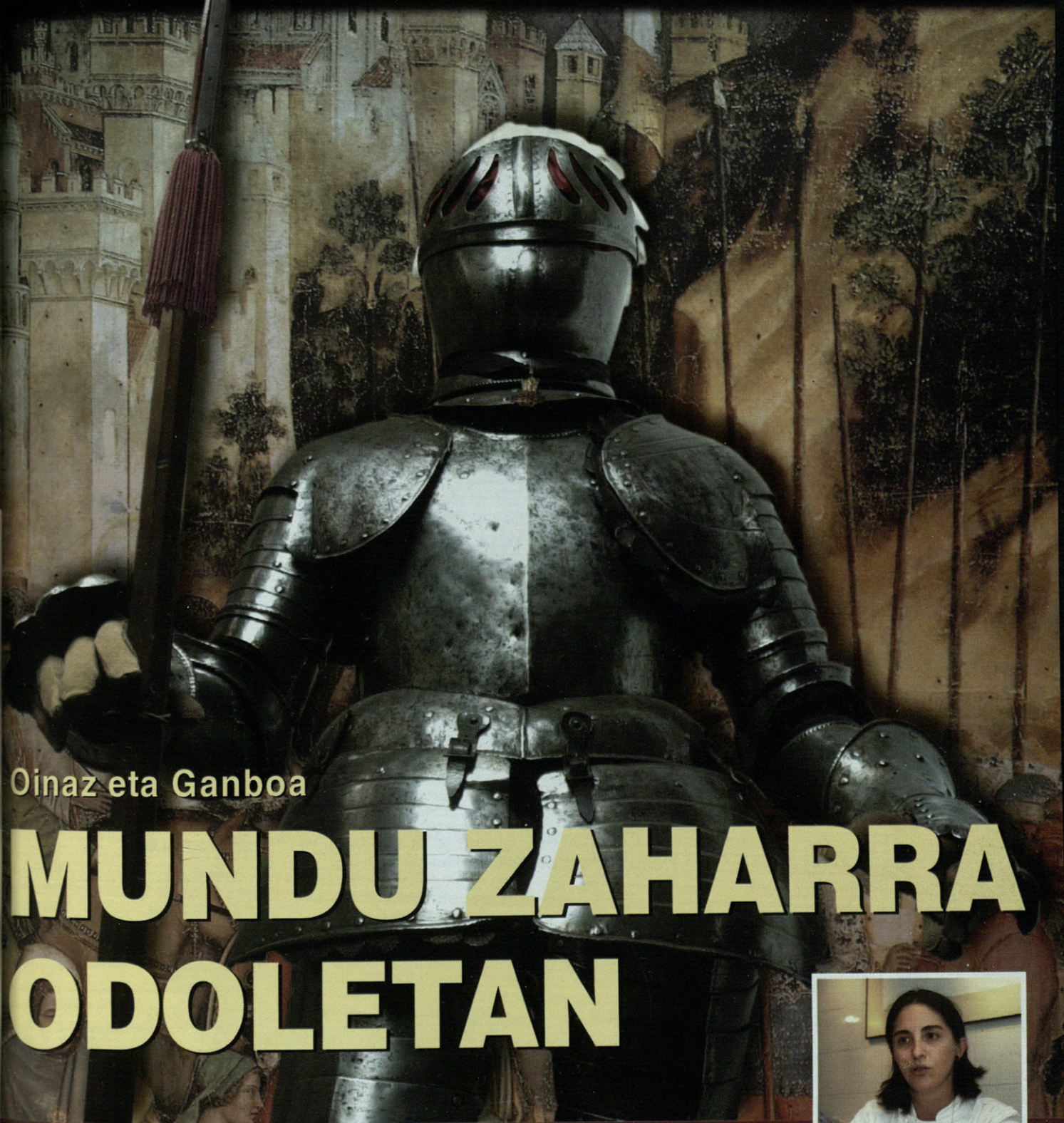

Sabin Intxaurreaga: "Gatazka politikoak ez gaitu beldurtu behar"

E u s k a H e r r i k o A s t e k a r i a

Oinaz eta Ganboa

MUNDU ZAHARRA ODOLETAN

Elena Arzak

"Plater berriak balioa du jendearen gustukoa bada"

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

■ **Sabin Intxaurreaga: "Gatazka politikoak ez gaitu beldurtu behar"** 9

■ **Garailerik gabeko gerra** 18

■ **Elena Arzak: "Plater berriak balioa du jendearen gustukoa bada"** 29

■ **Nor da Billy Wilder?** 38

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Sabin Intxaurreaga.	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Hausnaketan murgilduta.	
Daniel Udalaiz	12

EUSKARA

Euskal unibertsitaterantz.	
Joxemi Saizar	16

GIZARTEA

Garailerik gabeko gerra.	
Nagore Irazustabarrena	18
Hondarribitik Gasteizera diala mugitu gabe.	
Iosu Etzaniz	24
Haur jolasa baino gehiago.	
Ainara Iraeta	27
Elkarrizketa: Elena Arzak.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Nor da Billy Wilder?	
Iñigo Bidetxea	38
Barre egiteko konpromiso politikoak.	
Katixa Garate	41

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	47
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Txema Matanzas	8
Kultura: Andolin Eguzkitza	35
Azkena: Jon Alonso	58

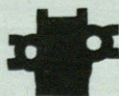
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Aciscoko

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta
 ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
 Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
 Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
 Maketazioa: Berdaitz Goia.
 Administrazioa: Marijo Aierza.
 Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
 Hedapena: Ixabel Bereziartua.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3.eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
 WEB ORRIALDEA
 www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro
 Espainia16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak21.100 pta./126,81 euro
 Airez33.000 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldekoa partaidea da

Heng, Singapurreko "Lianhe Zaobao" egunkarian

Misilean: Defentsa misila.

Arcadio, Costa Ricako "La Nacion" egunkarian

Goian: Argentina.
 Behean: Krisia.

Hiruko Txikian

ASIER ETA IÑAKI

Iñaki Saez. Asier Heriz. Brieva.
 Espainiako Avilan kokatua.
 Mapa-kartatan herria. Gure
 buruan kartzela. Zer dela eta joan
 asteburuan -beste hainbeste beste
 hainbatetan bezala- autoa hartu eta
 bide luzea egin asmoz abiatuak ziren
 enpeinuan bertako ahaleginean bizia
 utzi duten Iñaki eta Asier gazteak? Ez
 ziren turismoa egiten ari. Preso lagu-
 nari lagun berao ekarri asmoz ziho-
 azen. Preso lagunaren drama zama-
 tsua ordu erdiz arintzeko intentzioz,
 herri honetako politiko profesionalak
 konpontzeko gai ez diren arazoa bere
 gordinean azalarazi dutelarik. Saka-

banaketa. Gure seme-alabak jada
 guraso, haur zireneko garaitik paira-
 tzen duguna. Gure pazientziaren ter-
 mometroa. Estatuaren makinariaren
 etengabeko bortxaketaren adierazle.
 Etxean baino auzoan eramangarriagoa
 dena. Munduaren ikuskera ezkor,
 bidegabeko, oker, krudel, bortxazko
 bat berarekin dakarkiguna. Gizarte
 antolatu eta heldu batek bere erraine-
 tan onartu behar ez lukeena. Gure
 artera xextra besterik ekarri ez zue-
 nak, bere amaiera behar du. Eta
 bukaerarik gabean, zuloa. Mandata-
 rien esku dago bakea ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

DELITU EKONOMIKOAK

Iritzi publikoa 2.000 aurreztaileri 18.000 milioi pezetatik gorako iruzurra egin dien Gescartera auziaren inguruko hainbat informazio jarraitzen ari da. PPren inguruko pertsonak, Ekonomia, Ogasun eta Defentsa ministroak barne, susmo-pean daude. Delitu ekonomiko hau erantzukizun exekutiboetatik eta gizarte gestoretatik harantzago joan daiteke eta Espainiako botere politikoaren ingurumariak zipriztindu. Espainiako Parlamentuan ikerketa batzorde bat sortu dute erantzukizunak argitzeko. Orain arte ikerketa batzorde horiek ezer gutxirako edo ikertutako delitu ekonomikoen benetako arduradunak estaltzen jarraitzeko balio izan dute. Beldur gara beste behin batzorde hau PPkoak garbi ateratzeko balio izango ez ote duen eta delituaren ardurak mementoko gestoreari egotziz ez ote den itxiko auzia. PPko kupulari eragiten dieten erantzukizun politikoak lausotuta geratuko dira PSOeri ("eta zuk gehiago") zuzendutako salaketekin gurutzatzean. Ondorioz, batzorde horrek, beste behin, iruzur itzel honetako benetako erantzuleak estaltzeko balio izango du ●

◆ DANIEL UDALAITZ

EZKER BATUA JAURLARITZAN

ETXEBIZITZA eta gai sozialen saila eskuratu du Ezker Batuak, baina bere zeregina Eusko Jaurlaritzan sail baten kudeaketa soiletik harat joan daiteke, bai Ezker Batuak berak bai beste aktore politiko askok azpimarratu duen gisan. Bakegintza eta -PSE-EErenganako- zubigintza izango ei dira kudeaketaz gaindiko eremu horietakoak. PSE-EEK, ordea, gogor kritikatu du Ezker Batua Jaurlaritzan sartzea: batetik, bere boto emaile asko horrekin ados ez dagoela esanda; bestetik, Jaurlaritzaren jardun soziala ezingo dutela inondik inora baldintzatu azpimarratuz. Balorazioak balorazio, argi da Juan Jose Ibarretxe herriarren aurrean sendotasun itxura handiagoa hartzen duela akordio honekin.

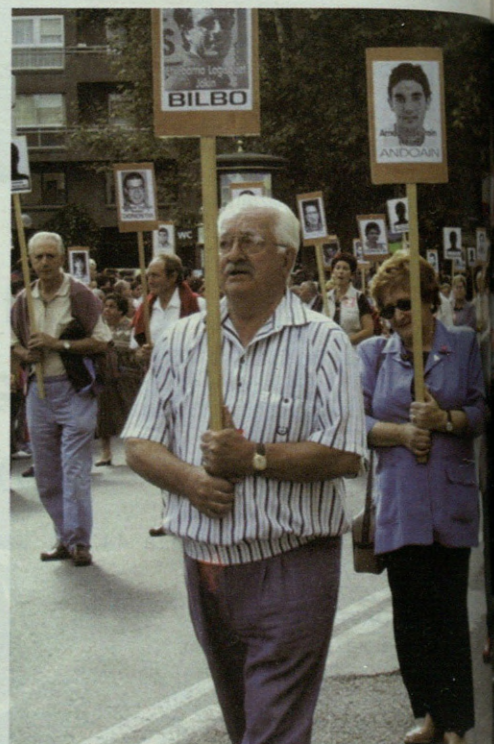

JOSEBA OLALDE

■ Gobernu akordioaren sinatze ekitaldia.

KAZETARIEN KONFERENTZIA

EGUNKARIEN Munduko Elkarteak (WAN) antolatuta Bilbon izandako nazioarteko konferentziak, Euskal Herrian hedabideek bizi duten biolentzia egoera salatu zuten eta berau jasaten duten medioetako kazetariei elkartasuna luzatu zien. Konferentziak Euskal Herriko zenbait medio eta kazetarik bizi duten egoera gogorra salatu zuten, baina ikuspegi nahiko aldebakarrerikotik, sakonean ez baitzuten aztertu beharbada

kazetari ikuspegi batetik garrantzitsuen litzatekeena, hau da, gatazka egoera bat ematen den leku batean komunikabideek eta kazetariak duten zereginaz eta erantzukizunaz. ETaren aurkako salaketa zen konferentziaren helburua eta hori gauzatua geratu zen. Hedabideen jokaeraren azterketa, aldiz, airean geratu da, eta ez dirudi hori denik, gaurkoz, Euskal Herrian eraginkorrena den komunikazio esparruaren lehen mailako asmoetakoa.

TORTURA, EGON HOR DAGO

EDOZELAKO polizi indarrek atxilotutako pertsona bakarraren tortura salaketak nahikoa beharko luke izan gizartearen eta erakundeetan kezka sortzeko. Euskal Herrian, aldiz, dozenaka atxilotu izan dira azken hilabeteetan eta horietako

B A H E A

- Ramon Gaztelumendi, Senideak-Gureak elkarteak kidea biktimen senideen arteko harremanari buruz 'Deia'n: "Elkar ulermen bat egon beharko luke. Arazoa ez dago erre-konziliazioan, irtenbidean baizik. Senitartekoen artean ez dago borrokarik, sufrimendua-ren konpartitze bat baizik, elkar ulertze bat, nahiz eta harreman zuzenik ez izan".
- Kepa Aulestia kazetariaren hilketei buruz 'El Correo'n: "Kolonbian, Algerian, Filipinetan, Errusian edo Bangladesh-en kazetari asko erahil dituzte azken hmarkadan. Kasu gehien-

ETROA

MIKEL MARTINEZ

SAKABANAKETAREN AURKA BILBON

Milaka pertsona bildu zen Bilbon euskal presoek sakabanaketaren amaiera eskatzeko. Milaka pertsona eta deialdi plurala, EAJ, PP eta PSEko buruzagiak ezik gainerako alderdietakoak han egon zirelako, euskal gehiengo sindikalaz eta Elkarriekin batera. Kuantitatiboaren garrantziaz gain, kualitatiboki izan zen esanguratsua iragan larunbateko manifestazioa, euskal gizartean bizi den gatazka giro polarizatuaren gainetik, indar politiko eta sozial desberdinak sakabanaketarena moduko gai aherentzi baten gainean elkarrekin aritzea lortu delako.

■ J. Mayor Oreja.

IZPIAK

Jaime Mayor Oreja Alderdi Popularreko buruzagiaren esanetan, irailaren 11ko EEBBen aurkako erasoak eragina izango du Euskal Herrian eta terrorismoaren aurkako nazioarteko borroka ETaren amaiera eguna hurbilduko du. Bere ustez, irailaren 11k "lehenagoko eta ondorengo une bat ekarriko du terrorismoaren aurkako borrokan". PSOEren ustez ere, iragan asteko gertakizunek ETaren aurkako elkarlana areagotuko dute.

Ernesto Alberdi preso zornotzarra aske geratu zen hilaren 15ean, Espainiako espetxeetan 21 urte egin ondoren. Urte hauek guztietan Alberdi hamairu espetxetan izan da, azkena Langraitzekoa.

Elkarrik 50.000 sinaduraren sostengua jaso du urrian hasi eta martxoan amaituko den bake konferentziarako. Helburua 40.000 sinadura lortzea zela jakinarazi du Jonan Fernandez Elkarriko koordinatzaileak.

■ Elkarriren logoa.

askok eta askok tortura salaketak egin dituzte, nagusiki Guardia Zibilak eta Polizia Nazionalak egindako atxiloketetan, baina baita Ertzaintzak egindako batzuetan ere. Tortura salaketa lazgarriak entzun eta irakurri ahal izan dira. Arazoak, alabaina, ez dirudi kezka handirik sortzen duenik agente sozial eta politikoetan, eta sortzen badu kezka hori ez da behar bezala islatzen edo ez du behar bezalako oihartzunik. Torturaren praktika gero eta ezkutagarriagoa eta zuriagoa da, baina horrek ez du ezabatzen, egon hor dago.

AB-REN BILTZAR NAGUSIA

ABERTZALEEN Batasunak (AB) urriaren 6an biltzar nagusi berezia burutuko du. Berean, bi txosten edo mozio kontrajarriak eztabaidatuak eta bozkatuak izanen dira. Txosten batek ABk

korronte edo mugimendu ezberdinen elkargune izaten jarraitzea proposatzen du; mozio hau Bata-suna alderdiak sostengatzen du. Beste txostena, Matalas, Burujabe, Herriaren Alde, EMA eta EBko inguruko militanteek sinatua da; laurogei kideek sinatua oraingoz. AB Ipar Euskal Herriko alderdi abertzale erreferentea izan dadin ABren estatutuak aldatzea proposatzen dute mozio honen bitartez. AB azkartu eta Lizarra-Garazi berrestu nahi dute, halaber. Batasunak, berriz, bide horrek zenbait sektore kanpo utz dezakeela uste du; euskal departamendua eta euskararen bultzadan ABk egindako lana azpimarratzen du eta, aitzitik, kezka agertzen du hauteskundeetako aliantza politikekin; AB nagusiki hauteskundee-tarako gune gisa mantentzea proposatzen du Batasunak.

tsuenetan, baina, lanbideari isiltasuna inposatzearren hil dituzte. Besterik gabe, gerra eta ustelkeriaren jauntxoek ez dute lekukorik nahi. Euskal kasuan helburua maltzurragoa da, hemen terrorismoak medioen beharra duelako presente izateko".

- Henrike Knörr, Euskaltzaindiako lehendakariordea: Garbi dago oraindik ere lortu behar dela euskarari aitor dakion lege nortasuna, eta, bide batez Euskaltzaindiarena ere bai".
- Rodolfo Ares, Eusko Legebiltzarreko PSE-EEko bozeramailea: "Biolentziarik egon ezean, Konstituzioaren potentzialitatea aztertzeke prest gaude".

Irlanda eta Euskal Herriko gatazkak bi eredu ezberdinak dira gaur egun

Uzkur egon naiz beti Irlandako egoera gurearekin alderatzerakoan, senak adierazten zidanari jarraiki, hango egoera zeharo ezezaguna baitzitzaidan/baitzait. Eta abuztuan eginiko bisita laburrak funtsean nire prebentzio hori areagotu du. Egoskorkeria hutsa? Agian. Baina datuak ez zaizkit falta.

Nire ustea da Irlandako prozesu politikoak eta Euskal Herrian bizi dugunak ez dutela, egun, zerikusi handirik, erabat ezberdinak diren estadiotant daudelako. Esan liteke bi gatazka historiko horien fase modernoak paraleloak direla. ETA eta bere ondoren sorturiko mugimendu abertzaleak 1960an dute sorrera, eta 60. hamarkadaren bukaeran hasi zen gatazka zakartzen. Irlandan, era berean, 1969an dauka gatazkak bere azken txanpa honen hasiera. Denboraz, beraz, prozesu hurbilak dira. Baina hango gatazkak eza-gutu duen garapena eta hemengoak ezagutu duena txit ezberdinak dira. Kurritu dituzten ibilbideak zeharo diferentak izan dira.

BISTAKOA gauza da Irlandako gatazkan dagoen osagai armatuak askoz garapen sakonagoa izan duela. Datu adierazgarrietaz ari naiz. Guztira 3.500tik gora dira hildakoak, eta 15.000 preso errepublikar -eta beste horrenbeste beste aldetik- izan da. IRAren ihardueraren gogorra ez zaio inori ezezaguna. ETA eta beste talde batzuen ihardueraz edozein balorazio, etiko zein politiko, egin daiteke. Ongi. Baina errealtate gordina da euskal borroka armatuak txantxetakoak dirudiela irlandarrek aritutakoaren parean. Aldiz, gatazkaren garapen sozial eta politikoa askoz motzagoa da han hemen baino. Gatazka batik bat militarra izan den heinean beste alor batzuk -hasi borroka ideologikotik eta bukatu masa mugimenduen eratzearekin- artatu gabe geratu dira (mugimendu errepublikarraz ari naiz) eta honi heltzen ari zaizkio une honetan.

Bi gatazkek, beraz, bide ezberdinetatik abiatu dira eta, ondorioz, ezin da azterketa sinkronikoa egin, ezin daiteke argazki bana atera eta erkatu, logika edo mekanika ezberdi-

nei erantzuten dietelako. Eredu irlandarrak ondorio ezin argiagoak ekarri ditu, euskal gatazkak ekarri ez dituenak. Laburki esanik, borrokaren gogorrak Londres konbentziazarazi du irtenbide poliziala ezinezkoa dela -edo koste handiegia ekarriko dizkiola-, eta horregatik da gatazka termino politikoetan konpontzeko borondatea erakutsi duela. Downing Street-eko adierazpenak hortxe du bere zutaina. Baina, bestetik, borrokaren gordinak bi komunitateen arteko banaketa are mingarri eta gaindiezinagoa ekarri du, errekontziliazioa he-

zin bihurtu. Ulsterizazioa generiztzen fenomeno horri, gogoratzen?

Euskal gatazkak, zorionez edo zoritxarrez, oso bestelako erritimoa izan du, zalantzarik gabe apalagoa termino militarretan (terroristetan nahi baduzue) eta aberatsagoa politikoki eta gizartearen egituraketa eta partehartzeari dagokionez. Ukaezina da, halaber, ez Madril ez Paris ez direla konbentzitu irtenbide politikoaren beharraz eta, bestaldetik, ukaezina da ere euskal-gizartea, gatazkaren gogortasuna gora behera, eta oraindik baino ez bada ere, nahikoa integraturik dagoela, josia dagoela, ez dagoela komunitateen arteko banaketa itzulezinik.

ZEIN prozesu dago zinezko normalizaziotik gertuago? Zaila da erantzuten. Hemengo zailtasunak denon ezagunak dira. Hango estakuruen berri jaso egiten ari gara arestian: salduta eta traditurik sentitzen den komunitate loyalistaren itxikeria, Londresen borondate herabea. Auskalo zer

duen etorkizunak ekarriko. Baina tranpa analitikorik ez luke inork egin beharko. Madrilek eta Parisek jakin behar dute errepresioari eraginda ere azkenean irtenbide elkarrizketatu eta politikoan bukatu beharko dutela (eta ea orduan zer esplikatu dioten *punta de lanza* bezala darabilten euskal herritargo Espainia edo Frantziatzaleari). Eta abertzaleok behar dugu jakin ezin daitekeela Downing Street-era heldu Londres konbentzitu gabe. Hori nola egin behar den dugu etengabeko eztabaida, eta ez naiz horra orain sartuko. Baina sakrifizioari gabe ez dela izango erakutsi dit ere Irlandara eginiko bisita atseginak ●

JOSEBA OLALDE

Txema Matanzas
Abokatua

“Bi gatazkek, beraz, bide ezberdinetatik abiatu dira eta, ondorioz, ezin da azterketa sinkronikoa egin, ezin daiteke argazki bana atera eta erkatu, logika edo mekanika ezberdinei erantzuten dietelako”

Eako Sabin Intxaurrea Jaurlaritzako Hezkuntza Sailburu berria da. Konstituzionale ez, baizik eta independentziaren aldekoa dela gogorarazi digu, baita Eusko Alkartasunaren eta Eusko Jaurlaritzaren programan eta konpromisoan erabateko konfiantza duela ere.

"GATAZKA POLITIKOAK EZ GAITU BELDURTU BEHAR"

JOSEBA OLALDE

■ "Gobernu-programak dioenez, burujabetza bultzatuko dugu, gu ez gara abertzaleak arrazoi erromantikoengatik".

Espainiako Unibertsitate Legearen aurreproiektuari aurre egingo dion beste Unibertsitate Lege proiektu bat iragarri berri duzu. Azalduiguzu ekimena, mesedez.

Gauzatu nahi dugun proiektua Espainiakoaren bi ardatzen kontra joatea nahi dugu. Batetik, Konstituzioak unibertsitateari onartzen dion autonomia barruan bere politika burutu dezan. Oraingo legea arau txikietan sartzen da eta ez du autonomia errespetatzen. Bestetik, Espainiako Unibertsitate proiektu berriak ez du aintzat hartzen EAEk alor horretan dituen eskuduntzak. Gainera, Madriliko Gober-

nuak bere lege proiektua onartu ondoren (Madrileko Gortetan izapideak egiten dituen bitartean) gure unibertsitateak ezin die bere erronkei erantzun. Espainiako legearen aldaketarik eman ezean,

■ **"Legebiltzarraren gehiengoak onartzen duen heinean, gatazka politikoa beharrezkoa ikusten dut"**

gure unibertsitate propioa garatzeko Legebiltzarrean geure proiektua aurkeztu behar dugu ezinbestean.

■ **Nola burutu nahi duzu egitasmo hori?**

Unibertsitate guztien premiei eran-

tzuteko, EAEko unibertsitate publikoa, Deustuko Unibertsitatea eta Mondragon Unibertsitatearekin elkarlanean aritzeko konprometitu naiz. Urte honen amaierarako lege proiektu propioaren zirriborroa

prestatu eta urte hasieran Euskal Legebiltzarrera bideratu nahi dugu bertan erabaki dadin.

■ **Baina, azken finean ekimenak egungo ordenamendu juridikoare-**

kin topo egiten badu, ez duzue Lege propioa aurrera ateratzerik izango.

Gobernuaren hauteskunde programan agertzen denez, egun dugun autogobernu mailan aurrera egin behar dugu; Gernikako Estatutuaren eskuduntza guztiak bete

beharko lirateke. Une honetan dugun autogobernu maila erasotua izan da oinarritzko legeen bitartez, eta egoera honi buelta eman behar diogu. Finean, herritarren borondatea harantzago joatea denez gero (Gobernu honen programak dioenez) guk herri honen burujabetza bidean bultza egin behar dugu. Gu ez gara abertzale arrazoi erromantikoengatik. Ongizatean sinesten dugunok autogobernuaren eskuduntzak ezinbestekotzat jotzen ditugu herri orekatuago eta libreago bat izateko.

■ **Demagun Unibertsitatearen autogobernuan sakontzeko lege propio hori Legebiltzarrak onartzen duela. Madrileko Gobernuak Auzitegi Konstituzionalean helegite bat aurkeztuko du eta betikoan egongo gara.**

Guk ere badugu Auzitegi Konstituzionalean helegitea aurkeztea, baina egia da, Madrileko Gobernuak "hogeita hamaika" eskutik ditu. Espainiako Gobernuak auzitegi horretan suspentsioa eskatzeko gaitasuna duelako, sakoneko iritzia eman aurretik. Aitzitik, guk helegitea aurkezteko eskubidea daukagu, arrazoi emango digute edo ez, baina ez daukagu suspentsioa eskatzeko gaitasunik.

■ **EAEn eman den testuinguru politiko berriarekin ba al dago aurre egiteko aukerarik?**

Gatazka politikoa sortzea badugu behintzat. Bere gordintasunean esanda, gatazkak ez gaitu beldurtu behar. Alderantziz, gatazkak bere oneritzia lortuko duen heinean, Legebiltzarraren gehiengoak onartzen duen heinean, gatazka beharrezkoa ikusten dut. Elkarriketan oinarrituta eta denon arteko adostasun zabalean gauzatua betiere. EAen eta Euskal Gobernuaren hortik abiatuta beste marko juridiko batera joateko konprometitu gara.

■ **Errealistak izanik zein mailan jarri daiteke marko juridiko berria?**

Hasteko herriaren gehiengoak nahi duen mailan. EA nire alderdia independentziaren aldeko izanik ere, guk gehiengoaren erabakia errespetatuko dugula diogu. Gure autogobernuari eta gure legeei edozein eraso egiten zaion mementutik gure proiektu propioa aurkeztuko dugula ere esaten dugu. Esaterako, Unibertsitatearen kasuan Eusko

EZKERREKO ABERTZALEA

Gasteizko Lakuan bildu gara Intxaurreagarekin. Bizkaiko Zeanuri herrian jaioa eta bertan bizi izanagatik -12 urtez izan zen herriko alkate- bere amaren aldetiko jatorri arabarra seinalatu digu, Mendibil eta Larrinoa bere abizen arabarrak aipatuz. Ezker abertzalea aipatu diogularik, zehazpen bat egin digu: "Ni neu ere ezkerrekoa eta abertzalea sentitzen naiz". Ez du gogoko "ezker abertzalea"ren zigilu eta erabilpen eksklusiboa.

Legebiltzarrean aurkeztuko dugun lege proiektu hori egiteko, ditugun eskuduntzetan oinarrituko gara, estatutuan kontenplazten diren eskuduntzetan. Unibertsitatearen arloan elkarlan bat egin behar dugu, eta Europa mailan egin ere. Guk ez dugu sinesten autarkian. Elkarlanean aitzeko prest gaude baina ez inoren erasorik onartzeko.

■ **Europa aipatu duzu. Euskal irakas-kuntzan lau hizkuntza ikasi beharra adierazi duzu berriki. Artean, euskara bera ez da ongi garatua gure irakas-kuntzan.**

Gizarte normalkuntza lortzen ez dugun

□ **"Ongizatean sinesten dugunok autogobernuaren eskuduntzak ezinbestekotzat jotzen ditugu herri orekatuago eta libreago bat izateko"**

heinean, zaila da hizkuntz normalkuntza lortzea. Euskara ez da guztiz garatua irakaskuntzan. Hala ere, Eusko Jaurlaritzatik ahalgin berezi bat egin da azken urteotan eta emaitzak onak dira. Euskara asko garatu da hezkuntz sistemaren bitartez, eta beste bi belaunaldietan euskalduntze prozesua sendotuko da EAEn. Eleaniztasuna bultzatzeko konpromiso bat hartu dugu Eusko Jaurlaritzan. Horrek ez du esan nahi euskarari buruz egin diren ebaluaketa guz-

tiekin konforme gaudenik. Edozein kasutan, nik ez dut sinesten elebaktasunean, eleaniztasunean sinesten dut Europako Batasunean mugitzeko eta enplegu munduan aukera gehiago izateko.

■ **Politikaren gordinera etorriz. AABk presoek eta bere senideek jasaten duten sakabanaketa politikaren konplizeak izatea leporatzen diote EAJ eta EARI.**

Sakabanaketaren ardura EARI aurpegiatzeak ez du hanka ez bururik. EA betidanik izan da presoan sakabanaketaren kontra, presoan eskubideak eta bereziki bere senitartekoak bortxatzen dituelako. Senitartekoek ez dute inolako lege hausterik egin, ez dute indarkeriarik bultzatu. Salaketa orokor hauek ezjakintasunean egindako salaketak dira.

Sakabanaketarekin bukatu behar dugu behin betirako eta horren alde izango gaituzte beti.

■ **Batasunak Mayor Orejak nahiko lukeen errepresio politikaren aliatuak izatea ere aurpegiatu dizue, horretarako Ertzaintza erabiliz.**

Ez nator bat iritzi horrekin, herri honetako normalkuntza politikoa ez delako soilik bide polizialeatik etorriko, neurri politikoak beharrezkoak dira herri honetan bakea sendotzeko. Hala ere, edozein indarkeri espresio burutzen den neurrian edozein polizia demokratikok bere lana egin behar du. Legea hausten dutenen kontra aritu behar du Ertzaintzak. Bizitza eskubidea oinarritzko eskubide bat da eta edozein poliziak edozein pertsonaren aurkako eraso saihestu behar du. Poliziaren betebeharra hori izanda ere, horrekin ez da konponduko hemengo arazoa, konforme. Arazoak sustrai politikoak ditu, eta honelako arazo baten aurrean neurriak ez dira mugatu behar bide polizialera ez errepresibora bakarrik. Eusko Jaurlaritzak ez du holako politika bultzatzen eta gaiari bere orokortasunean ekiten dio. Zer nahi du Batasunak, bide poliziala albo batera uztea batzuek indarkeria erabiltzen duten bitartean?

■ **Zeregin horretan poliziaren tortura salatu ohi da. Zuk espainol polizien eta Ertzaintzaren arteko betebeharra ezberdinduko al zenuke?**

Hasteko, onartezina da atxilotuaren deklarazioak lortzeko tortura erabiltzea.

Poliziak ezin du aritu giza eskubideak urratzen dituztenen kontra euren eskubideak bortxatuz, jakina. Ez dakit Guardia Zibila eta Espainiako polizia nola aritzen diren, baina ez dut uste Ertzaintzak torturatzeko duenik. Ertzaintzak ez du torturatzeko kasuren bat emango balitz salatu beharko litzateke. Hemen batzuek giza eskubideak guztiz urratzen dituzte eta beste batzuek Ertzaintzaren zeregina zalantzan jartzen dute prentsaurreko baten bidez. Ertzaintzak torturatzeko duela plazaratzea interesatzen zaie. Auzitegira jo dezaten eta bertan benetako salaketak diren edo herritarren artean mesfidantzak sorrarazteko eginak diren erabaki dadila. Hori egiten ez den bitartean ez dut sinesen tortura praktikatzeko denik.

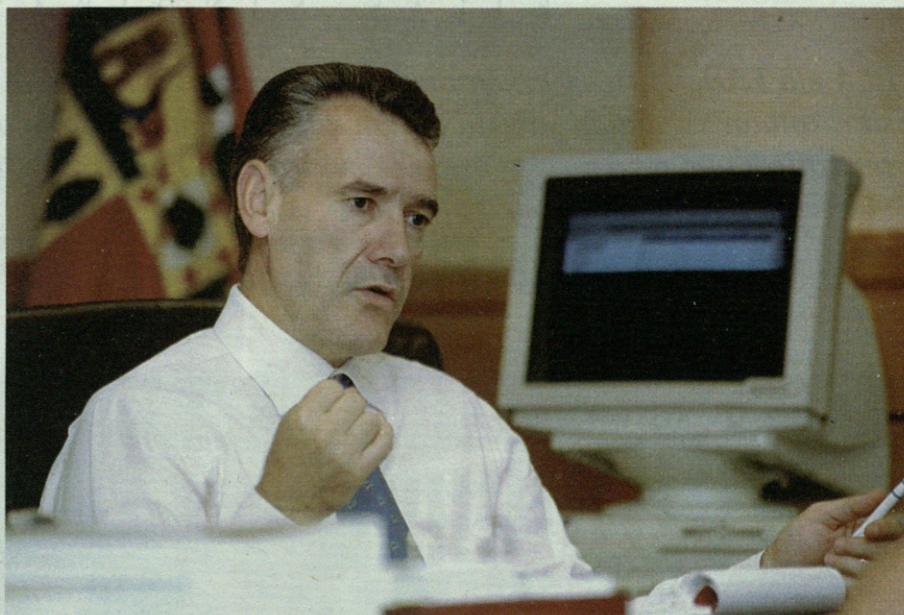
■ **Ertzaintza polizia integrala izatea ere zalantzan jartzen da. “Gerra zikina” bezala kontsideratu diren kasuak ez dituela inoiz argitu. Donostian izandako azken atentatua, kasu.**

Ertzaintzak ikerketak bideratu ditu eta ez du erantzulea aurkitu. Ikerketak burutu bai baina beti ez da lortzen erantzulea harrapatzea. Ebatzi gabeko kasu asko dago, tamalez. Donostian orain gutxi, Muskizen eta Abandon orain urte batzuk, eta trantsizio garaian Alonsotegin gertatutako atentatuak daude argitzeke. Egia da, susmoak daude eta ez dira egundo argitu. Baina ez Ertzaintzaren ardura eskasagatik. Ertzaintza polizia integrala da eta segitzen du ikertzen eta bilatzen.

■ **Euskal Gobernuak normalizazio politikoa lortzeko gehien-goia dauka orain. Batasunak ezin izango du politika baldintzatu lehen bezala. Zein da zure ikuspegia?**

EH zenak eta orain Batasuna denak uste zuen legealdia baldintzatuko zuela, aurreko legealdian ardatz bat izan zelako. Zoritzarrez, ETAk suetena apurtu ondoren, Batasuna nolabaiteko isolamendu politiko batean kokatu da eta beste alderdiek ez dute harreman normalizaturik izan nahi egoera horretan. Herri honen bakea eta normalkuntza lortzeko ezinbestekoa da alderdi guztien arteko harremanak garatzea. Ikuspegi abertzale batetik begiratuta abertzaleen arteko gutxieneko puntu batzuk adostea beharrezkoa dugu.

■ **Ezker abertzalearekin berriz harremanak gauzatzea posible ikusten duzu?**

JOSEBA OLALDE

■ **“Batzuek giza eskubideak urratzen dituzte eta bestetuek Ertzaintzaren zeregina dudatan jartzen dute prentsaurreko batean, jo dezaten Auzitegira”.**

Saiatu beharko genuke, behintzat. Lehenbizi, hauteskunde ondorengo emaitzei buruzko gogoeta egin beharko genuke alderdi guztiek. Ez dut esan nahi Batasunak egin ez duenik, denok egin behar dugula baizik. EAJ-EA koalizioak lorturiko arrakastaren gakoa, neurri batean, PP eta PSOE alderdi espainolisten aldetik jasan genuen erasoaren ondorioa izan zen. Baina, batez ere, egungo marko juridikotik beste marko baterantz joateko konprometitu ginelako da. Beraz, burujabetasunean sakondu behar dugu herritarrekiko konpromisoa betetzeko.

□ **“EA-EAJren koalizioaren arrakasta egungo marko juridikotik beste marko baterantz joateko konpromisoan datza”**

■ **Gobernu honek erantzukizun handia du beraz?**

Bai. Bake prozesua eta normalkuntza politikoari abiada sendo bat emateko herritarren gehiengoaren iritzia sartu behar da ordenamendu juridikoan. Legegintzaldi honetan saio berezi bat egin beharko genuke, eta erabateko aldaketa ezin bada egin, egungo ordenamendu eta marko juridikoan gutxienez autodeterminazio eskubidea *de jure* sartu beharko litzateke. EAE eta Nafarroako erkidego autonomikoen legedian eskubide histori-

koen aipamena egiten da eta horrek ez du aipamen hutsean geratu behar, baizik eta herri eta nazio bezala eskubide horiek eguneratu behar ditugu. Konstituzioan eskubide hori azaltzen da eta hori da gure borroka politikoa.

■ **Zeintzuk dira borroka politiko horrek bilatzen dituen emaitzak lortzeko eragozpenak?**

Hasteko indarkeriari buruz gogoeta bat egin behar dute batzuk. Hondamendira baino ez garamatza indarkeriaren estrategiak, abertzaletasuna indartu beharrean ahuldu egiten baita. Batasunak gogoeta egin beharko luke eta batik bat ETA erakunde armatuak.

■ **Autodeterminazioari buruzko galdeketa aurreikusten duzu legealdi honetan?**

Ezinbestekotzat jotzen dut autodeterminazio eskubidea sartzea gaurko marko juridikoan. Egungo markoa herriari kontsultatuz onartua izan zen eta oraingo markoaren aldaketa lortu nahi badugu herriaren iritzia kontuan hartu behar da. Tamalez, ez dut uste independentzia biharko lortuko dugunik, baina herriaren iritzia ezinbestekoa da demokrazian. Hori autodeterminazioaren eskubidea aitortzea da. Legealdi honetan eskubide hori sartua izan dadin kontsulta egin behar zaio herriari.

◆ MIKEL ASURMENDI

ELA eta LABen artean azken zazpi urteotan izan den ekintza batasuna hautsi izanak EILAS sindikatuan eztabaida sakona eragin du, eduki aurrerakoietan oinarriturik eta jarrera baztertzaileei uko eginez, etorkizunera begira egin nahi dituzten aliantza sindikalen inguruan.

HAUSNARKETAN MURGILDUTA

■ Bi sindikatu abertzale handien arteko batasunak beste sindikatu txikiago batzuen ekintza batasuna eragin zuen.

Joan den maiatzaren 1ean garbi ikusi zen ELA eta LABen arteko hausturaren irudia, euskal gizarte-ari hainbesteko onura ekarri dion zazpi urteko elkartasuna desagertu izanaren ondorioz. Haustura hori ez zen bat-batean etorri, eta, maiatzaren 1ean bakoitzak bere aldetik ateratako argazki horren aurretik, pixkana joan zen gauzatzen. Elkarrekin aritu ziren bitarte horretan, euskal sindikalgintzan indartsuenak diren bi sindikatu abertzale hauen arteko batasunak beste sindikatu txikiago batzuen

ekintza batasuna eragin zuen, hala nola ESK, HIRU, EHNE edo EILASena.

ELA eta LABen arteko haustura horrek, bere baitan eta kanpora begira izan dituen eraginez gainera, ondorio garbiak izan ditu gainerako sindikatuetan ere, eta denak ari dira beren estrategiak berraztertzen, aurrerantzean egin beharreko aliantzen nondik norakoa erabakitzeke. Horietaiko bat EILAS sindikatua da, Hego Euskal Herriko irakaskuntzaren arloan garrantzi nabarmena duena. Sindikatu hau, dagoeneko, hasia da bere baitan

eztabaidatzen egoera berrian egin beharrekoa, eta, arduradunek diotenez, "kokapen berria aurkitzeko eta bide egokiena hartzeko" baliagarri gertatzea da beren asmoa. Horrela ageri da "Cambio de aguas en el movimiento sindical vasco" (Euskal sindikalgintzaren urrats berriak) izeneko txosten luze batean. Txosten hori Javi Lozanok sinatzen du, eta beren "Eskola Publikoa" organo ofizialean argitaratu zen joan den ekainean, zeinak gai interesgarriak jorratzen dituen eztabaida horretarako gogoetari begira.

RUBEN PLAZA

ARGIA

■ "ELA eta LABek irakaskuntzan, publikotasunarekiko orokorrean, eta euskal eskola publikoarekiko zehazki, duten ikuspegiak zer hobetu asko izan du betidanik, eta hala du oraindik ere", dio Javi Lozano EILASeko arduradunak".

BATASUNAREN KRISIALDIA.

Lozanok ELA eta LABen arteko batasunaren krisialdia aztertzen du bere ikuspegitik. Dioenez, ETak su-etenaren iragarri aurretik ere izan ziren krisialdi horren lehen azarnak. ELAk abiadura handiagoa ezarri nahi izan zuen batasun horretan, hainbat arlo barnebilduz: antolamenduaren alderdi batzuk, fundazioak elkartzea, erresistentzi-kutxa bateratua osatzea eta abar. Ezartzen ari zen batasun ikuspegi horrek ikara eragin zuen LABen zuzendaritzan. Hausturaren bigarren eragilea LABek CCOOrekin sinatu zuen Funtzio Publikorako Ordainsariari Ituna izan zen. Itun hori asko kritikatzen zuten ELA, ESK eta EILASEk, bai edukiarengatik eta bai sinatzeko erabilitako prozedurarengatik.

Su-etenaren hautsi ondoren, Lozanok dioenez, ELAren eta LABen bideek elkarrengandik urruntzea besterik ez dute egin, bai "ETAren jardura odoltsuari buruz" duten jarrera ezberdinean eta bai negoziazio kolektiboetan. Eta horren adibide garbitzat metalaren arloan gertatutakoa aipatzen du. ELAk bere alderdi errebindikatzaileena indartu zuen, nahiko egokiak irizten ez zitzaizkion akordioak sinatzeari uko egin zion eta mobilizazioak bultzatu zituen. LABek, aldiz, hainbat hitzarmen sinatu zuen UGT eta CCOOren batera.

Alderdi sozio-politikoetan, berriz, Lozanok dioenaren arabera, LAB guztiz nabarmen kokatu zen estrategia politiko jakin batean (apirilaren 10eko greba

orokorra izan daiteke horren aztarna adierazgarriena). Jarrera horrek, bere iritziz, ezinezko egiten du bi sindika-

sunik gabe jokabide orokorrean, ez zuen inolako zentzurik batasun itxura formal hutsa ematen jarraitzeak".

■ ELA-LAB ekintza sindikalerako batasuna hautsi izanak eztabaida sortu du EILASen "kokapen berria aurkitzeko eta bide egokiena hartzeko"

JAVI LOZANO

tuen arteko inolako elkartasunik, norabide politikoaren adostasun batean oinarriturik ez bada. Horregatik gertatzen da "LABen erabateko bakardadea esparru horietan". "Adostasunik gabe lan arloko aldarrikapenetan eta adosta-

sunari" ihes egitea erabaki zuten. ELA-LABekin elkartzeko arrazoi nagusiak bi izan ziren. Batetik, erabaki esparru propioen aldeko jarrera hartzea EAEn eta Nafarroan, eta, bestetik, batasun horren jarrera aurrerakoa: mobilizazioa bultza-

EILAS-EN ZEREGI-

NA. Lozanok, lehenik, bere sindikatuak 98ko martxoan egindako VI. Biltzarra ekartzen du gogora. Bertan, sindikal-gintza bi multzo nagusitan egotearen haustura aztertu eta "gezurrezko neutralta-

JOYE LACALLE

■ Maiatzaren 1eko aldarrikapenetan banaduta agertu ziren ELA eta LAB.

■ Bost irizpide nagusi aurrerantzean aliantzak egiteko

Javi Lozano EILASeko arduradunak, ELA eta LABen arteko elkartasuna hautsi ondoren sortutako egoeratik abiatuz, bost irizpide proposatu nahi ditu, aurrerantzean egin daitezkeen aliantzetan kontuan hartzeko.

Lehenengoa, arlo sozio-politikoagoan, bakearen aldeko borrokari lehentasuna ematearen alde ageri da, hartutako bidetik jarraituz. Alegia, giza eskubide guztien aldarrikatzea, eta urratzen diren bakoitzean gaitzestea, ETaren jarduera militarra amaitzeko eskatzea, PPren eskutik Zuzenbidezko Estatuan gertatzen ari den bermeen urradura eta askatasunaren galera salatzea, eta elkarrizketaren aldeko bidea bultzatzea. Iruditzen zaio bortizkeriaren edozein adierazpen epaitzeko garaian irizpide etiko-moral berberak erabiltzeko ahalegin berezia egin beharko luketela, datorrela datorren lekutik, manikeismoetan erori gabe eta, horregatik, haren adierazpen onartezinak tinkotasunez salatzen jarraituz. Zentzu honetan, bide horretatik sartzen diren sindikatu eta talde bakezaleekiko lankidetzak hobetzearen alde ageri da. Halaber, azken bolada honetan elite politikoen artean gertatzen ari den aurkakotasun ikaragarriak sortzen duen arriskua kontuan izanik, gizartearen haustura saihesteko, bakoitzak bere jarrerak kontu handiz zaindu beharra azpimarratzen du.

Bigarren irizpidearen arabera, aliantza guztiak hauen eduki aurrerakoian oinarriturik aztertu beharko dira, nagusiki beraientzako sentiberatasun handienekoak diren gaitetan: gizarteko desberdintasunen aurka, baztertutako sektoreen alde, egonkortasunik gabeko lanpostuen aurka, enplegua banatzearen alde, gazteak eta emakumeak lan iraunkorraren esparruan sartzearen alde, gizarte prestazioei eutsi eta hobe-

tzearen alde... Batasunari batasuna izate hutsagatik gehiegizko garrantzirik ez emateko eskatzen du. Lozanok dioenez, sindikatu batzuk temati jarraitzen dute itun orokorrak (laneko erreforma, pentsioak...) lortzearen aldeko jarrera itsuarekin, eta, beraien ustez, jokabide hori kaltegarria da eta "ez dugu inolako asmorik horrekin bat egiteko".

ALBERTO ELOSEGI

Hirugarren irizpidea inor ez baztertzearen aldeko jarrera tinkoa hartzea litzateke. Sindikatu batzuk uko egiten diote. Lozanok dioenez, jarduera bat edo bestean esku hartzeari, honako edo halako alderdi bat sartzen bada; jarrera hori, gainera, bi norabideetan gertatzen da, alde batetik nahiz bestetik. Horren aurrean, "tinko eutsi behar diogu batasun ahalegin bakoitzaren eduki zehatzak aztertzeari, eta alde aurretiko baldintzak jarri nahian dabilena izan dadila bere burua kanpoan uzten duena".

Laugarren irizpide gisa, "hezkuntza sistemaren gizarte mailako lanari dagokionez, gurearen antzeko helburuak dituztenekin lankidetzarako harreman iraunkorragoak edukitzea", proposatzen du EILASeko

arduradun honek.

Azkenik, bosgarren irizpidea aliantzetan malgutasunez jokatzeko litzateke; aldarrikapen kutsu handieneko esparruak jorratzerakoan (negoziazioak, hitzarmenak eta abar), ahal den neurrian, antolamendu sindikal guztien batasuna lortzeko malgutasuna.

Hezkuntza munduaren geldotasun larria kontuan izanik, Lozanok dioenez, guztiz ezinbestekoa da ahalik eta batasunik zabalena lortzea edozein mobilizazio bultzatzen saiatu ahal izateko ●

tzeko gogoia, esparru sindikalaren geldotasuna astintzea, Ekimen Legegile Herrikoia -ELH- bezalako ekimenei bidea egiteko aukera, lanaldia murriztea edo enpleguaren banaketa.

Baina, dioenez, ez zituzten begiak estalita ELA-LABen arteko batasunak berekin zekartzen zenbait zailtasun ez ikusteko: "ELAk eta LABek irakaskun-

tzan, publikotasunarekiko orokorrean, eta euskal eskola publikoarekiko zehazki, duten ikuspegiak zer hobetu asko izan du betidanik, eta hala du oraindik ere"; sektore bakoitzaren bata bestearen aurka irudia; subiranotasuna aurrerakoitasunez eta egoki erabiltzea ala ez; eta beste indar sindikal batzuen gai oso jakinak bazterrean uztea ala ez. Azken gai honi

dagokionez, Lozanok gogora ekartzen du bere sindikatuak alderdikeriak alde batera utzi eta gai jakin bakoitzean CCOO eta UGTrekiko ahalik eta batasun mailarik handiena lortzen saiatzearen aldeko jarrera erakutsi duela.

Nolanahi ere EILASeko txostengileak gauza bat ikusten du nabarmen: ELA eta LABen arteko ekinga batasun-

■ EILAS ESK sindikatuarekin prentsaurreko batean.

naren ondorioz gauzatutako ekimen nagusiek -35 orduengatiko maiatzaren 21eko greba, ELHren eta oinarritzko soldataren aldeko jarduera iraunkorribetiere "gure erabateko adostasuna izango zutela". Bere ustez ekintza horiek denak oso baliagarriak izan dira sindikatuen mugimenduaren geldotasuna haus-

tik, sindikatu bakoitzaren zereginagatik... "kontua da, ELA eta LABek elkarrekin hartzen zituzten erabakien bide-tik jo beharra genuela ezinbestean,

aldaketa oso txikiekin". Errealitate horrek "bere ezaugarriak lausotzearen arazoa eragin dio" EILASi. Horrela, behin baino gehiagotan, "besterik gabe, blokearen alde bat gehiago bezala agertu gara gizartearen aurrean, beren bideak ezartzeko ELAk eta LABek izan dituzten baliabideak izan gabe. Eta horrek garrantzi handia izan dezake une honetan, hain zuzen ere irakaskuntzan, gure esparruan, geure ekimenak agertzeko garaian, garen bezala agertzeko eta pentsatzen duguna argi eta garbi adierazteko, geldotasun nabarmena sumatzen denean".

Mutur-muturreko polarizazio eta oldarkortasun politikoaren testuinguruan, dio Lozanok, "egiten genituen kritikek, sektore batetik bestera egindako erasotzat hartzearen ondorioz euskal gizartearen esparru batek errezeloz begiratzeko arriskuak edo alderdikeria areagotzeko arriskuak, esate baterako, oinarri sendoak zituztela ikusi da, eta ezin izan diogu ezberdintasun hauek eragindako irudi kolekti-boari ihes egin".

◆ DANIEL UDALAITZ

□ "Besterik gabe blokearen alde bat gehiago bezala agertu gara gizartearen aurrean, beren bideak ezartzeko ELA eta LABek izan dituzten baliabiderik gabe"
JAVI LOZANO

teko, eta aire freskoa ekarri dute sindikalizazioaren berrikuntzarako, gizartearen eta elkartasunaren aldeko jokabideak indartuz. Adierazi duenez, antzeko zerbait esan daiteke ekintza sindikalaren beste esparru batzutan: laneko osasuna, emakumeen aldarrikapenak, presoaren eskubideak...

Txostengilearen ustez, oso zaila da aliantzak ezarritako bidean bere sindikatuak zenbateko eragina izan duen jakitea. Tamainaren ezberdintasunaga-

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituiz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Datozen irailaren 27 eta 28an Euskal Unibertsitatearen I. Kongresua egingo da Bilbon, EIREk antolatuta. Euskarak gaur egun unibertsitateetan duen lekua aztertu eta benetako unibertsitate euskaldun bat lortzeko estrategiak aurkezteko dituzte.

UNIBERTSITATE EUSKALDUNERANTZ

Unibertsitateko Euskal Irakasleen Elkartea (EIRE) 1999an sortu zen Euskararen Unibertsoaren mugimenduaren bidetik. Erreferente teorikoa hori izanik, EIRE sortzeko beharra ikusi zuten orduan zenbait irakaslek komunikazio tresna bat izateko eta bakoitzak bere unibertsitatean euskararen garapenaren alde lan egiteko. Euskararen garapen osoa eta eutsigarria dute helburutzat. Bide horretatik, urtero unibertsitate bakoitzean euskarak duen egoera aztertzea izan dute lanetako bat. Baina etorkizunera begira gogoeta sakonagoaren beharra ikusi dute. Euskarazko unibertsitatea klaseak euskaraz ematera ez dela mugatu behar uste dute. Euskarak ikerkuntzan, kudeaketan eta egitura guztietan bere presentzia eduki behar duela diote. Hori dela eta Eukon deritzon kongresua antolatu dute. Arlo guztietako eta unibertsitate desberdinetako irakasleak bilduko dira Bilbon Bizkaiko Batzar Nagusien aretoan irailaren 27 eta 28an.

Kongresuak bi eduki mota izango ditu: alde batetik kanpotik (Katalunia, Flandes, Europako hizkuntza komunikate txikiak) eskatu diren txostenak, eta bestetik Euskal Herriko txostenak. Horien artean lau alor espezifiko batekoak (Teknika eta Teknologia, Osasun zientziak, Giza eta Gizarte

■ Klaseetatik at, egitura guztietan izan behar du presentzia euskarak EIREren ustetan.

zientziak, Natur Zientziak) dira eta besteek euskararen historia unibertsitatean eta gaur egungo egoera aztertuko dute datu asko emanez. Azken lan hau EIREko zuzendaritzak burutu du. Joxe Azurmendik eta bere taldeak gogoeta orokorragoa aurkeztuko du. 40 txostengiletik gora izango dira guztira. "Euskararen Unibertsitateak diskurtsoaren berrikuntza suposatu zuen eta orain kongresu hau erreferentzia

izatea espero dugu", adierazi digu Iñaki Zabaleta talde antolatzailearen ordezkariak. Orain arte euskararen egoeraren inguruan bildu dituzten datuak gaituzte geldituko direla erantsi digu. Kalitatezko kongresua espero dute antolatzaileek. Guztira 20 komunikaziotik gora izango dira kongresuan, partaide zerrenda itxi egin da aretoa bete delako eta itxaron zerrenda zabaldu dute.

HOGEI URTEKO EPEA.

Lanerako bi epe jarri dituzte antolatzaileek: epe erdia (5 urte) eta epe luzea (2021). Epe horietan euskararen egoera zein izan daitekeen aztertzen ahaleginduko dira kongresuan. Gaur egun, zenbait alorretan (Giza eta Gizarte Zientziak) euskarak garapen franko ezagutu badu ere, beste zenbait alorren egoera ez da hain positiboa, Teknika, Teknologia eta Osasun zientzietan adibidez. "Zientziako esparruetan hori gertatzea normala da. Beste hizkuntzei ere gertatzen zaie. Informatika munduan gaztelania ingelesaren menpe dago gai askotan" esan zigun Zabaletak. Garapen hori lortzeko giza aldetik eta diru aldetik baliabide gehiago behar direla uste dute antolatzaileek.

Kongresuan aurkeztuko diren lanen aurrerapenik ez digu eman Zabaletak, baina adibidez UEUren funtzioa eta etorkizuna jorratuko dela badakigu. Kongresuaren ondoren datu ugari eduki ahal izango dugu. Gainera EIREko antolatzaileek kongresuaren ondorio nagusiak aterako dituzte, partaideek bozkatu eta onartzeko, hala badagokio.

Antolaketa babes akademiko ugari jaso ditu zenbait laguntzailearen aldetik, UPV-EHUko bederatzi departamendu

Euskara sailaren babeslea:

ANDOAINGO UDALA
Euskararen Normalkuntzarako Lansaila

**Euskararen gose...
euskaltegian ase.**

Zatoz alfabetatzera!

■ Egitaraua

✓ Irailak 27

Goizean: Euskal unibertsitatearen egoera.

Arratsaldean: Katalunia, Flandes eta Europako hizkuntza komunitate txikien kasua. Europako Bata-suneko gizartearen aurreikuspenak eta garapen joerak 2006 eta 2021 urteei begira. Euskal gizartea eta hezkuntza Euskal Herrian 2006 eta 2021 urteei begira.

✓ Irailak 28

Goizean: Euskal Unibertsitatea Teknika eta Teknologia, Osasun, Giza eta Gizarte eta Natur zientzien alorretan. Kongresuaren ondorio nagusien aurkezpena, bozketa eta onespina ●

eta Nafarroako Unibertsitate Publikoko bi departamendu; eta babesle finantzario gisa Mondragon Unibertsitatea, UEU, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza eta Kultura sailak, Bizkaiko eta Gipuzkoako Foru Aldundiak, Euskadiko Kutxa, EHuko Medikuntza Fakultatea eta Osasuna Euskalduntzeko Erakundea agertzen dira. Laguntzaileak dira bestalde, Deustuko Unibertsitatea, Bilboko Udala, EHuko Ekonomia eta Enpresa Zientzietako Fakultatea.

Kongresuaren aurretik, eta berarekin lotuta nolabait, bi mahainguru ere izango dira Bilboko areto berean. Irailaren 25ean ikasleen ordezkariak "Ikasleak etorkizuneko irakasleak" gaiaz arituko dira eta 26an hezkuntza ez unibertsitarioko ordezkariak arituko dira euskal unibertsitateaz pentsatzen dutenaz mintzatzen.

Unibertsitate Legea dela eta Madrilgo eta Gasteizko Gobernuak eztabaidan ari diren honetan, EIREko ordezkariak argi dute Madrilgo proiektuak bere asmoak aurrera ateratzeko eragin negatiboa duela, "unibertsitatea deszentralizatu eta euskaldundu behar delako eta Madriletik alderantzizko bidea proposatzen dute". Hori ekiditeko Euskal Autonomia Erkidego eta Nafarroako Foru Erkidegorako lege propioaren alde agertu dira kongresu honen antolatzaileak ●

◆ JOXEMI SAIZAR

Arturoren kaiera

NAFARROA OINEZ BIRTUALA

Aurtengo Nafarroa Oinez eguna iristeko hilabete falta bada ere, dagoeneko has gaitezke Lodosako eta Sartagudako ikastolek egin nahi duten eraikin berrirako materiala erosten. Nola? Paratu duten webgunean (www.nafarroaoinez.net) eraikin birtual bat dago eta bertako gelak, mahaia, aulkiak... eros daitezke. Erosi ahala argiztatu egiten da. Beraz, ez dago zertan itxaron urriaren 21a arte Lodosako eta Sartagudako ikastolei laguntzeko.

EUSKALTEGIRA ITZULTZEKO GARAIA

Urria bertan daukagu, eta beraz, askori euskaltegira bueltatzeko edo hara estreinakoz joateko ordua iritsi zaio. AEKn, udal euskaltegietan edota Abegi euskaltegietan matrikulatzeko epea zabalik dago. Euskaltegiek hainbat berrikuntza eskainiko dute aurtan. AEK-k euskaltegi berriak zabalduko ditu Gasteizen eta Sestaon. Udal euskaltegiek gurasoentzako ikastaro bereziak eskainiko dituzte. Abegik autoikas-kuntza eta irakaskuntza tradizionala uztertzen duen eredia eskainiko du.

HAUR GEHIAGOK IKASI-KO DUTE EUSKARAZ

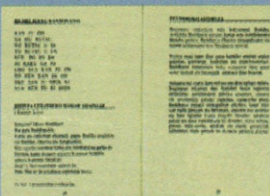
Ikasturte berria hasi da eta haurrak eskolara itzuli dira. Eusko Jaurlaritzaren datuen arabera, EAEn ikasleen %70ak B eta D ereduetan eman du izena. Nafarroako Gobernuaren datuek diotenez, lau ikasleak batek euskaraz ikasiko du aurtan. Iparraldean, Ikas-Bi sare elebiduneko ordezkariak eta Euskal Haziak irakaskuntza katolikoaren sail elebidunak eredu elebiduneko matrikulazioek gora egin dutela adierazi dute.

"GAZTEAK ETA EUSKARA" BEKA LASARTE-ORIAN

Lasarte-Oriako Udaleko Euskara Batzordeak herriko gazteek euskararekiko duten jarrera aztertze asmoz, beka deialdi bat egin du. Bi aztergai izango ditu bekak. Batetik azterketa kuantitatiboa egin beharko da eta, bestetik, kualitatiboa.

Urrea

■ Batzuetan ezuste txikiak izaten ditugu. Euskal Zen elkargoak Budharen irakaskuntzak jasotzen dituen "Sutra" liburua argitaratu du euskaraz. Elkargo honek Zen meditazio praktiketan egiten dituzten irakurketa ozenetan erabiltzen du "Sutra" liburua. Hemendik aurrera euskaraz egin ahal izango dituzte.

Ikatza

■ Espainiako Gizarte Segurantzako web orrian (www.seg-social.es) euskara bazterten dute. "Cartas de servicio" atalean, gaztelaniaz gain katalana, galegoa eta valentziera erabiltzen dute. Euskararen arrastorik ez dago ordea. Hori bai errespetu falta, hutsaren hurrengotzat gaituzte!

GARAILERIK GABEKO GERRA

Eguna eta gaua, ongia eta gaizkia, zuria eta beltza, bizitza eta heriotza, zerua eta infernua, sua eta ura... Oinaz eta Ganboa.

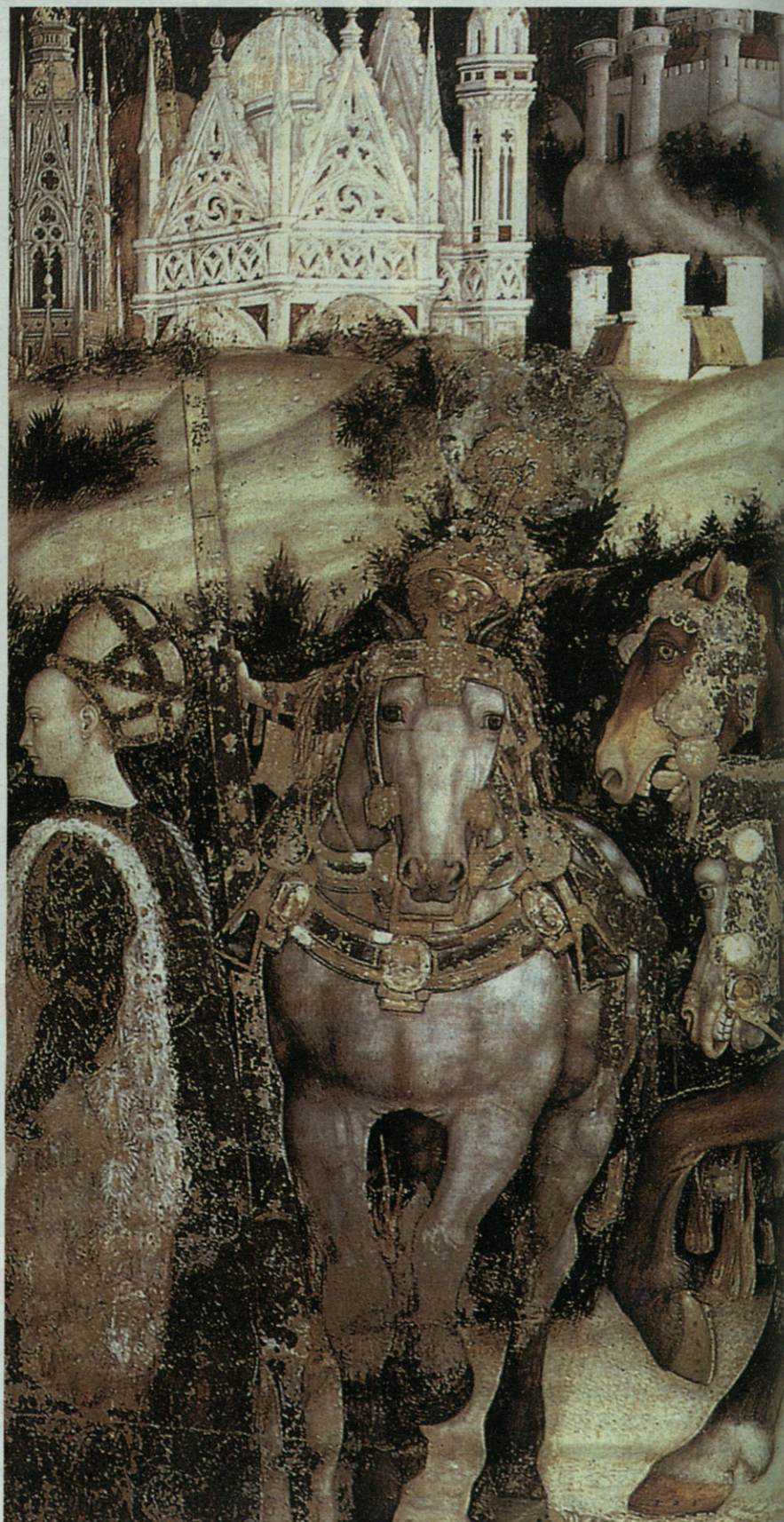
Bi bandoak bata bestearen aurka borrokan gizaldi eta gizaldietan. Amen.

XIII. mendean hasi eta XVI. mendea arte ez baitzuten amaierarik izan haien arteko liskarrek. Eta orduan ere halabeharrez egin behar izan zioten uko elkarren aurka jotzeari. Bestela, eurengatik balitz, oraindik ere han eta hemen ibiliko lirateke Ahaide Nagusiak, armaduraren zama soinean eta ezpata handia eskuetan, etsaiaren azken sarraskia menderatzeko egarritz. Baina zergatik borrokatzen zuten? Nondik zetorren gorroto bizi hura? Zer lortu nahi zuten?

Azken hamarkadan historialari talde batek gaia sakon eta zabal aztertzen dihardu. Ikerketak aurrera egin ahala bandoen arteko gatazka gero eta konplexuagoa bihurtzen ari da: hiri-bilduen garrantzia, kaparetasun orokorra...

Konplexuagoa, eta sinpleagoa ere bai. Izan ere Ahaide Nagusiek zer zekiten egiten borrokatzea ez bazen?

Testuak: Nagore Irazustabarrena

Izokin bat, basurde bat, errota bat, egurrezko etxe bat, nahikoak izan ziren sute ikaragarriak eragin eta larerio hilgarriak sortzeko" dio Labayruk. Dagoeneko 1085. urtean Abendaño Zumelzuko dorrea suntsitu zuen. Baina XIII. mendea arte itxaron behar da oinaztar eta ganboatarren arteko banaketa garbia ikusteko. Ordurarteko liskarrak bi alderditan egituratu ziren orduan. Gebara, Olaso, Ugarte... Ganboarekin ziren bitartean, oinaztarren artean zeuden, Butroe, Lazkao edo Loiolako jaunak. Abendaño, Artazubiaga, Jaolaza, Olazabal, Olaso... luzeegi joko luke bando bateko zein beste-ko Ahaide Nagusiak hemen aipatzeak. Batetik bestera mugitutakoak ere bazirela kontuan izanda, zerk banatzen zituen hain gogorki oinaztar eta ganboarrak? Zein ezberdintasun konponezinek eraman zituen ehundaka urtetako borroka etengabera?

Entziklopedia zaharra zabaldu eta "bando"ren azalpenean behera egin-da topatu dugu giltza. Ganboarrak Gaztelaren aldekoak direla dio hemen. Oinaztarrek, orduan, Gaztelaren aurkakoak ote? Orduan, ez dirudi gauzak 500 urte-tan hainbeste aldatu dire-nik.

EZ ZIREN BAKA-

RRAK. Bandoen arteko gatazka ez da, ordea, hain sinplea, ezta hain "geu-rea" ere. Gaiaren inguru-

an asko idatzi bada ere, gertakizun puntualak aztertu izan dira bereziki eta fenomeno isolatua bailitzan hartua izan da. Azken urteotan, ordea, historialari talde baten ahaleginei esker, gai honen ikerketak aurrera egin du nabarmen.

Alde batetik mende horietako gataz-
kak oinaztarren eta ganboarren artekoak bakarrik ez zirela agerian geratu da. Ahaide Nagusiek hiribilduekin ere liska-
rrak izaten zituzten, baita hiribilduek

□ Euskal Herrian gerta- tutakoa Europako krisi eta gatazka sozialekin pareka daiteke

euren artean ere. Bestetik, ezinbestekoa da Europako gainerako herrialdeetan ger-
tatutakoa erreferentziazat hartzea eta,
horrela, garbi ikusten da. Jose Ramon

aztertu beharra azpimarratu du. XIV.
mendea, esaterako, Ialiako hiri eta erre-
publiketan liskar biziak izan ziren eta
hurrengo mendea Ingalaterran guda
zibila izan zen, Gaztelan eta Aragoien ere
egoera gatazkatsuak ezagutu ziren. Bere-
zitasunak berezitasun, Erdi Aroko azken
urteotan Euskal Herrian gertatutakoa
Europako krisi eta gatazka sozialarekin
parekatu daiteke.

Berezitasunak izan badira, hala ere.
Batetik Ahaide Nagusiak (Gipuzkoa eta

Bizkaian batez ere)
Europako nobleekin
alderatuta xumeagoak
zirela esan behar da.
Badira salbuespenak,
Oñati eta Deba Garaia
bere menpean zituen
Gebarako jauna kasu.
Baina, orokorrean berta-
ko nobleziak ez zuen
beste toki batzuetan adi-
nako indar ekonomiko-
rik eta, hori bai, oso era-
sokorra zen.

Dena den, diru-
sarrera berrien bila, den-
borarekin Ahaide Nagu-
siek gero eta joera
handiagoa izan zuten
Euskal Herriaz kanpoko
aristokraziarekin eta
Gaztelako gortearekin
harremanak estutzeko.
Inazio Loiolakoa, adibi-
dez, gero santu izango
zena (izan, ez dakigu
oso santu izango zen
lehenago banderizo zital
izandakoa, baina santu
egin zuten behintzat)
Gaztelako gortera bidali
zuten hezitza eta
harremanak egitera,
famiaren egoera "kas-
karra" hobetzeko

■ Hiribilduen mundua zen banderizoen benetako etsaia.

Diaz de Durana ikerketaren buruak,
gatazka sozializat hartzen du bandoena
eta Europak Berant Erdi Aroan bizi izan
zuen lehen krisi feudalaren testuinguruan

□ Bandoen topaketa odoltsuez haratago, Ahai- de Nagusien eta hiribil- duen arteko gatazka zen

modua baitzen.

Euskal Herria Europako gainerako
lurraldeetatik bereizten zuen beste ezau-
garri bat Kaparetasun edo Hidalgia Uni-
bertsala zen. Hiribilduen taktikaren
garaipen gisa jotzen du hori aditu askok.
Izan ere Ahaide Nagusiek "gehiago
balio" izatean oinarritzen bazuten euren
botere egitura, kaparetasunak justifika-
zioa bertan behera uzten zuen. XV.
mende hasieratik aurrera denak ziren

■ Gertaera episodikoak baino gehiago

Bandoei buruz asko dago idatzita, baina idatzitakoa zaharkitua geratu da. Historialari gehienek gertaera konkretuak aztertu izan dituzte eta horrek hutsune historiografiko ugari utzi du betetzeke. Hutsunea ikusirik Jose Ramon Díaz de Durana buru duen EHuko ikerketa talde batek ikuspegi osoago bat eman nahi izan dio gaiari, garaiko baldintza ekonomiko eta sozialetan gehiago sakonduz.

Gertakizunak hobeto ulertu asmoz, duela urte batzuk, lantaldeak galdera ugari mahaigaineratu zituen: zeintzuk izan ziren gatazka hauen sustraia? Zeintzuk protagonisten ezaugarri ekonomiko eta sozialak? Nondik lortzen zuten gerrarako materiala? Nondik errentak? Zeintzuk ziren, azkenean Ahaide Nagusiak?

Galdera horietako batzuek erantzun dituzte dagoeneko. Jon Andoni Fernandez de Larreak, esaterako, antolamendu militarren inguruko ikerketa burutu du eta Ernesto Garcia Fernandezek hiribilduak aztertu ditu. Ikerketa honen nondik norakoak azaldu dizkigun Jose Anjel Lemak, aldiz Gipuzkoako Batzar Nagusi eta Berezien dokumentazioa izan du aztergai. Jose Antonio Munitak alderdi paleografiko eta diplomatikoetan dihardu, baita besteen lanak

zuzendu eta berrikusten. Borja Aginagalde, Jose Anjel Achon, Jose Antonio Marin eta Ignacio Garcia de Cortazar bezalako historialariak ere ikerketa honetan ari dira lanean.

Orain arte, talde honen lanak bi emaitza izan ditu: "La lucha de bandos

en el País Vasco: de los parientes mayores a la hidalguía universal" eta "Los señores de la guerra y de la tierra: nuevos textos para el estudio de los Parientes Mayores guipuzcoanos" liburuak. Aurki hirugarren liburu bat kaleratzea aurreikusi dute. Tolosako Gipuzkoako Artxibo Orokorra, Valladolideko Chancilleriako artxiboa, Simancas-eko Gaztelako Koroaren Artxibo Orokorra, Iruñeko Elizbarrutiko artxiboa, Espainiako Historiako Erret Akademiakoa... iturri ugari arakatu dituzte azken hamarkada honetan eta, hala ere, oraindik egiteko ugari dutela diote ●

■ J. A. Lemak adierazi dizkigu ikerketaren nondik norakoak.

JOSEBA OLALDE

aiton-seme, Ahaide Nagusiek ez zuten zertan estamentu berezi bat defendatu beharrik. Noski, Kaparetasun Unibertsala juridikoa zen huts-hutsean eta desberdintasun ekonomikoetan ez zuen eragin berezirik izan, baina hiribilduek gatazkan irabazitako apustua zela esan genezake.

Izan ere, lehen esan dugu Oinaz eta Ganboa, Ganboa eta Oinaz eskema soila baino askoz konplexuagoa izan zela

Berant Erdi Aro gatazkatsu hura. Bando bien arteko topaketa odoltsuaz haratago, Ahaide Nagusien eta hiribilduen arteko gatazka zela esan genezake, Erdi Arotik zetorren mundu zaharraren eta Aro Modernoa zabalduko zuen antolaketa berriaren arteko talka.

MUNDU ZAHARRA, MUNDU BERRIA.

Mundu berri bat gainera eroriko bazi-tzaian, etsai arriskutsuena hiribilduetan indar gero eta handiagoz hedatzen kontzeju, egitura eta aktibitate ekonomiko berrietan bazen, zergatik erasotzen zioten elkarri Ahaide Nagusiek? Jon Andoni Fernandez de Larrea historialariak dionez, garrantzitsuena ez zen arerioa erabat garaitzea, borroka bera mantentzea baizik. Etsaia erabat garaitzea ez zitzaien komeni, haien ohorea eta bizimodua mantentzeko aitzaki egokia baitzen borroka egitea.

XV. mende erdialdetik aurrera, hala ere, hiribilduen botereak gora egiten zuela ikusita, sua eta ura bezain nahastezinak ziren oinaztar eta ganboarrak batzeko joera izan zuten. Euren dorretxetako leiho estuetatik bailarako mehatxua etxez etxe, denda, kalez kale hazten ikusita, betiko etsaiaren babesa bilatu zuten. Noski, ohitura zaharrak ez omen dira galdu behar, eta tarteka gora-beheraren bat izan zuten (Bañez de Artzubiaga Arrasaten hil zutenekoa kasu). Baina orohar gehien komeni zitzaiena aukeratzen esperientzia zutela erakutsi zuten Ahaide Nagusiek.

GAZTELAREN ALDE ETA KONTRA.

Horretarako usaimen berezia bai-

■ Oinaz eta Loiolako jaunak, Ahaide Nagusien eredu

Ahaide Nagusi terminoa etengabe azaltzen da Erdi Aroaren inguruko historiografian. Bandoen arteko gatazken protagonista zirela badakigu; oraintsu arte ordea, ez da aztertu kontzeptu horren esanahi zehatza. Zer da, finean, Ahaide Nagusi bat? Deustuko Unibertsitateko Historiako irakasle den Jose Antonio Marinek eman dio erantzuna galderari eta horretarako Oinaz eta Loiola familiako jaunak aukeratu ditu eredu gisa. Ahaide Nagusi terminoak berak garai hartako harreman sozialak nola egituratzen ziren adierazten du, komunitatea familian oinarritzen zela. Eta Oinaz eta Loiolako adibideak gizarte horrek izan zituen baloreak eta aldaketak islatzen ditu.

XIV. mendekoak dira familia honen lehen berriak. Iraurgin zituzten lurra aipatzen ditu dokumentazioak, alde batetik oinaztarrenak eta bestetik loiolatarrenak. Honek lurraren garrantzia adierazten digu, baina baita familiaren egituraren eta ezkontza bidezko

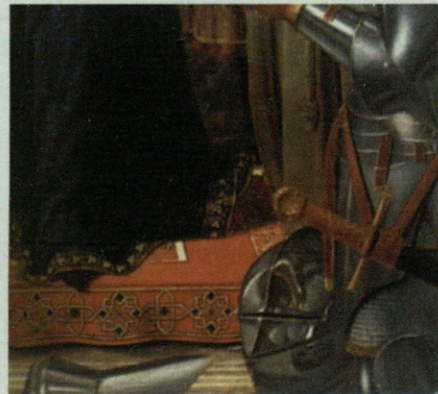

■ Martin Garcia Oinaz eta Loiola, 1545eko grabatuaren arabera.

loturena ere. Handik aurrera Oinaz eta Loiola sendi bakar gisa ageriko baitzaizkigu. Mende horretan zehar sendi honen eragina zabalduz joango da, harik eta, azken urteetan dokumentazioak hainbat biztanle Iraurgikoen boterepean egotearen aurka agertu zirela adierazten duen arte. Iraurgiko Mirandako biztanleek 1413an “de oy en adelante nos otorgamos por vezinos de la dicha villa (Azkoitia) e súbditos a la jurisdicción d’ella” ziotenean, komunitatearen artikulazioan aldaketa sakona islatzen ari ziren. Kontzejuak, hiribilduen foruak eta bertako aktibitate berriak indarra hartzen ari ziren heinean, Ahaide Nagusiek bide berriak bilatu behar izan zituzten euren boterea eta aberastasunak mantentzeko. Lur berriak hartu, errentak handitu, Gaztelako koroaren zerbitzuan borrokatu... Oinaz eta Loiolakoek, horrela, XV. mende amaieran jaurerri bikainenetakoa zutela idatzi zuen Lope Garcia de Salazarrek. Horrek ez zuen, hala ere, bultzaka zetorren orden berria atzerarazi ●

tzuten banderizoez. Eta horrek bertan behera uzten du, hain zuzen, euren arteko arazoa Gaztelarekiko jarrerak ekarri zuela dioen hipotesia. Gaztelako koroak XV. mendean bizi izan zuen krisi dinastikoan geratutakoa Ahaide Nagusien oportunismoaren adibide garbia da: Gaztelako Pedro I eta bere anai Enrike Trastamarakoaren arteko gatazka baliatu zuen Nafarroako Karlos II.ak Gipuzkoako hainbat lurralde bereganatzeko. Orduan, bertako jaun batzuek Nafarroako erregearen zerbitzura jardutea erabaki

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

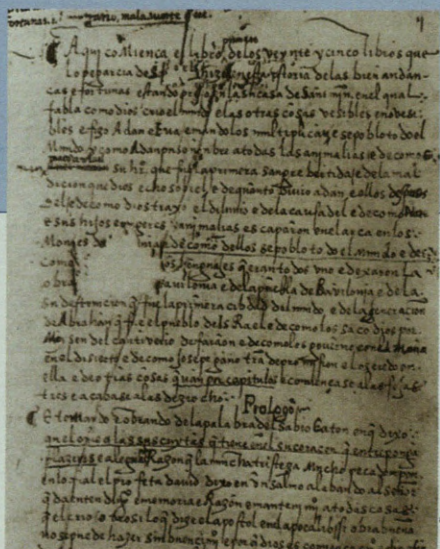
Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ Lope Garcia de Salazarren testigantza berritua

Bandoen arteko liskarrak ikertzeko iturri garrantzitsua Lope Garcia de Salazar banderizoak idatzitako "Bienandanzas e fortunas" izkribua izan da orain artean. Zaldun bizkaitarraren xedea idatzi honetan munduaren historia jasotzea izan zen, baina bandoen inguruan eskaintzen duen informazio aberatsagatik erabili izan dute historiagileek. "De una pelea que ovieron onesinos e gamboynos en Çumarraga e de los que ellas morieron

(...) De como Petro de Avendaño çerco la casa de Aramayona que le tenían tomada e no la pudo desçercar" eta beste gertaera mordoa azaldu zuen Salazarrek bere testuan. Une honetan Consuelo Villacorta ikerlaria lan honen edizio berria prestatzen ari da. Orotara gure egunetara iritsi diren "Bienandanzas e fortunas"en 40 bat bertsio desberdin aztertu ditu, gero behin betiko testua osatzeko. Lan neketua amaitzeaz da eta aurki argitaratuko omen dute edizio berritu hau ●

AUNAMENDI

zuten. Enrike Trastamarakoak Gaztelako bazter nahasiak lasaitu zituenean oster, berriro Gaztelako koroaren gerizpera hurbildu ziren jaun horiek, Karlos II.aren haserrerako. Gaztelako koroak ez zuen, kasu puntual zenbait baztertuta, ez Ahai-de Nagusiekin ez hiribilduekin arazorik izan. Batzuei zein besteei pribilegioak eskainiz, bi aldeekin jokatzeko zuen, modu honetan komeni zitzaion oreka lortuz.

IRTENBIDE NATURALA. Zeren kontra edo zeren alde borrokatzen zuten orduan? Zer dago bandoen gatazkaren jatorrian? Zer aztertua ba omen dago oraindik eta dokumentazioari tira egin beharko zaio gatazkaren sustraiak azaleratu nahi badira. Oraingoz, bada hipotesi bat indarra hartzen ari dena eta Jose Anjel Lema historialariak azaldu digu berau. Behe Erdi Aroan krisia jasan zuen Europa osoko nobleziak. Errentak larriki egin zuten behera eta nobleek aberastasun iturri berriak bilatu behar izan zituzten. Gorteetara hurbildu eta erregeen zerbitzura pasa ziren asko, erregeek jasotzen zituzten zergetatik zati bat jasotzen hasi ziren beste batzuk. Nekazarien gaineko presioa areagotzea hautatu zuten askok Bizkaia eta Gipuzkoan. Baina, lehen esan bezala, Euskal Herriko noblezia alde batetik xumea eta bestetik erasokorra

■ **Nobleek hobekien egiten zekitena eta sarritan egiten zekiten gauza bakarra zen borroka**

■ "Bienandanzas e fortunas"en lehen orria, XVI. mendeko izkribua.

■ Kantoreen nigarra

Zeresan ugari emango zuten garai hartan bandoen arteko gorabehera odoltsuek. Eta esanak kantore bihurtu ziren sarritan. Eta kantore horietako batzuk eskauizkribu XVI eta XVII. mendeetan. Horri esker iritsi zaigu hainbat gertaera odoltsu eta dramatikoaren berri. Beotibarko gatazka (1321), Akondiakoa (1390) edo Urruxolakoa (1388 eta 1401a bitartekoa) kantuetan bilduak izan ziren. Andere Milia Lasturkoaren aihen ezagunek ere gatazka hauek izan zituzten oinarri. Hor dira, halaber, Pedro Abendañoren heriotzan kantatutakoak (1463an Joanes Mendiola-koak hila) edo Martin Bañez Artazubagakoari eskainitakoak (Aramaioko jaunak aginduta 1464an hila). Arrasateko sutea ere hitz neurtuetan izan zen kontatua ●

ri. Ez ordea gizartean zuten egoera pribilegiatuari. Errenten usainean, beti ere komeni zenari eutsiz, egoera berrira egokitu ziren. Lehenago, garaipenerako enpeinu berezirik jartzen ez zuten horiek ez zeuden, ez, galtzeko prest ●

Toti Martinez de Lezea idazle gasteiztarraren izena ezaguna egin da azken urteotan bere nobela historiakoek lortutako arrakastari esker. Azkeneko nobelak "Señor de la Guerra" titulupean bandoen arteko gatazken unerik gogorrenetakoa du ardatz, Arrasateko hiribildua erre zutenekoa.

"BANDERIZOEK EZ ZUTEN IDEOLOGIARIK, MOMENTUAN KOMENI ZENA BAINO"

Larrabetzuko biztanleak, adar-raren deiak esnatuta, asalduturik irten ziren kalera 1444ko maiatzeko egun hartan. Behi bat jeizteko behar dena baino denbora gutxiagoan, borrokarako adinean ziren gizon guztiak eta emakume batzuk prest zeuden euren defendatzeko. Oinaztarrak eta ganboarrak, Butroeko eta Abendanoako jaunak buru, herrira iristear ziren. Hori dio behintzat Toti Martinez de Lezeak "Señor de la Guerra" bere azken nobelan. Beregan hurbildu garenean, Larrabetzu lasai dago.

■ Zer dela eta aukeratu zenituen bandoen gatazka nobela hone-tarako?

Euskal Herriko Erdi Aroko nobela historikoa ezin da idatzi banderizoak aipatu gabe. Euskal Herrian bi edo hiru mendeetan gertatutako guztia baldintzatu zuen.

■ Eta zergatik Arrasateko sutea?

Gatazka honen adibiderik krudelena dela esan daiteke. Hiria txikitu egin zuten, bertako zapatar, burdingile, jostun eta zer ikusirik ez zeukan beste hainbat biztanle barne. Izugarria izan zen.

■ Nola prestatzen duzu horrelako liburu bat informazio historikoari dagokionez?

Bibliografia irakurtzen dut batetik. Gero kokalekuetara ere joaten naiz. Ezin dut mendi bat jarri ez dagoen tokian. Prozesuaren zati hau oso interesgarria da. Kasu honetan Aramaio ingurua Leintz

bailara, Arrasate, Oñati... inguruan ibili behar izan dut eta oso polita izan da. Gure herria hobeto ezagutzen ikasten ari naiz lan honi esker.

■ Ezer berririk ikasi al duzu banderizoen inguruan?

Lehen ez nuen oso garbi zergatik borrokatzen zuten. Eta orain garbi al dut? Bada, ez. Agintea lortzeko borrokak ziren, sinpleki, bestea baino gehiago izateko borrokak. Gatazka arrazoitzeko hainbat hipotesi eman da. Baina seguruaski ez da ahalegin berezirik egin behar arrazoiaren bila. Gaztelakoak izan nahi zutela, Nafarroakoak izan nahi zutela...

■ Toti Martinez de Lezea, Larrabetzuko bere etxean.

baina azkenean hori bost axola zitzairen. Teorian Nafarroaren aldekoak zirenak Gaztelaren alde borrokatu zuten komeni zitzaizenean. Gerrari esker pribilegioak jasotzen zituzten, lurrak, bidesariak, zergak... beste guztiak ez zien axola. Zein ideologia zuten? Batere ez. Komeni zena. ■ Nobela historikoa idazten duzunean zein da zure helburua, nobela bat eskaintzea edo historia hedatzea?

Niri betitik gustatu izan zait nobela historikoa, historia ikasteko modu oso erraza iruditzen zait. Biak batera joan daitezen nahi dut. Bietako batek huts eginez gero, nobelaren trama kaskarra baldin bada edo

□ "Pertsonaia errealetan historiagileek jasotakoan oinarritu behar duzu"

kontatzen duen historia faltsua bada, interresa galtzen dut. Nire ustez azken aldiko historia nobelagileak nahiko objektiboak dira zentzu horretan. Historiaz hitz egiten duzunean haien tokian jartzen saiatu behar duzu. Pentsa dezakezu banderizoak izugarri barbaroak zirela, baina horrela izan ziren heziak. Guretzat astakeria dirudiena haientzat naturala zen.

■ Nobelako pertsonaia batzuk errealek dira, beste batzuk ordea zuk asmatuak.

Oraingoan gutxi izan dira asmatutakoak. Hainbeste banderizo zegoen, zaila dela gehiago asmatzea! Baina elkarrizketak asmatzen dituzu, eta izaerak ere bai. Ez baitzaigu deskribapen zehatzik iritsi. Errazagoa da pertsonaiak asmatzea, horiekin nahi duzuna egin baitezakezu. Pertsonaia errealekin kontuz ibili behar duzu eta historiagileek jasotako pertsonaia horien ibilbidean oinarritu.

Pentsatzekoa da Gebarako jaunak ez zuela zerikusirik Butroerekin, esaterako, azken hau bere dorrean bizi baita, Aramoioko bere lurretan, Gebarak gortearrekin harreman estuak dituen bitartean.

■ Gertakizun historiko hutsaz harago garai hartako eguneroko bizitza islatzen duzu. "La Herbolera"n sendabelarren gaia bezala, oraingoan burdingintzaren munduan sakondu duzu.

Lanbide desberdinak ezagutaraztea gustatzen zait. Gainera Arrasatetik ezin da hitz egin burdinoletaz hitz egin gabe. Gainera, beti borrokan ari ziren hauen-tzako armak nork egiten zituen? ●

□ "Euskal Herrian bi edo hiru mendetan gertatutako guztia baldintzatu zuen"

Uhinetako azken iraultza ezagutzen ari gara, teknologia digitala datorkigu bete-betean. Abantaila ugari eskainiko du digitalizazioak, baina irratia interneten jartzeko, frekuentzia digitala erabiltzeko eta euskarriak digitalizatzeko modua izango al dute euskarazko irratiek?

HONDARRIBITIK GASTEIZERA DIALA MUGITU GABE

Irratian iraultza teknologiko berria gertatzen ari da. Ekoizpen sistema analogikoen ordeztu, tresna digitalak sartzen ari dira irratietan. Hauek azkarragoak eta seguruagoak izateaz gain, soinu kalitate bikaina eskaintzen dute. Irratietan suertatzen ari den digitalizazio prozesu honek, ordea, lan egiteko eta entzuteko ohiturak aldatzera behartuko gaitu, irratia zerbitzu anitzeko hedabide bihurtuko da-eta. Hala ere, batzuek irratia berean jarraituko duela uste dute; hitza eta laguntasuna eskainiko duela, alegia.

Iritziak iritzi, aldaketak egunean-egunean gertatzen ari dira eta irratia bere historian zehar erakutsi du garai berrietara egokitzeke malgutasuna duen hedabide dela.

50eko hamarkadan, telebista agertu zenean, desagertu baino, espezializatu egin zen; eduki konbentzionalak uhin ertainerako geratu ziren, FMaren sorrerarekin irratia musikala jaiotzen zen bitartean. 80ko urteetan berriz, CDa sortu zen, entzuleek soinu sistema digital batekin izan zuten lehen harremana, eta irratiek beren binilo zaharrak aldatzeari ekin zioten. Gaurko erroka digitalizazioa da, bai ekoizpenean (zenbait emisoretan nahikoa aurreratua) zein entzunaldian (hargailu digitalak garestiak dira oraindik ere).

ESTUDIO DIGITALEN EUSKARRI BERRIAK. Orain arteko sistema analogikoekin soinu lehenbizi kinada elektriko eta ondoren berriz ere soinu bihurtzen zen, prozesu mekaniko baten bitartez, eta bidean informazioa edo kalitatea galtzen zen. Digitalizazioak, aldiz,

■ Irratietan suertatzen ari den digitalizazio prozesuak, lan egiteko eta entzuteko ohiturak ere aldatzera behartuko gaitu.

soinua sistema bitarrera (0 eta 1 zenbakiaren arteko konbinaketa multzoa) bihurtzen du; ondorioz, kalitatean aurrerapen handia eskaintzeaz gain sistema honek soinua erabiltzeko bide berriak zabaldu ditu. CD bat erabiliz, nahi dugun puntuan

Beste euskarri bat DATa da, ohiko kaseteen bertsio digitala.

Baina gainean eraman daitezkeen euskarri hauek gain, estudioetan disko gogorreko sistema digital indartsuak berraztertzen ari dira. Askok dira, baina beraien kapazitate eta erabilpena dagokienez, antzera funtzionatzen dute. Bertan emanaldian parte hartuko duten soinu guztiak (sintoniak, efektuak, abestiak, hitzak...) grabatu

hasi edo moztu dezakegu abestia, diskoak aurrez programa daitezke eta LP zaharrek baino edukiera askoz handiagoa dute. Aurrekoaren barietatea den "DVD-Audio"an, berriz, talde edo kantari baten diskografia osoa gorde dezakegu eta minidisk delakoa oso erabilerraza suertatzen da prentsaurreko edota unitate mugikorretan, bere tamaina txikia dela-eta.

ostean, ordenagailuko nahasketa mahaia-ri esker nahi bezala nahastu, editatu eta erabiltzeko moduan geratzen dira. Lana errazteaz gain, sistema honekin muga bakarra langilearen sormen ahalmena da, eta ez, orain arte bezala, estudioaren ahalmen tekniko. Gainera, kronika eta elkarrizketetan izaten diren akats eta hutsuneak igartzeko arriskurik gabe kon-

□ Sistema digitalarekin muga langilearen sormen ahalmena da, eta ez, orain arte bezala, estudioaren ahalmen tekniko

■ Irulegi Irratian esatariak eta gonbidatuak berbetan hasteko prestatzen.

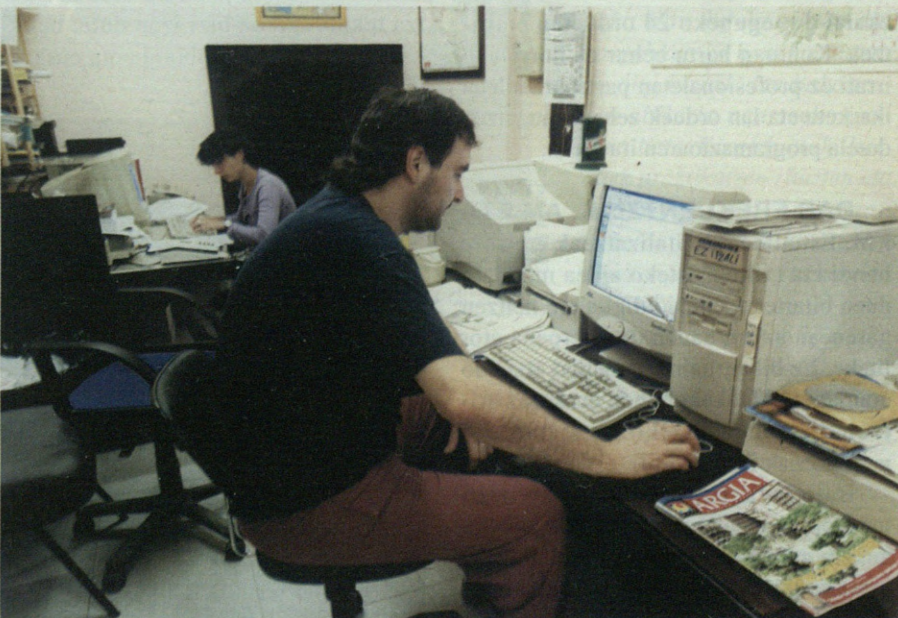
pontzeko aukera dago. Azkenik, sistema-ren ahalmenaren arabera, disko gogorreko memorian hainbat ordu grabatu -eta emititzeko- aukera dago, nahi bada eguneko 24 ordutan eta kontrolatzen inor egon behar izan gabe.

INFORMAZIO JARIOA ISDN-Z ETA INTERNETEZ. Zerbitzu Integratuen Sare Digitalak izeneko (ISDN) telefono linearen antzekoa da, baina askoz datu kapazitate handiagoa jasan dezake eta datuok azkarrago bidaltzen ditu. Gainera, audioaz gain linea beretik bestelako informazio zabala garraia daiteke, guztia kalitate digitalaz.

ISDNaren laguntzaz, bestalde, gaur egun internet bidez irratsaioak eman eta jaso daitezke; horretarako ordenagailuak Real Audio bezalako programa bat eta soinu txartela besterik ez ditu behar. Horren inguruan, duela hiru urte Iruñean izandako Komunikazio eta Teknologia berriei buruzko V. Jardunaldietan zenbait ondorio atera zen. Internet zerbitzu eta hedabide berriei irekitako leihoa den neurrian, irratiek ere bertan egon behar dutela ondorioztatu zen. Emisorek sarean nabigatzea eta irratia entzutea ekintza bateragarriak izatea lortu behar zela adierazi zen kongresuan, errealtatean ez baita hori gertatzen.

Internetek, ondorioz, hainbat erronka aurkeztzen die irratiei, hala nola, nabigatzaile entzuleek programazioa kartara eta

□ **Frekuentzia berrira igarotzeko baliabiderik ez duten emisore txikiak, gure kasuan euskara erabiltzen duten irratik gehienak, bazterturik gera daitezke**

■ Euskal irratia eraldatze prozesuan sartu dira; tresneria digitalak ekipa analogiko zaharrak ordezkatzeko hasi dira, Hala Bedi irratik librea, kasu.

nahi dutenean aukeratu ahal izatea, edota sarerako bereziki prestatutako produktuak asmatu behar izatea.

EUSKAL IRRATIAK ETA ERRONKA DIGITALA. Emisoretan sistema digitalak nagusitu ondoren, hurrengo urratsa frekuentzia banda digitalaren ezarkuntza izan daiteke. Arazoa zera da, DAB izeneko banda berri honek ohiko AM eta FM ordezkatzeko omen dituela, eta frekuentzia berrira igarotzeko baliabiderik ez duten emisore txikiak, gure kasuan euskara erabiltzen duten irratik gehienak, bazterturik

gera daitezkeela.

Segurtasunik ez dakarren etorkizun honen aurrean, euskal irratia eraldatze-prozesuan sartu dira; tresneria digitalak ekipa analogiko zaharrak ordezkatzeko hasi dira eta hainbat emisore lokalek beren estudioak informatizatu dituzte, Gorlizko Irrati lokala, Tas-Tas eta Hala Bedi irratik libreak, edota Bilbo Hiria zein Gure Irratia elkarte-emisoreak kasu. Aldaketa honek, besteak beste, soinu kalitatean hobetze nabarmena ekarri die,

IMANOL OTECI

JOSEBA OLAIDE

AITOR GLEZ KINTANA

■ DAB izeneko banda berriak ohiko AM eta FM ordezkatzuko ditu.

batez ere musika saioetan.

Digitalizazioak euskal irrati alternati-boei ekarri dien beste onura bat euren arteko artxibo elkartrukatzeko erraztea izan da, betiko telefono eta kaseteak internetek eta RDSI linea bidezko artxibo bidalketek ordezkatzuz. Horrenbestez, euskarri berri hauek inoiz baino informazio gehiago bidali eta jasotzea ahalbidetzen die gure irratiei.

Azkenik, lehenago ikusi dugun bezala, programak ordenagailuz grabatu eta nahi denean emititzeko aukera izateak irrati txikien betidaniko ametsa betetzea ekarri du: eguneko 24 orduetan emititzea. Kontuan hartu behar da horrelako irrati ez profesioaletan partehartzaileen ikasketa eta lan orduak zeharo mugatzen dutela programazioaren iraupena.

DAB FREKUENTZIAK, AM ETA FM. Estudioen digitalizatzekak emisore handi eta txikien arteko aldea murriztu duen bitartean, emisio digitalera heltzen garenean azken hauen desagertzea etor liteke. Ez bihar, baina bai agian etzi edo etzidamu. Aldaketa honek euskaraz aritzen diren irrati txikientzat ondorio nabarmenak izango ditu.

Batetik, Espainiako Estatuko irrati handiek guretzako deskonexioak egiteko aukera gehiago izango dute, baina orain artekoa ikusita ez diote euskarari tarte larregirik emango. Teknikoki ere gauzak ez dira oso errazak izango DABarekin, egin beharreko inbertsioak altu xamarrek

izango direlako eta irrati lokal askok ezin izango dietelako aurre egin.

Teknologia berrien munduan ere, dena den, ate bat ixten bada leiho bat irekitzen dela esan ohi da, eta zailtasunei aurre egiteko eta desagertzea saihesteko irrati txikiek interneten laguntza izan dezakete. Irratiok edonondik beren mezua sarearen bidez zabal dezakete, interneteko "dial birtual" baten bidez. Honek gainera, informazioa mundu osora, oso koste baxuaren truk eta modu errazean hedatzeko aukera eskaintzen du, ordenagailua, audio programa eta soinu txartela besterik ez baitira behar. Esandakoa, FM desagertu eta DAB nagusi denean honen hizkuntza ia bakarria gazte-lera (edo frantsesa) bada, euskal irratien geroa sarean aurkituko dugu.

Gorka Etxebeste, Euskadi Irratiko albistegi arduradunak irrati honen sare informatikoa digitalizatzen 1996ko mar-

□ "FM eta AMko irratia- tiak inoiz desagertzeko- tan urte asko igaro beharko dira" GORKA ETXEBESTE

txoan hasi zirela dio, Donostiako Miramongo estudio berrietara aldatu zirenean, hain zuzen. Hortik aurrera irratiaren iraultza teknologikoa bizi izan dute, betiko kasete eta bobinak alboratu eta euskarri

■ www.irratia.com, interneten jarritako euskarazko lehen irratia.

digitalak erabiltzen hasiz.

Euskal Herriko etorkizuneko irratigintza dela-eta, bere iritziz, "estudioak eta euskarriak digitalizatu ostean, urte batzuk barru frekuentzia digitalerako lizentziak luzatuko dira, baina bertan ez da irrati guztientzako lekurik izango, lizentziok mugatuak izango direlako. Hala ere, FM eta AMko irratia inoiz desagertzekotan urte asko igaro beharko dira, denbora luze horretan egoerak berean jarraituko baitu".

FM eta AMk luzaroan gurekin jarraituko badute ere, Gorka Etxebestek frekuentzia digitalek abantaila anitz dutela aitortzen du: "Hondarribitik Gasteizera autoz bidaia gero ez da bospasei aldiz dala mugitu beharko, kalitatea askoz hobea izango da eta irratien arteko elkarlanerako aukera asko zabalduko dira".

◆ IOSU ETXANIZ

■ Euskadi Irratiko sare informatikoa digitalizatzen 1996an hasi ziren.

Jakina da jokoak kulturaren zati handi bat direla eta horregatik Kulkikoek herri kirolak eta euskal kultura berreskuratu asmoz antzinako euskal jolasak plazara atera dituzte. Txikiak eta hain txikiak ez direnak aspaldiko lanak gogoratzeko aukera dute jolasen bitartez.

HAUR JOLASA BAINO GEHIAGO

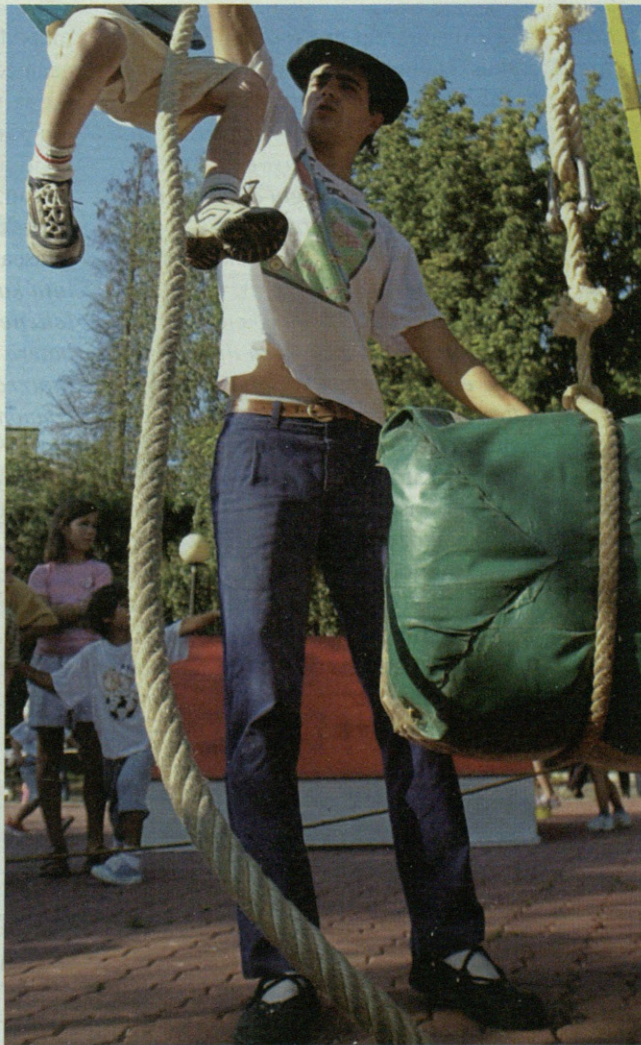
Bi laia hartu eta haien gainean ibiltzeko frogarik egin al duzue inoiz? Ez da batere erraza.

Laia baserrietan lurra mugitzeko erabiltzen zen, eta oraindik toki gutxi batzutan erabiltzen den tresna da. Lurra altxatzeko eta iraultzeko erabiltzen dute baserritarrek. Burdinazkoa izanik, laiak bi punta zorrotz ditu eta hezten hauek lurrean sartu eta higituz, lurra mugitzen da eta palanka eginez, baserritarrek lurra altxatzen dute. Benetan lan gogorra da, mugitu behar den luraren azalera kontutan izanik. Deskantsu garaian, desafioan hasten ziren baserritarrak eta horrela, laia lasterketa sortu zen. Gaur egun Artajonan eta Garesen urtero egiten da lasterketa hau. Hau guztia Luisfer Etxeberria goizuetarrak azaldu digu, Kulki enpresako bazkide batek.

Kultura eta kirola hitzen eta esanahien baturaz sortu zen Kulki enpresa pribatua 1998. urtean. Asier Lafuentek, Kulki-ko beste bazkideak dioenez, "euskal kultura eta herri kirolak berreskuratu eta euskaldunei hurbiltzeko asmoz sortu zen ideia hau".

Asier eta Luisfer Hezkuntza Fisikoko ikasketak egiten ari zirela, artegatasun berdinak zituztela, eta proiektu bat aurkeztu zuten Akitania Euskadi Nafarroa Fondoan. Beka bat eman zieten eta joko eta kirolen jatorriak ikertzen hasi ziren. Ikastetxetan herri kirolak saioak egiten hasi ziren, eta jarduera arrakastatsua zela ikusirik, enpresa bat bilakatu ziren.

Kulki eta bere bi bazkideen abiapuntua ondorengoa izan zen: kulturak herriari izaera eta nortasuna ematen badio, eta

DANI BLANCO

■ Garai bateko lanak denborarekin kirol bihurtu dira.

jokoak kulturaren zati garrantzitsu diren heinean, gizarteari jolasten erakutsi behar zaio eta bertako jolasak direnak eta izan direnak plazaratu behar dira. Joko eta kirol hauen plazaratzeak eta praktikatzeak, euskaldunen kultura aberastuko du. Umeek gainera ikusten duten guztia ikasten dutenez, joko hauek hurrei zuzenduak daude nagusiki.

ZERGATIK DESAGERTU DIRA

JOKO ETA KIROL UGARI? Asierrek adierazi digunez, "Euskal Herriko gizartea, nekazal gizarte izatetik, gizarte industrializatua izatera pasa zenean, ingurune guztia desagertu eta bizi-modua aldatu zen. Honek eragin zuzena izan zuen joko hauetan. Fenomeno horrekin jolas hauek desagertzen joan dira. Egiten ditugun aktibitate hauek plazaratzeko eta praktikatzeak dira, jendeak baloratu egiten ditu eta bere kulturaren barneratzen ditu. Horregatik sortu genuen Kulki, gizarteak ezagutza hauek ikas eta barnera ditzan. Historikoki Euskal Herriko kirol guztiak lan mundutik etorri dira eta kirol bilakatu. Herri kirol bilakatzearen arrazoi nagusia joko guztiek dema edo norgehiagoka izan dutela abizen da; norgehiagoka honek mantendu ditu bizirik, eta bakoitzaren abilezia neurtzeko izan dira beti. Kirol hauek helduek praktikatzen zituzten eta haurrek berriz, inguruan zituzten materialekin egiten zituzten jostailuak eta haiekin jolastu".

Asierren ustetan "bertako kultura eta kirolen oinordekotza jasotzeak badu bere garrantzia, hau ere bertako kulturaren zati bat baita eta euskal identitatearen parte bat. Haurrei beraz, gure jokoekin jolasten eta hauek bereganatzen ere erakutsi behar zaie". Asier eta Luisferrek bere gurasoek eman dieten aberastasuna dute, gurasoek erakutsi dizkiete joko eta ohitura asko. Horretaz gain ordea, lan etnografikoak aztertu dituzte: "Beste informazio iturri garran-

■ Kirolak eta jolasak bat egiten dute.

■ Sokatira norgehiagokan.

■ Pitipotoak edonork egin ditzake.

tzitsu bat jende nagusia da. Haiekin hitz egiten dugu eta joko eta istorio piloa kontatzen dizkigute. Altxor eta aberastasun izugarriak dituzte pertsona nagusiek. Plazaratzen garenean ere, hirugarren adineko jendea etortzen zaigu eta gauza ugari ikasten ditugu. Jendeak bere haurtzarora oroitzen duenean gainera, normalean oroitzapen politak izaten dira eta hori gogoratzeko eta kontatzeko prest izaten dira beti. Luisfer eta biok beti ikasten eta informazioa biltzen ari gara" azaldu digu Asierrek.

JOSTATZEKO ESKAINTZA ZABALA. 3 eta 12 urte bitarteko haurrentzako jokoak izaten dira Kulkik eskaintzen dituen gehienak.

Hala ere, bere eskaintza askoz ere zabalagoa da. Herri Kirol lehiaketak adibidez, 12 urtetik gorako gaztetxoek zuzenduak daude eta institutuetan nahiz herriko jaietan egiten dituzte.

Gurasoentzat ere jostailu zaharren erakusketa bat antolatzen dute. "Jostailu zaharrak berreskuratu ditugu; kortxo egur edo intxaurrez eginiko jostailuak erakustez gain, gurasoek ere seme-alabekin joko hauek egin ditzaketela da honen bidez zabaldu nahi dugun mezua" dio Asier Lafuentek. Azkenik betiko jostailuen tailerrak ere egiten dituzte umekin. "Erakusketan dauden jostailuak egiten erakusten diegu. Ikastetxe eta udaletxeek erosten dituzte batez ere gure zerbitzuak" azaldu digu Asierrek.

Herri Kirol eta Artzai Jolasak, Herri Kirol eta Baserri Jolasak eta Herri Kirol Lehiaketak izenburupean, Kulkik Euskal Herriko edozein enparantza, eskola, frontoi edo txokotan iraganezko jolasak ezagutzeko aukera ezin hobea eskaintzen du. Ikusteaz gain, parte hartzeko aukera badute bertaratutakoek eta orain urte batzuk hurrek zituzten jostailuekin

jolas dezake. Gune hauetan, laien gainean edo hankapaloen gainean lasterketak egiteko aukera badute. Lasto altxaketan parte hartu, orga txokoan ibili eta txingak altxatu. Bi orduko saioaren ostean, parte hartzaileek euskal jolasak eta kirolak ezagutu dituzte eta hau guztia jolasean. "Hasiera batean haurrak lotsatuta kanpo aldean geratzen dira baina lehenengoa gerturatu eta gero denak batera etortzen dira. Luisferrek eta biok haurrak gustuko ditugu eta oso ongi konpontzen gara. Partehartzea izugarria izaten da eta jakinmin handia izaten dute gaztetxo nahiz nagusiagoek" diosku Asierrek. "Egun komunikabidetan kirol batzu izugarritzko ohiartzuna izaten dute eta badira bestalde, kirol minoritarioak direnak eta hoiaren artean daude herri kirolak. Jendeak ikusi eta ezagutzen dituenean, oso atsegin ditu eta oso interesatuak egoten dira gaztetxoak" ●

◆ AINARA IRAETA

■ Baserriko jokoak

Joan den irailaren 6an Kulki Intxaurrendoko jaietan izan zen, bertako hurrei baserriko jokoak eta jostailuak erakutsiz. Bi orduko saioa izan zen eta musika hasi orduko adin ugariak haurrak azaldu ziren joko guztietan aritzeko prest. Luisferrek eta Asierrek hurrekin jolastu zuten etengabe eta joko ugari ikasita itzuli ziren umeak eta ez hain umeak etxera.

Lasto altxaketa

Garai batean gurdian eramaten zuten animaliek bazkatze-ko lastoa baserrira. Baserriko ganbaran sartu behar zen lasto guztia eta sabairaino igotzeak bazuen lana. Gurditik sabaira ordea, soka batekin lasto fardoak lotu eta txirrika baten laguntzaz igotzen zuten baserritarrek. Sokaren beste aldetik egin behar zen tira, goian zegoenak lastoa jaso zezan. Behean lastoa lotzen zuenak behin baino gehiagotan airean bukatu zuen.

Lokotx bilketa

Artoa jasotzeko garaia iristen zenean, artoa lurrean iza-

nik, astoak zintzilik eramaten zituen zorroetan sartu behar izaten zen arto guztia. Zorro haiek nork lehenago bete, eta dema hartan sortu zen lokotx bilketa. Gaur egun artaburuak edo forma antzukoak duten beste edozein elementu eskuekin hartu eta zorrotan sartu behar dira ahalik eta arinen. Banaka-banaka sartu behar dira artaburuak zorroan: bat hartu eta zorroan sartu, hurrengoa hartu, zorroraino joan eta sartu... zorroa bete arte.

Pitipotoak

Tomate poto nahiz beste edozein poto hartu eta *pi* zulo egiten zizkieten. Bertan soka luze-bat sartu eta mutur batean korapiloa egiten da eta potoaren barnealdetik sartu. Sokak gerrirainoko luzera izan behar du gutxi gorabehera eta beste muturra potoaren beste aldean sartzen da eta korapiloa egin. Horrela, hanka bakoitza poto bakoitzaren gainean jarri eta ostean ibiltzen ikasi eta korrika egin behar da, ea nor lehena-
go iritsi ●

Elena Arzak

“Plater berriak balioa du jendearen gustukoa bada”

P E R F I L A

Einsteinen antzera, laborategian sartuta ematen dute goiza aita-alabek. Baina ipuinetan bezala, goxokizko oinarria du Arzakarren fabrikak. Bertan esperimentatzen dituzte asmakizunik irudimentsuenak: karamelozko kabiak, patatazko akordeoiak, datilekin egindako txistorrak... Janariei forma ezinezkoak ematen dizkiete, kontrako zaporeekin konbinatzen dituzte eta eskultura bihurtuta aurkeztu. Elkarrizketarik dibertigarriena egin zaigu: platerak eta galderak nondik ekin pentsatu, atalka desmontatu, eta ahoan urtzen utziz. Zuei ere guri bezain aho-zapore ona utziko dizuelakoan, on egin!

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Alberto Elozegi

■ Gela honetan 1.000 osagai ezberdin gordetzen dituzte (espezie, infusio, fruitu lehor, goxokiak...), eta plater berriak asmatzerako orduan oso baliagarria zaie. Lankide bidaiazale batek ekartzen ditu asko, erosiak dira besteak.

Sukaldaria izateko dastamen aparta eduki behar da. Zure etxean, txikitatik nola hezi zintuzten jaten?

Gurasoek txikitatik beti probatu arazten ziguten dene-tik. Beste jatetxeetara zihoa-zenean ere (besteek egiten zutena ikustera), gu eramaten gintuzten, eta plater ezberdinak ematen zizkiguten dastatzeko. Amona Pakitak zapo-reekiko sentsibilitate berezia zuen, eta beti ahalik eta jaki naturalenak ematen zizkigun probatzeko, gure dastamene-rako gustagarriak izango zire-nak. Gure familiak sukaldeko giroa izugarri bizi du. Amak ere, Maitek, bere lan guztia jatetxea aurrera ateratzeko egin du, administrari moduan. Eta izeba Serafina ere sukal-

daria zen. Etxean beti eman izan zaio garrantzia janariari, eta gure gizarte honek ere asko zaintzen duen gauza da.

■ Noiz sartu zinen sukaldean?

Marta ahizparekin gure jatetxera sarri etortzen nintzen, gurasoak eta amona ikusteagatik, eta sukaldeko saltsan egote-ko. Udan, 12 urterekin, sukaldean lantxo-

ak egiten hasi ginen diru apur bat irabazteko. Ikaske-tetan aukera egiteko garaia heldu zenean, hostalaritza egitea erabaki nuen, atsegin nuelako. Hasiera batean gurasoek ezetz esan zida-ten, ondo pentsatu beharre-ko kontua zela, eta ez nin-dutela behartu nahi familian tradizioz zetorren lanbidea hartzera. Egia esan, ilusioa egin zien nik sukaldari bidea hartzeak, baina hasie-ratik argi esan zidaten, ikas-ketak hasi eta konbentzitu-ta ez banengoen, beste bide bat hartzeko. Eta oraindik ere esaten didate.

CURRICULUM A

- **Jaio:** Donostian, 1969an.
- **Sukaldaria.** Aitarekin batera Arzak jatetxea zuzentzen du.
- **Ikasketak:** Suitzako "Schweizerische Hotelfachschule Luzern" eskolan egin zituen hostalaritza ikasketak (1988tik 1991ra bitartean).
- **Lan esperientzia:** Praktikak egin ditu atzerriko hainbat hiritan. Zurich-eko Hotel Internazionalen, Luzerna-ko "National" eta "Chateau Güstch" hoteletan, Londres-ko "La Gavroche" jatetxean, eta Paris-eko "Carré des Feuillants", "Vivarois" eta "Pierre Gagnair" jatetxeetan, besteak beste.
- **Saria:** Gastronomiako Akademia Internazionalak, Europako sukaldari onena izendatu du ("Chef de l'avenir 2000" sariarekin).

■ Suitzan, Ingalaterran eta Frantzian egin zenituen sukaldaritza ikasketak...

Beti saiatu izan naiz ahalik eta sukaldaritza ezberdinenak ezagutzen. Suitzako eskola ezagun batetik hasi, eta gerora hango hotel handietan lan egitea zer zen ikasi nuen. Ingalaterran eta Frantzian sukaldaritza tradizionala eta modernoa egiten zuten tokitan lan egin nuen. Estilo ezberdinak ikusi nahi nituen, denetik probatu eta ondoren ondorio propioak ateratzeko.

Itzuli nintzenean sakonki aztertu nuen euskal sukaldaritza errezeptarioa. Eta ikusitako guztiaren nahasketa egiten hasi nintzen. Aitari asko zor diot, sukaldean gauzak gaizki egiteko beldurra kendu didalako. Atzeritik etorri berritan, erreparo handia izaten nuen hanka sartzeko, eta aitak beti "zuk egizu lasai!" esaten zidan. Gainera aitak ondo daki kritikak inor ez mintzeko eran egiten, egia garbi esanaz. Aitaren lan taldeak ere babes handia eman dit beti.

■ Zertan bereizten zarete amona Pakita, aita, eta zero-ri?

Amona Pakitak oso sukaldaritza tradizionala egiten zuen, bertako plater tipikoak. Baina kalitate handiz prestatzen zituelako nabarmendu zen bere garaian. Aita, oinarri horri eutsita, plater modernoak egiten hasi zen eta, "euskal sukaldaritza berriaren" mugimendua sortuta, atzerrian ere ibili zen, beste herrialdeengandik ikasteko. Biak bereizten dituen, nik uste, belaunaldi aldaketa da, gauzak ikusteko modua. Eta aldaketa hori ere badago aita eta bion artean. Niri itxuraz hain kargatuak ez diren platerak gustatzen zaizkit. Horrek ez du esan nahi sinpleak direnik, niri platerean gauza gutxiago ikus-tea gustatzen zait. Ulertzen dut aitak platerak egiteko duen modua ere, elementu askokoa

■ "Patatazko akordeoia mariskoarekin".

■ "Mihi-arraina jelatina eta infusio egosiarekin".

■ "Kreman bildutako txokolate ketua".

baina elementu guzti horiek bateratuta oreka bat lortzen dute. Gaur egunean erdibideko zerbait da egiten duguna, biok ere errespetatzen dugulako bestearen modua.

■ Nola da plater berri bat sortzeko prozesua?

Lehenik eta behin produktu bat hartzen da oinarritzat (platereko jaki nagusia izango dena). Eta ondoren buruari bueltak eman behar zaizkio, ideia bila. Noski, ideia horiek lortzeko ikerketa lanak garrantzia handia du. Asko irakurtzen dugu, hasi aldizkarietan atera den azken errezetatik, beste herrialdeetako sukaldaritza eta errezeta liburu zaharretaraino. Eta horretatik guztitik zure gustuko ideiak ateratzen dituzu. Behin plateraren zaporea imaginatuta, horixe idatz, eta sukaldean plater hori egiten saiatzen zara. Askotan ezinezkoa gertatzen da zapore edo testura hori lortzea, baina sukaldean ari ahala ideia berriak sortzen dira.

■ Zer da plater berri batean bilatzen duzuen?

Orain asko gustatzen zaigu testuren konbinazioa. Alegia, plateran ez daitezela elementu guztiak bigunak izan, kruijenteekin nahasiz tarteka. Gazi-gozoen kontrastea ere bilatzen dugu. Efektu berezi baten bila abiatzen gara plater bakoitzean.

Hori bai, plater berri batek jendeari gustatzen bazaio bakarrik balio du. Behin plater berria asmatuta, lehenik eta behin bertako sukaldariei ematen diegu probatzeko. Ondoren, guk aditutzat ditugun bezeroei. Eta adituaren iritziaz gain, kaleko norbaiten iritzia ere jasotzen dugu. Froga horiek pasatzen ez dituen platera, bazterrean gelditzen da.

■ Sukaldariak herriko gustuen barruan egin behar ditu, beraz, berrikuntzak?

Horixe. Guk oso gustu partikularra dugu, lurralde honetako gustuari lotua dagoena. Horregatik, guk egiten dugun sukaldaritza aldi berean da euskaldu-

■ Zorroan bilduta arrautza, antzararen gantza eta trufa olio, ur irakinetan egiteko prest.

na, modernoa eta autorearena. Euskalduna, bertako produktuak erabiltzen ditugulako. Modernoa, egungo teknikak erabiltzen ditugulako, eta autorearena, sukaldariak bere ukitua ematen diolako, elementuen interpretazio berezia.

■ **Platera begietatik jaten hasten gara. Zenbaterainoko garrantzia du aurkezpenak?**

Platerean lehentasuna zaporeak du. Platera oso kurioso aurkeztu daiteke, baina goxoa ez bada, plater horrek ez du ezer ere balio. Bigarren mailan formak eta egiturak du garrantzia, biek neurri berean.

“Eraikuntza sukaldaritza da plater bat hartu, eta osagaiak modu ezberdinean erabiltzea. Emaizak jatorrizko platera oroitarazi behar digu”

■ **Zer da “eraikuntza sukaldaritza” delakoa?**

Eraikuntza sukaldaritza sortzailea Ferrán Adriá da, eta jadanik sukaldari askok egiten dute Euskal Herrian. Da elementu bat hartu, esaterako legatza saltsa berdean, eta osagaiak modu ezberdinean erabiltzea. Baina azkenean plater berriak jatorrizko platera oroitarazi behar digu. Kasu honetan, legatz zati bat hartu, lurruntan egosi, eta serbituko genduke baratxuri krema, perrexil saltsa, oliba olio eta txirlekin.

■ **Arrautza frijitua, txistorra eta ogiarekin plater berezi bat asmatu omen duzue...**

Nire aitari asko gustatzen zaio arrautza frijitua txistorra eta ogiarekin jatea. Eta hortik ateratzen eraikuntzako plater bat asmatzeko ideia. Arrautza gordina zorro berezi batean bildu, eta antzararen gantza eta trufaren olio gehituta, ur irakinetan egiten da. Platerera aterata, txistorra purea eta ogi apurra jartzen dira inguruan. Hasiera batean txistorra purea egin, eta zapore gogorregia hartzen zuela konturatu ginen, beste elementuen zaporea ezkututzen zuen.

terera aterata, txistorra purea eta ogi apurra jartzen dira inguruan. Hasiera batean txistorra purea egin, eta zapore gogorregia hartzen zuela konturatu ginen, beste elementuen zaporea ezkututzen zuen.

“Gurasoek inoiz ez dute nahi izan ni familiatik zetorren lanbidea hartzera behartua sentitzerik”

Oreka lortzeko datila nahasten diogu, eta horrela lortzen dugu txistorraren zaporea gutxitzea eta purea kremosoagoa egitea. Platera oso xumea da, baina asko pentsatutakoa.

■ **Askok uste du orain osagaiak nahasteagatik nahasten direla...**

Nahasketa batzuk arrazoi jakinengatik egiten dira (txistorrari datilak gehitzearena, esaterako), baina beti ez diozu zertan arrazoi bat bilatu, sukaldaritzan ere ikuspegi zabalagoa eduki behar da. Niri, esaterako, gustatzen zaizkidan nahasketak dira egitura edo konbinazio berezia lortzen dutenak, edo kontraste bitxia sortzen dutenak. Esaterako, Europako sukaldaritzan plater klasiko bat da marrubiak piper beltzarekin jatea. Konbinazio harrigarria da, baina ez gaurkoa.

■ **Nondik lortzen dituzue hain osagai bereziak?**

Espezia batzuk atzerriko lagunek bidaltzen dizkigute. Beste batzuk hemen inguruan eros daitezke, edo gure kontaktuei hots eginda ekartzen dizkigute. Gaur egunean, internet dela-eta, errazagoa da osagaiak lortzea.

■ **Berreskuratu egin dituzue xumee-**

■ Liburuxka honetan idazten ditu imaginatutako plater eta zaporeak.

■ **Ikergeta.** Errezeta berriak ordenagailuan sartu eta plateraren argazkia gordetzen dute, memoriak huts egiten duenerako. Aitak zuzentzen du taldea.

giak zirelako baztertutako jakiak ere. Jakiari zerk ematen dio balioa: merkatuko prezioak ala zaporeak?

Hemengo jendeak gastronomikoki maila handia du, eta plater bat baloratze-ko gauza asko hartzen ditu kontuan: lehengaiaren kalitatea, platera landua den, edo bien arteko nahasketa. Baina nire ustez, egun jendeak gehiago baloratzen du emaitza, eta ez osagaien prezioa.

Jendea zerbait landua jatera etortzen da mota honetako jatetxeetara. Horregatik, gure sukaldaritzak asko pentsatutakoa izan behar du, zapore handia eta txispa duena, originala. Jendea ondo pasatzera baitator. Plater bat asmatzen hasten garenean, buruan gauza bakarra izaten dugu: niri mahai batean eseritzean, zer gustatuko litzaidake ateratzea?

■ **Ikerketa gelan korrokoiarekin plater bat prestatzen ari zinetela ere ikusi dugu...**

Bai, oraindik esperimentatzen ari garen platera da, eta ez dakit kartan sartzera helduko den, jendeak agian ez delako ulertuko, atzerakoa sortuko dio. Kulturak eragin handia du. Hori kanpotar

bati angulak eskaintzea bezalaxe da. Haren ustez gu zizareak jaten aritzen gara! Edo amerikarrei txipiroi tinta eskaintzea bezalaxe.

■ **Jendeak plater berriak probatzearen aldeko jarrera izaten du?**

Bai. Nire belaunaldikoei, eta datozeinei, gauza berriak probatzeko gizarte irekiagoa suertatu zaigu. Nire aitaren garaia ezberdina zen, eurak izan ziren sukaldaritza beste modu berri batean ulertu zutenak, eta guri bidea ireki zigutenak. Gaur jendea gauza berriak probatzeko inten-

“Egun jendeak gehiago baloratzen du platera landua izatea, eta ez lehengaiaren garestia izatea”

tzioarekin etortzen da mota honetako jatetxeetara, eta gazte jendea ere asko etortzen da. Gainera zerbitzariaren gomendioa jaso nahi izaten du, eta horixe da nik beti aholkatzen dudana.

■ **Mexikon zure aitak “Tezka” jatetxeei aholkulari lana egiten die. Zertan bereizten dira Mexikoko eta hemengo gustuak?**

Mexikarrei pikantea asko gustatzen zaien bezala, ez zaie gazia gustatzen, eta gutxi egindako arraina ere ez. Baina antzekotasunak ere baditugu: haiei ere piperra, bakailaoa eta baratxuria gustatzen zaie. Herri bakoitzak bere gustuak izaten dituenez, “Tezka” jatetxeetan bertako gustuetara egokitu dute gure sukaldaritza.

Guk ere ideiak hartu genituen euren-gandik; esaterako, artoaren saltsa egitekoa. Yucatango sukaldaritza ere egokitu dugu eta gure bezeroei gustatu zaie.

■ **Gure bizitza estiloa aldatu ahala, etxeetan sukaldaritza tradizionala galtzeko arriskua ikusten duzu?**

Jendearen lan erritmoa aldatzearekin

■ **“Aitaren aldean, nik itxuraz hain kargatuak ez diren platerak nahiago ditut”.**

“Gaur denbora gutxiago dugu etxean sukaldean aritzeko. Horregatik etorkizun handia dute jatetxeek”

■ “Aitari asko zor diot, atzerrian ikasketak eginda gurera itzuli nintzenean, sukaldean gauzak gaizki egiteko beldurra kendu zidalako.”

batera jateko modua ere aldatu da, eta gaur denbora gutxiago dugu etxean sukaldean aritzeko. Baina jendeak ondo jaten jarraitu nahi du. Beraz, jatetxeetan bilatuko du hori, eguneko menuetan, edo pintxotako tabernetan (zoragarria da gainera, ogi xerra baten gainean zer jaki landuak prestatzen dituzten!). Nik uste taberna eta jatetxeek etorkizun handia dutela. Etxean produktuko sukaldaritza egiten da gaur, xumea baina goxoa.

■ **Sukaldari belaunaldi berria sortu da Euskal Herrian. Frantzian, berriz, arduratuta omen daude gazte askorik ez datorkielako. Nola dago egoera?**

Gaur egun, hutsetik hasita jatetxe bat jartzea oso zaila da, ahalmen ekonomiko handia behar baita, eta nik meritua asko

ematen diet hori egiten dutenei. Nire ustez etorkizunean jatetxe propioa jartzea oso zaila izango dute gazteek, eta beraz, sistema beste modu batera antolatuko da, besteren batek jarriko du dirua, edo horrelakoren bat. Baina nik ez diot etorkizun txarrik ikusten, gainera sukaldaritza oso modan jarri da.

■ **Goi-mailako sukaldari bati zer gustatzen zaio eguneroko bizitzan jatea?**

Egunean egokitutakoa gustura jaten dut, baina ona egon dadila! Otarteko bat jan behar badut, gustura jango dut, baina oso goxoa egon behar du. Berdin pintxoekin. Kalitatea bilatzen dut beti, bai sukaldaritza tradizionalako jatetxeetan, bai sukaldaritza landua egiten dutenetan.

Etxean janaria prestatzeko denborarik

“Guk egiten dugun sukaldaritza aldi berean da euskalduna, modernoa eta autorearena”

ez dut izaten eta plater xumeak egiten ditut, baina mimo handiz (ondoko nahaskia, legatza saltsa berdean, edo tarteka arrautza frijituari trufa laminatua jartzen diot).

■ **Ba al da jan ezin duzun platerik?**

Ez zait pomeloa gustatzen, ez dakit zergatik, eta apioa ere ez, batere ez gainera! Baina gainerantzean, denetik jaten dut.

■ **Etiket kanpoko otorduetan gozatu egiten duzu, edo laneko deformazioak eraginda akats eta osagaien bila aritzen zara?**

Sukaldari jendea gustu zabalekoa izaten da, jendeak uste duena baino gehiago. Beti “ai ama! Eta nik zer emango dizut zuri jateko!” esaten didate gonbidatzen nautenean, baina justu alderantzizkoa da: izugarri disfrutatzen dugu jakirik xumeenarekin. Eta niri gustatu egiten zait jatetxetara joatea, gurean ikusten ez ditudan gauzak topatzen ditudalako beti. Euskal Herrian sukaldari denok produktu berak erabiltzen ditugu, baina hala ere norberaren ukitu pertsonala antzeman egiten da plateretan. Eta niri sukaldari bakoitzaren interpretazioa ikustea gustatzen zait. Sorpresak ere hartzen dituzu, jatetxe xumeetan oso gauza interesgarriak ikusita.

■ **Etxe gehienetan emakumeak izaten dira sukaldean aritzen direnak, eta eliteko sukaldaririk ezagunenak, berriz, gizonak dira. Nola ulertzen da hori?**

Nire etxean kontrakoa izan da. Amona Pakita zen sukaldean agintzen zuena, eta aita sukaldari sartu zenean bera zen gizon bakarra. Horregatik aita oso ohitua dago emakumeekin lan egiten, eta gainera gure lan taldean emakumeak nahi izaten ditu (sukaldeko sailen ardura-dun guztiak emakumeak dira!).

Fama kontuak arrazoi sozialak ditu: garai batean emakumeak ez ziren kalera irteten, eta hori lanbide guztietan gertatu da (abokatu emakumeak orain gutxira arte ez ziren ikusten). Ziur naiz egoerari buelta eman, eta gero eta emakume gehiago izango gara! ●

BIZITZAREN PASARTEA

Amona Pakita ataundarra nuen. Emakume sendoa, soineko luzearekin eta moñoarekin beti, oso pertsona tradizionala zen. Niretzat eredu izan da bere lanerako taxua: lehengaiari garrantzia izugarria ematen zion, baita bezeroak gustura uzteari ere, eta maitasun handiz egiten zuen lana. Belaunaldiak erabat ezberdinak izanagatik, familian lanerako taxu hori jaso dugu amonarengandik. Sukaldaritzarekiko, gure etxearekiko eta bizimodu honekiko dugun maitasuna amonak emana da.

Literatura eta literatur hizkuntza

Lehenengo egunean "Argia"ko lagun batek puntua jarri zidan, euskal literaturan erabiltzen den hizkuntza-kalitatea apalduz joan ei da aspalditxo honetan, eta iruzkin bat egiteko eskatu. Eta lehenengo eta behin burura etorri zitzaidana, Aita Piarres Lafitte-k esan omen zuena da, sekulan ere ez dela XX. mendeko bigarren erdian bezain ondo idatzi euskaraz, Axular, Etxepare edo Etxeberriarrak (Ziburu eta Sarakoak) adibidez, imitaezinak direla ondo jakin arren. Eta ez du ematen oso juzku desegokia, gerrosteko idazleak baino konparatzen ez baditugu gerraurreko idazleekin, "hegoaldeko idazle gehienekin" esan beharko genuke zehatzak izatearren, mugimendu garbizalearen antzutasunak guztiz jota ibili baitziren horiek. Ez da ausartegia orduan, baldin badiogu, zelako eragin ikaragarria eduki zuen garbizaletasun horrek Lizardiren mailako idazle batengan ere, ez esateko Lauaxetarengan.

Eta euskara batua etorri zen geroago, baina funtsean, batasuna bera baino garrantzitsuago, batasun horrek eragindako mugimendua da, gure literatura klasikoaren berraurkikundea eragin baitzuen horrek, alegia, gure arbasoek idatzitakoaren irakurketa sakona eta etengabeko lanketa, gaur egun euskaraz idatzi gura duen edonork nahi eta nahi ez egin behar duena, zentzuz, adierazkortasunez eta gutxienezko aberastasunez idatzi behar badu. Nondik orduan "Argia"ko lagunaren kezka?

Eta orduan, behin baten Arantxa Urretabizkaia aipaturikoa gomutatu dut, idazleak ez direla gramatikariak zioen Arantxak, arrazoez nire aburuz, nire ustez ere idazleak hizkuntzarekin kezkatu behar baitira, baina beste ikuspegi batetik, adierazkortasunaren ikuspegitik, zehatzasunaren ikuspegitik, hizkuntza graziaz eta zinbeltasunez erabiltzearen ikuspegitik, ez nahi eta

nahi ez baina, hitzaren forma hau edo bestea behar den, ez gramatikaren ikuspegi formaletik, ezpada hizkuntzaren barruko intuitiotik. Arazoa, hori arazoa baldin bada, zera dugu, sarritan euskal idazleak eskolaren faltagatik, gramatikariak izan direla lehenengo eta behin, edota gramatikaren bidez urreratu direla euskal testuetara, horrek dakarren deformazioarekin. Baina, egia diogun, ez zegoen beste modurik. Pentsa dezagun esate baterako zein modutan landu zuen Gabriel Aresti zenak euskara, Axularren "Gero" liburua eskuz kopiatuz Bizkaiko Diputazioaren liburutegian. Harrigarria al da, orduan, Gabrieleke zeukan ezagutza linguistikoko zehatza? Harrigarria al da Txillardegiren jarrera linguistikoa, berak kontatzen duen moduan,

hasierako garai haietan Orixek itzulitako San Augustinen "Meza-bezperak" izan baziren literatur-euskara lantzeko zeukaten tresna bakarretarikoa?

Gauzak hobetuz joan dira baina, eskolak sortuz, euskaraz hezitakoak ere ugarituz joan dira, eta beraz gure belaunaldietakoek ez bezala euskal literatur-tradizioa era naturalean jasorikoak ere gehituz joan dira. Nondik orduan "Argia"ko lagunaren arrangura?

Beste elementu bat ere aipatu behar da, ordea, gure artean gainera guztiz berria den faktorea, eta batzuk haserre ikusi arren gaurko munduan ezin baztertzekoa: kontsumo-literaturaz ari naiz, gaurko euskal literatur-munduan, alderdi eta argitaletxe batzuetan behintzat, era argiz bultzatzen ari den joera, gure irakurle gazte berriak erdaren fabore, hots, erdaraz idatzitakoaren alde galduko ez baditugu. Hala doa bederen arrazonamendua.

Faktore, alde eta saiheuts hauek guztiak aipatuta ba ote dago orduan konponbiderik? Hizkuntzaren kalitatea apalduz doalako hipotesia ontzat jota, badago erremedio eta aterabiderik? Eta nire erantzuna, zailtzarrik gabe, baiezkoa da, eta baiezkoatasun horrek forma konkretua dauka: mundu anglosaxoiko argitaletxeetan ohikoa den lanbidea, ingelesez esanda, editorea [*editor* hizkuntza horretan], hizkuntza horretan bertan ere *publisher* delakotik desberdina dena, azken hau argitaratzailea delarik. Ingelesezko argitaletxeetan, enpresaren nagusiak argitaratzaileak dira, eta enpresa horrek idazleei kontratuak izenpetzean onarrarazten dieten "zuzentzailea", oster, *editorea*, alegia, idazleak argitaratzaileari saldutako testuaren erantzulea dena, dela ikuspegi linguistikotik, zein ikuspegi estilistikotik, bera delarik, idazlearekin berba egin eta gero, azken erantzunbeharra daukana. Ingelesez irakurtzeko ohitura daukanak askotan ikusi dituzke honen tankerakoak, eman dezagun Alfred

DANI BLANCO

Andolin Eguzkitza
Idazlea

*"Sarritan euskal idazleak
eskolaren faltagatik,
gramatikariak izan dira
lehenengo eta behin, edo
gramatikaren bidez urreratu
dira euskal testuetara, horrek
dakarren deformazioarekin"*

Kazin izena daukan literatur-kritikalari amerikar onenetarikoren "An American Procession" deritzon liburuaren esker-emateetan egi-ten den aipamena, hitzez hitz (ingelesez itzulia) hona dakardana:

"Robert Gottlieb neure editorearekin zor berezitan nago. Ni bezainbeste kezkatzen da bera liburu hauekin eta, neure sentimenduak ezelan ere kontutan hartu gabe, bere betebeharrak eskatzen zion literatur-zorroztasuna erakutsi du behin eta berriro."

Bide batez, Euskal Editoreen Elkarteari izena aldatzea proposatzearekin batera [Euskal Argitaratzaileen Elkartea], editoreak, hau da, zuzentzaileak sortzea ere proposatuko nieke. Horra hor, "Argia"ko lagunaren axolarako ebazpidea. Batto bederen ●

PRINTZA

BIDEAK ETA MESEDEAK

Jose Luis Zumeta pintoreak "Euskonews & Media" aldizkarian egin zioten elkarrizketan adierazitakoa bildu dugu jarraian:

"(...) Dena eginda dagoela esatea da bide zabalak irekiak daudela, baina gero bakoitzak bere bidea dauka, nahiz eta denok autopistatik ibili, bakoitzak bere bidexka dauka. Eta ematen du gauza berririk edo harrigarrik ezingo dela egin, eta egingo dira, bakoitzak bere bidea daukalako. (...)

Autodidakta izateak bere arriskuak eta abantailak ditu. Eraginik ez duzu, askatasuna ere bai, izan ere, akademikoki ikasten dena ahaztu behar da eta nik ez dut ezer ahaztu behar izan. (...)

Urtero Leioatik ehunka pintore iruten dira. Gu hasi ginetik oraino gauzak hainbeste aldatu dira... egun karrera egiten dute, ofizioa ikasi eta teoria jasotzen dute, asko ikusteko aukera, informazioa, dena daukate. (...)

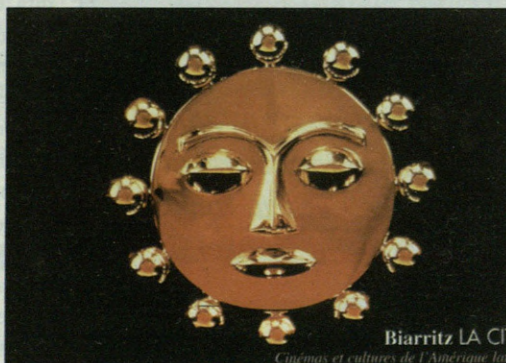
Guggenheimek hemengo giroa astindu du, hirien arteko nolabaiteko konpetentzia sortu du eta mugitzen hasi dira. Arrakasta komertzial bat izan da eta astindu duen aldetik asko egin duela iruditzen zait. Gero bere politika ia iparamerikarra denez, euskal pinturari mesede handirik ez dio egin, baina beste gauza onak ekarri ditu. Publikoak zer egiten den ikus dezan ongi dago, modernizatzeke".

BERTSOAK ETA MUSIKA

BARRICADA, Berri Txarrak, Dikers, Petti, Skalariak, Maider Ansa, Aire Ahizpak eta Dank dira Nafarroako Bertsolarien Elkartek martxan jarri duen proiektuan parte hartuko duten bakar-lari eta taldeetako batzuk. Guztira, hamabost izango baitira urrian grabatuko den diskoan parte hartuko dutenak. Talde eta kantari bakoitzak bertsolarien aurrez prestatutako doinu eta bertsoen interpretazioa egingo du lan honetan. Eta diskoa Gor-ek plazaratuko du datorren udazkenean.

LATINOAMERIKAKO ZITA

HAMAR urte betetzen ditu aurten Biarritzeko Latinoamerikako kultura eta zinemaren "La Cita" Jaialdiak. Hainbat alor jorratuko dute bertan urriaren 1etik 7ra bitartean. Zinemari dagokionez, 9 luzemetrai eta 9 laburmetrai lehiatuko dira Sekzio Ofizialean. Horrez gain, orain arte eginiko jaialdietan Urrezko eguzkia irabazi duten filmak ikusi ahal izango dira. Brasileko laburmetraiak, Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru eta Bolivia-ko filmak, pelikula espainiar eta portugesak, euskaraz azpituatutako zenbait film eta hainbat dokumentalek osatuko dute egitaraua. Literaturan, Latinoamerikako idazleen belaunaldi berriak jorratuko dira. Eta musikan, hainbat kontzertu eskainiko dute Latinoamerikako taldeek.

■ Hamargarren urtez burutzen da "La Cita".

BILBOKO ARTE EDERRAK

BILBOKO Arte Ederretako Museoko lanak amaitu ondoren, urriaren 27an zabalduko ditu berriz ateak. Berrikuntzen artean, erakusketa gunearen zabalpena, sarrera berriak eta auditorio baten sorkuntza aipa daitezke. Museok "Gaur, Hemen, Orain" erakusketarekin hasiko du ibilbidea, non Euskal Herriko sormen artistikoa arakatu den. Hain zuzen, besteak beste, Txomin Badiola, Ana Laura Alaez, Pello Irazu, Sergio Prego, Dario Urzay, Francisco Ruiz de Infante eta Itziar Okarizen lanak izango dira ikusgai.

ARGAZKIEN JOKOA

JOKO gisa izan da ikusleei aurkeztua Iruñeko Zapateria 40ko aretoan urriaren 21a arte paratu

H I T Z B I T A N

- Imanol Lazkano bertsolariak "Zabalik"en honakoa zioen: "Jendeak bertso on asko idazten du, baina gero nahiko pobre geratzen da. Izan ere: zer egin bertso horiekin? Hori da arazoa. Lehiaketetako bertsoak antolatzaileen esku geratzen dira, tiraderan sartuta (...)"
- Mikel Insaustiren iritzia da hurrengoa "Gara"n argitaratua: "Oraindik ez dut ulertu zer demontretarako balio duten epaimahaiek. Erabat frogatua dago ez dakitela ikusleek eta kritikoek baino gehiago zinemaz, beraz zentzugabea dirudi izen eta abizenetako pertsona batzuek

JOSEBA OLALDE

POTE TXIKIAN GORDEA

Inork ez luke pentsatuko, baina Iraultza pote txikian gordea dago. Bai behintzat eskulturaren iraultza. Izan ere, Gasteizko Vital Cajaren Fundazioan urriaren 21a arte "Eskulturaren iraultza XX. mendean" erakusketa 60 eskultura txikiz osatua dago. Euren txikitasunean ordea, eskulturaren historian funtsezko urratsa izan ziren obra hauek eta euren egileak: izan ere, ordura arte estatutuak besterik ez zirenak, eskultura bihurtu zituzten. Besteak beste, Rodin, Maillol, Giacometti, Picasso, Archipenko, Moore, Oteiza eta Chillidaren obrak Britainia Handia, Estatu Batuak, Italia, Frantzia eta Espainiako museo eta kolekzioetatik ekarri dituzte Gasteizera. Perfumearen pare, pote txikietan gordeta.

den "La mirada compartida" erakusketa. Bertan, nazioarteko 19 artisten argazkiak jarri dituzte. Artista hauetako batzuk argazkiak ateratzen hasi diren eskultore eta pintoreak dira. Besteak, eskultura eta pinturaren alorrean lanean hasi diren argazkilariak. Bisitariaren eginkizuna, hauxe: deskubritzea argazki bakoitzaren atzean zer nolako artista dagoen. Argazkiak, nolanahi ere, gorputzen, objektuen edota paisaien erretratuak dira.

EUSKAL ZINEMA INDUSTRIARANTZ

SAROB E Arte Eszenikoen Zentroak euskal ikusentzunezkoak sustatzeko eta bateratzeko gune bat sortuko du Oiartzunen. Bertan, bi plato eraikiko dituzte eta inguruan, sektore honetako enpresak kokatuko dira euskal zinema industria

sortzeko. Bestalde, Sarobek zine eta telebistako kurtsoak eskainiko ditu. Proiektua Donostiako Zinemaldian, hilaren 24an aurkeztuko da.

CARIKOITZ GARAIALDE

■ Bi plato sortuko dituzte Oiartzunen.

azken erabakiaren ardura desatsegina beren gain hartu dezaten irrika hori".

• Antxon Ezeiza zine zuzendariaren aburuz, "Euskal zinema gehiago existitzen da eztabaida gisan errealitate gisan baino. (...) Euskal zinema existitzen dela esateko lehen oinarria hizkuntza litzateke". Adierazpenok "El Pais"en eginak dira.

• Xabier Etxeberria, Basarri Bertsopaper Lehiaketako irabazleak "Zabalik"en: "Basarrik berak esaten zuen bertso eskolek ez zutela zentzurik, bertsolaria berez jaiotzen delako, eta eskolatik ezin daitekeela atera. Hori horrela ez dela jakiteko ere balio du nire sari honek".

MONIKA DEL VALLE

■ Begoña Bilbao.

IZENAK

Begoña Bilbao Paul Henri Capdeviellek 1922. urtean idatzi zuen "Bermeo la sauvage" itzuli du euskarara Txalaparta argitaletxearen eskutik. "Bermeo basatia" liburuak 1912. urtean Kantauri itsasoan izan zen galeria bortitzari buruz dihardu.

Juan San Martin beka sortu berri du Eibarko udalak Udako Euskal Unibertsitatearen laguntzarekin. Beka honek euskarazko ikerketa sustatu eta Juan San Martin omentzeko helburuak ditu.

Enrike Urdanoz eta **Manolo Gilek** egin zuten La Oreja de Van Gogh taldearen "Paris" bideoklipa Grammy sarietarako izendatua izan da. Urdanoz eta Gil bideoklipak egiten dituen Iruñeko ITP enpresaren arduradunak dira.

Francisco Escudero zarauztar musikari ospetsuaren obra sinfoniko garrantzitsuenekin bi disko grabatu berri ditu Euskadiko Orkestra Sinfonikoak.

AITOR BAYO

■ F. Escudero.

Donostiako Zinemaldiak heldutasuna lortu du, aurtengo kartela ikustea besterik ez dago, John Waynek soberan daki bizkarrean duen "49" hori zeri dagokion. Zeluloidea eraberritzeko ordea, badira hautagai berriak, gazteak eta zaharrak, hemen da zuzendari berrien inbasioa.

NOR DA BILLY WILDER?

A ski ezaguna da nazioartean Donostiako Zinemaldiak duen garrantzia, Bette Davis-ek glamour-a eman zion behin, beste hainbestek eman dioten bezala. Robert Aldrich zuzendari bikainak ordea, "Whatever happens to Baby Jane?" zintan, Davisen bestelako izaera

Zizta egiten duenak Zabaltegi Saila izena darama, harro. Askatasuna du ezaugarri nagusitzat. Formatu, iraupen, estilo eta genero desberdinetako pelikulak programatzeko librea da. Zentzu orotan berriena den zinea ikusteko parada ematen die zinezaletuei. Dudarik gabe, ikusle bizien eta kritikari zorrotzenen arreta

FRESKOTASUNAREN BILA.

Zabaltegi Sailaren barne, Zuzendari Berriak Sariak distira eta bereziki freskotasuna mantentzen du. Spielbergen Indianak galdutako kutxa bilatzea lortu bazuen, Zinemaldiko arduradunek beste hainbeste espero dute. Honetan, aurkeztutako lan guztiak egileek filmatutako

■ Goian, "Last ball", "Salvajes" eta "Un perro" filmen une ezberdinak. Behean, ezkerretik eskuinera, "Elling", "El sueño del caiman" eta "Vidas privadas" pelikulen fotogramak. Zuzendari Berrien sarira aurkeztuko diren filmen artetik, hiru Espainiako ekoizpenak dira.

biluztu zuen, zakarragoa, libreagoa, iraultza maitatzen zuena. Sail Ofizialean zeluloidezko bitxiak aurkitu ditzakegu, baina Donostiako Zinemaldiak badu bestelako izaerarik, ziztatzaileagoa dena, alegia.

erakartzen du. Horrelakoa da Zinemaldia-
ren aurpegi ezkutua, beste nazioarteko
zinemaldietan aurrez aurkeztutako film
onenak, zinegile berrien emaitza interesga-
rrienak eta epaimahai ofizialeko kideen
azken lanak dira gozagai.

lehenengo edo bigarren pelikulak behar
dute izan. Aurtun aurkeztutakoek badute
oro har ezaugarri beretsurik, adibidez,
hiri guztiz ezberdinetan baina funtsean
oso antzeko arazoak dituztenetan, bizirik
irauten saiatzen den jendearen erretra-

tuak dira ikusgai. Generoko izenburuekin ere egiten dugu topo, badira zientzi fikziozko abenturak, epikoak, fantastikoak eta nola ez, zinema esperimentalak. Espainiako zinemak garrantzizko presentzia du aurtengo lehiaketan, "Salvajes", "Stranded-Naufragos" eta "Un perro llamado dolor" elkarrekin lehiatuko dira; gainera, Espainia aurkeztuko diren beste bi filmetako ekoizkide ere bada: "El sueño del caimán" pelikulara Mexikorekin eta "Vidas privadas" ena Argentinarekin.

Zuzendari berriek ez dute Hollywo-od edota Cannesen onespenik espero, beraien lana ikusgai izatea da duten helburu bakarra. Ray Lawrence, Ineke Smits, Asif Kapadia, edota Srdan Golubovic, izen ezezagunak dira, baita "Autrement", "The Bank", "Last Ball" edota "Elling" filmak ere. Agian ez dira

Ford, Ray, Hawks... miresten ditugu, baita aipatu lehiaketan parte hartzen dutenek ere. Callahan zuzendari ezezagun estatubatuarrek ordea ironiaz erantzungo lizuke galdetzen ausartzeaz gero... "Gu hemen gaude eta gure garaia da, nor da Billy Wilder?".

EZEZAGUN EZAGUNAK.

Zuzendari berriak ezezagunen askatasunaz baliatzen dira, independentziaz jokatzeko ez dute arazo handiegirik (diruaren eskasiarena alde batera utzita, noski) eta ekoiztetxeen tentakuluak saihesteko gai dira nahiz eta hauek, beraien bizkar zuri-garbiak zaintzeko prest agertu.

Hala ere, deitura ezezagun horien atzean badira ospeaz gozatzen dutenak, hauek aztertuko ditugu:

ments sur la misère" zinta apartekoa filmatu zuen, giza jokabideei kritika zorrodiga eginez.

Droga edukitzeagatik atxilotuak izan diren hiru aktoreen istorioa kontatzen digu Otzenbergerrek bere azken lanean. Nekazari gune batean lan egitera behartuta, elkarren kontra dauden bi mundu ezberdin erakusten dira aipatu filman.

✓ Robert Connolly

Australiako zine ekoizle ospetsuene-takoaren lehen lana zuzendari gisa. Ohikoa izaten da gidoilariak edota aktoreak zuzendaritzara jauzi egitea baina ez horrela ekoizleak. Thriller politikoa aukeratu du Connollyk bere lehen lanerako. ABC telebista kateko zenbait telesai-letako zuzendari izandakoa, "The bank" pelikula, Arenafilm ekoiztetxearen laguntzaz filmatzea lortu du Melbour-

■ Berri aipatuena

Donostiako Nazioarteko Zinemaldiaren 49. edizioan 19 film lehiatuko dira guztira, hiru Sail Ofizialean eta 16 Zabaltegin "Zuzendari Berriak" saria lortu asmoz. Sari nagusia, zinemaldi baten eskaintzen den dirutsuena da, hots, 25 milioi pezeta (150.000 euro) eskuratuko ditu garaileak.

Film aipagarrienak

SAIL OFIZIALA

- ✓ Lantana - Ray Lawrence (Australia)
- ✓ Magonia - Ineke Smits (Holanda)
- ✓ The warriors - Asif Kapadia (Britainia Handia)

ZABALTEGI

- ✓ Absolute hundred - Srdan Golubovic (Jugoslavia)
- ✓ The bank - Robert Connolly (Australia)
- ✓ Autrement - Christophe Otzenberger (Frantzia)
- ✓ Drift - Michael Van Jaarsveld (Holanda)
- ✓ Elling - Peter Naess (Norvegia)
- ✓ Paralelni Svety - Petr Václav (Txekiar Errepublika)
- ✓ (P.O.V.) - Tomas Gislason (Danimarka)
- ✓ Salvajes - Carlos Molinero (Espainia)
- ✓ Vidas privadas - Fito Paez (Argentina-Espainia)
- ✓ De la calle - Gerardo Tort (Mexiko)

✓ Christophe Otzenberger

Frantziako dokumentalista bikain eta konprometituaren lehenengo film luzea da "Autrement". Gizartearen aurrean mesfidati agertu izan da beti, bere esanetan, gizakien jokabidea ulertzea zaila egiten zaio. Hori horrela, 1999an "Frag-

nen. Lanerako grina erakusten du eta baikorra da erabat, filmaketan arazoak sortuz gero. Aktore eta talde teknikoak, lanerako giro aproposa sortzen duela diote.

✓ Petr Václav

Václaven bigarren luzea da hau,

zinema areto askotan estreinatuko, Zinemaldia eta gero makina bat ahaztu egingo dira, baina ez duarik izan gehienak, gure ahotan izango direla etorkizunean. Guztiok ezagutzen ditugu zinegile klasikoak, Kapra, Donnen,

■ Bikote baten istorioa kontatzen du "Autrement" filmak. "The bank" berriz, thriller politiko bat da.

"Paralelni Svety", orain bost urte egin baitzuen debuta "Marian" film txalotua-rekin. 1999an "Praha Ocima" zuzendu zuen, 100 minutuko drama, aktore lanetan Lawrence Côte eta Karel Roden aritu ziren eta Vaclavekin batera, Martin Sulik

□ **Aurtengo zuzendari berrien filmak oso antzeko arazoak dituzten hirietan bizirik irautea saiatzen den jendearen erretatuak dira, funtsean**

eta Vladimir Michalek-ek filmatu zuten zinta. Ez zuen arrakastarik izan baina kalitatezko lana burutu zuen. Oraingo honetan, bi gazteren arteko maitasun harremana kontatzen du, bikotea beraien bizitzak apurka-apurka banatzen ari direla ohartzen da, nahiz eta elkar maitatzen jarraitzen duten.

Gizakien arteko harreman honekin Txekiako Pilsengo Zinemaldiko Sari Handia irabaztetik dator.

✓ **Tomas Gislason**

Lars Von Trier zuzendari aski ezagunaren muntatzailea da Gislason. Berak idatzi, zuzendu eta muntatutako lan esperimentala da "Point of view". Dogmaren legeak ezarri zituen zuzendaria izan du lagun filmaketan eta elkarrekin lortutako emaitza, bikaina izan da oso. Kalifornian zehar egindako "road movie" gisa egituratua dago eta bertan, hiru pertsonaiaren istorioa kontatzen da. Bitarteko gutxirekin filmatu zuen Gislasonek hiru hilabeteetan. Dogmaren menpekoea ote?

✓ **Luna**

2025ean Martera egiten den bidaldia kontatzen du Lunak, "Naufragos" pelikulan. Aktore ezagun eta bikainak bildu ditu lan honetarako, besteak beste, Vincent Gallo, Maria de Medeiros eta Joaquim de Almeida ikus ditzakegu pantaila erraldoian. Espainiako zinemaren ustekabe atsegina izan da Lunaren azkena. Hollywood eta Lanzaroten

ingelesez filmatuta dago, beraz, ekoizpen aldetik ahalegin berezia egin dutela nabaria da, horren ardura "Dolores Pictures" ekoiztetxeak hartu du.

Hauek lagin bat besterik ez dira, zinemak ezkatatu egin ditu bere zeluloidezko

□ **Zuzendari berriek ez dute Hollywood edota Cannesen onespentik espero, beraien lana ikusgai izatea da duten helburu bakarra**

kamerinoen atzean, publikoarentzat ikustezin bihurtu dira eta nazkatuta erabat, erabaki irmoa hartu dute. Ez dira John Wayne-ren bizkarra miresten geldituko, agian ordua iritsi da cowboy zaharkituari aurre egin eta errebolbera ateratzeko. Tiro egiteko gai izango ote dira? ●

◆ **IÑIGO BIDEKXEA**

■ Lerro hauen gainean, Lunaren "Náufigros" eta Petr Vaclaven "Paralelni Svety" filmeen fotograma bi.

Tentazioa taldeak Dario Foren "Muerte accidental de un anarquista" estreinatu berri du Donostian. Tortura, botere gehiegikeria eta gure gizartearen hainbat gaitz du hizpide barre eginaraziz gogoeta egitera bultzatzen gaituen antzezlan garaikide honek.

BARRE EGITEKO KONPROMISO POLITIKOA

ALBERTO ELOSEGI

■ Ezkerretik eskuinera, Aitor Mazo, Kike Diaz de Rada eta Asier Hormaza.

Anarkista bat atxilotu du Italiako poliziak, Milango Nekazari Bankuan eta hiriko tren geltoki nagusian lehergailu bana jarri izanaren susmopean. Polizia etxean hainbat ordu izan ostean, anarkistak bere buruaz beste egiten du seigarren solairutik jauzi eginez. Poliziaren arabera, ezustean gertatutako heriotza da. Betiere, poliziaren arabera izaten baita.

Horixe da Dario Fo Nobel saridunaren "Muerte accidental de un anarquista" antzezlanaren abiapuntua. Lanak

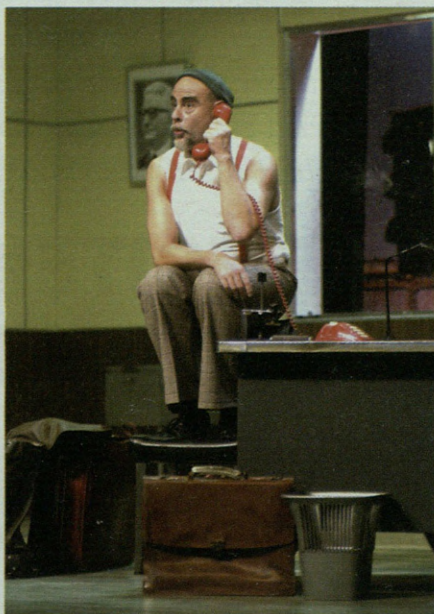
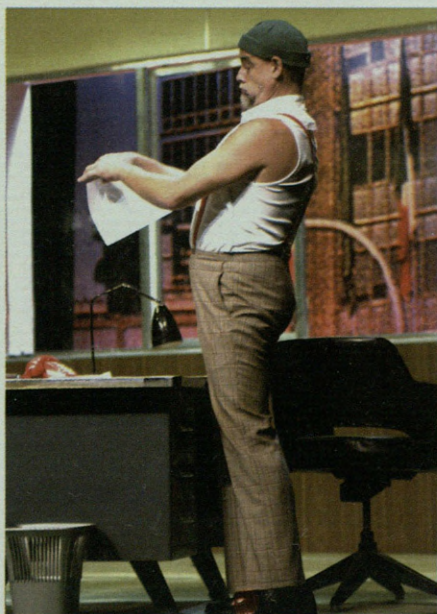
1921ean Estatu Batuetan izandako gertakaria du oinarri. Etorkin italiar bat atxilotua izan zen anarkista izateagatik eta bere buruaz beste egin "omen" zuen. Fo italiarraren obrak, ordea, 1970ean kokatzen du gertakizuna.

Milango Komisarian hainbat pertsonaia bilduko da anarkistaren "ezusteko" heriotza argitzeko: komisarioa, Pisani eta Bertozzo inspektoreak, ero bat, poliziaren agente bat eta, azkenik, Maria Feletti kazetaria.

Aitor Mazo sartuko da eroaren larru-

tan eta egun batzuk lehenago bertan gertatutako heriotza argituko du beste pertsonaia guztiei ziria sartuz eta botereak egiten dituen gehiegikeriak salatuz. Kike Diaz de Radak jokutzen du komisarioaren rola eta Asier Hormaza eta Ramon Ibarra dira Pisani eta Bertozzo inspektoreak, hurrenez hurren. Mikel Martinezek egiten du polizia agentearen papera eta Esther Remirok Maria Feletti kazetariarena. Zuzendari lanetan, aldiz, Pere Plannella katalana aritu da.

Aitor Mazok gorpuzten duen eroak

beste pertsonaia guztiak nahastuko ditu; izan ere, histrionismoa pairatzen du eta horrenbestez, hainbat pertsonaiaren larrutan sartuko da. Epaile, militar eta apaiz izango da. Hala, hankaz gora jarriko du bulegoa eta berarekin dauden beste pertsonaiak. Poliziak egindakoa estaltzen laguntzen ari dela uste dute besteek, kontrako guztia egiten ari den bitartean. Hori guztia eszenografia sinple batean, komisaria bateko bulego batean, non mahaia, idazmakina, leihoa eta aukiak besterik ez dauden. Leihoko ikuspegia aldatzen den heinean solairuz aldatuko gara eta beraz bulegoz. Eta ikuspegi horretxek komiki itxura ematen dio, amaieran bereziki.

UMOREA BORBORKA DARIO FOREN KAZOLARI.

"Muerte accidental de un anarquista" komedia politikoa izaki, boterearen gehiegikeriak azaleratzen ditu: tortura, poliziaren eta justiziaren gehiegikeri eta metodoak... Gizakiaren babes eza azken finean, kontzientzia politikoa badu batez ere. Baina horretarako Foren luma zorrotzak barrea erabiltzen du, hori baino gehiago sarkasmoa eta ironia. Baina horrek ez dio antzezlanari indarrik kentzen. Izan ere, hausnartzera bultzatzen du ikuslea, barre egiteko gogorik kendu gabe. Haur zirenean trenarekin

nola jolasten zuten agertzen duten eszena barrez lehertzekoa da eta zer esanik ez himno anarkista italieraz abesten duteneko.

Aitor Mazok oso ondo betetzen du eroren papera, pertsonaiaren komikotasuna izugarria da, indar handiko eroa sortu du eta ikusleak bere zakuan sartzea lortzen du. Asier Hormaza eta Kike Diaz de Radak ere inspektore harrosko eta enbusteroak gorputzen asmatu dute. Taldeak oroko-

rrean lan txukuna eta dibertigarria egin du eta horren adierazgarri da estreinaldian, hilak 11n, jaso zuen txalo zaparrada.

ELKARLANAREN FRUTUA. Tentazioak Kataluniako Zitzania Teatre eta Teatre de Calaixekin elkarlanean ekoitzi du antzezlan hau. Kike Diaz de Rada Tentazioak ekoiztetzeko kideak adierazi digunez, hainbat kointzidentziren fruitu izan da "Muerte accidental de un anarquista"ren

muntaia: "Fori 1997an Nobel saria eman ziotenetik, bere obra-
ren bat taularatzeko gogoa genuen. Obra hau egin nahi genuen bereziki, bizitasun handia duelako. Gainera, azken hogeit urteetan ez da obra hau muntatu Espainian. Kointzidentziak egon dira, Pere Planellak duela hogeit urte muntatu zuen obra hau. Orduan berarekin lan egindako aktore batek berriz egiteko gogoa zuen eta baita guk ere".

Azkenaldian hainbat euskal antzerki taldek elkarlanaren bide-
tik jo du. Horren arrazoiaz galdetu-
ta zera esan digu Diaz de Rada aktoreak: "Gastuak murrizteko modu bat da. Katalunian eta hemen eszenografia bera erabiltzen dugu adibidez. Batek zonalde batean egiten du eta besteak beste-
tean. Gainera, guretzako zaila da obra baten emanaldiak Katalunian egitea, katalanez izan gabe".

Tentazioak klasiko garaikide

Fitxa artistikoa

Eroa:
Bertoza inspektorea:
Pisani inspektorea:
Agentea:

Komisarioa:
Maria Feletti kazetaria:

Zuzendaria:

Aitor Mazo
Ramon Ibarra
Asier Hormaza
Mikel Martinez /
Jose Ramon Soroiz
Kike Diaz de Rada
Esther Remiro /
Ane Gabarain
Pere Planella

baten aldeko apustua egin du oraingoan. Dario Foren "Muerte accidental de un anarquista" 1970ean idatzitako obra da, baina oraindik ere gaurkotasun handia duena. Gainera, eduki politiko oso argia du. Horren inguruan zera adierazi digu Kike Diaz de Radak: "*Gustatzen zaidan obra bat da, oso obra konprometitua, kontzientziatua, baina ez du tonu sektariorik. Zera da, satira politikoa umorearekin, 30eko kabaretaren oinordekoa*".

Gaur egun ez dira halako obra politikoak maizegi ikusten. Trantsizio garaian, euskal antzerki taldeak ugaltzen hasi zirenean, salaketa antzerkia maizago ikusten zen taula gainean. "*Gaur egun gaste jendea da salaketa antzerkia egiten duena, gainera talde batzuk oso onak dira. Baina joera bat dute: egiten ari direnari garrantzi neurrigabea ematea*". Hain zuzen ere, Foren obra honek hain arrakastatsu izateko duen gakoa honakoa da: mezu politikoa igortzen du, baina ez da manifestu aspergarri bat. Diaz de

Foren obra honek hain arrakastatsu izateko duen gakoa hau da: mezu politikoa igortzen du, baina ez da manifestu aspergarri bat

Radaren hitzetan, "*testu hau herri antzerkitik oso gertu dago; sinpatikoa da, transzendental izan gabe. Fo gizon erradikala da, konprometitua, eskubideen alde borrokatzen duena eta gainera dibertigarria*".

IBILBIDE OPAROA. Tentazioa 98an sortu zen eta Donostian du egoitza.

Dario Fo: erabateko antzerki gizona

Dario Fo dramaturgo italiarra Europako antzerkian izandako idazle, zuzendari eta aktore garrantzitsuenetakoa dugu. San Gion (Varese, Italia) 1926an jaioa, herri antzerkiaren tradizioa ezagutzeko parada izan zuen bere jaioterrian. Hamalau urte zituela, Milanera joan zen Brerako Lizeo Artistikoan ikastera. Gerra ostean, arte ikasketekin jarraitu zuen eta arkitektura ikasten hasi zen. Milango giro intelektual eta artistikoan murgildu zen eta diru pixka bat lortzearen aktore gisa hasi zen lanean errebista konpainia batean. Izandako arrakastak bultzatuta antzerkian hasi zen. Aktore gisa hasi eta gidoilari, zuzendari, ekoizle eta eszenografo aritu zen gero.

1952an Franca Rame ezagutu zuen

eta bi urtera berarekin ezkondu zen. Ordutik bere kolaboratzaile nagusia izan da. 1958an Fo-Rame konpainia sortu eta komedia eta farsa politikorako jauzia eman zuen. "Ladri", "Aveva due pistole" eta "La colpa e sempre del diavolo" dira orduko lan batzuk. 68ko krisiaren ostean, taldea desegin eta Nuova Scena kolektiboarekin zirkuitu alternatiboen bila hasi zen, era berean kritikoagoa eta politikoki erradikalgia bihurtuz. "Misterio Buffo", "Pum! Pum! Chi e? La polizia!" eta Tentazioak estreinatu berri duen "Muerte accidental de un anarquista" dira ordutik egin dituen obra garrantzitsuenetako batzuk.

Erabateko antzerki gizon zirikatzaile honek Literaturako Nobel saria jaso zuen 1997an ●

Zazpi kide fundatzaileen artean produktoreak, gidoilariak eta aktoreak daude: besteak beste, Eneko Olasagasti, Mireia Gabilondo eta Julio Perugorria. Lourvier's taldearekin elkarlanean egindako "Lourvier's story", Triciclarekin muntatutako "Ez da hain erraza" eta Korrika 12ren baitan egindako "Komeriaka" lanen ostean, hau da taularatu duen azken antzezlan. Esan beharra dago konpainia honek ikus-entzunezko alorrean lan egiten duela halaber, "Ertzainak" telesaila eta "Ez gaude conforme" saio laburra egin ditu, esaterako.

Etorkizunari begira hainbat proiektu dute buruan. Antzerkiari dagokionean,

Lourvier's taldeko Oscar Terolekin antzezlan bat prestatzeko asmoa dute. Ikus-entzunezkoen arloan, aldiz, proiektuak zehaztu gabe dituzten arren, film laburren bat izango da tartean.

Memento, "Muerte accidental de un anarquista" izango dugu ikusgai. Urriaren 25ean euskarazko bertsioa estreinatuko dute Getxoko Antzerki Jaialdian eta ordutik aurrera Euskal Herriko txoko-bazter ugaritan ikusi ahal izango da ●

◆ KATIXA GARATE

*Eguzki bortitza, gorputz beztuak, hondartzako giroa aipatzen zituen aldizkariak;
Luis Haranburu-Altunak ordea, ez zuen herriaren egoera tristea ahanzten.*

Hondartza" zekarren mahaigai-
nera 1971ko irailaren amaieran
Luis Haranburu-Altunak, aste-
ro-astero idazten zuen bere
"Euskal Mitologia" sailean. Eta hori,
aurretik aitortu arren: "Ene zango iletsu eta
meharrak, ez dute aspaldian eguzkiaren
argirik ikusi. Ez dakit zein konplejo ezku-
tuak eraginda ez naizen aurtengoan hon-
dartzara joan". Baina, nolakoa den pertso-
na, "Agian hargatik, hasia naiz hondartzaz
pentsatzen, eta zenbaiterainoko jentaldeak
harat doazen jabeturik, hondartzaren
sekreto gordearen bila iharduki dut" aitort-
zen zuen idazleak.

Nola ikusten ote zuen hondartzara joatea, haren hondarra zapaltzeko hain gogo gutxi erakutsitako gizonak? Bada, horrela: "Gorputz beztuak, aurpegi gorriak, mila gisatako gorputzak kiskaltzen, erretzen. Larruei bapainua darie, eguzkiaren bapainua. Hondar horia behean, eguzki bortitza goian, eta tartean

Donostiako Euskal Jaiak polit samarrak izan dira aurtien. Danetatik izan dugu, folkloreari aukera gehiago eman bazaio ere. Hala ere horra hor gutienez jaialdi bikainak, antzerki saioak, hitzaldiak (HERRIAko zuzendari eta euskaltzaina den P. Lafitte jaunarena debekatu izan arren) eta haurrentzako idatz lehiaketa. Baina batez ere, euskarazko ginola, gure iritziz haurrei eskaini diezaiekegun saio interesgarrienetakoa. Bestalde, eman diezaigun Jabier Aranburu albistariari zorion sutsuena hautatu digun informazio ugari eta kritikoagatik. ●

zango, zoin, bular nagiak. Hondartza amets leku da; ameskeriaren toki. Oro da errea eta guzti da bero. Hondartzak alde bat dirudi, eta han dautza gorputzak eguzkiari eskeiniak. Ofrenda handi bat da hondartza".

Ikuspegi bitxia, ez da hala? Halere gogoeta sakonagoak eragiten zizkion horrela baitzioen jarraian: "Bizia eta beroaren arteko lotura klara da eta oso maiz aipatua, mendebaleko alkimia eta medizinareen historian zehar. Sua eta biziaren arteko ekuazioa Paracelso-ren sistimaren oinarri eta zutabe da. Paracelso-ren baitan suak bizia dakar eta bizia suak. Pentsaera hau oso errotua dakusagu Erdi Aro eta gerozko gizaldietan".

Aurrekoek izandako sinesmen haiek guztiak gogoratzea oso ondo zegoen, baina, ba ote parekorik une horretako hondartzazaleen artean? Bada, bai, dirudienez!

"Egun eta geure artean asko da eguzkiaren birtute osasungarrian sinesten duenik. Sarri entzuna dut, eguzkiak azalagogortu egiten duela eta gero neguan hotz txikiagoa izaten dela", zioen bipilki Haranburu-Altunak.

HONDARTZA, HERRIAREN OPIO

Sinesmen kontuaz aparte, eguzkitan egon eta bainua hartzeko asmotan itsasertzera hurbiltze horrek ba ei du bestelako ondorioz ere. Hauexek: "Jendetza biltzen da hondartzan. Hondartzan hortzez gora datzanak, ez du agian aldame-neko ezezagunaz hitz eginen, baina ezezagun eta jende estranio hoik laket zaizkio, bere pasibo egoeraren gordailu baitira. Hondartzan pertsona, multzo trokatzen da. Inor ez da norbera, jendetza baizik. Bata langilea izanen da, merkataria bestea eta beste hura burges. Baina denak nahasturik, beren larri arruntaz jantzirik, jendetza dira, masa bat osatzen dute". Alajaina! Sekula ikusi al duzue horrela zeuon burua? Nik ere ez, jakina. Bada, kontua ez zen hor bukatzen! Izan ere, hondartzan, Luis Haranburu-Altunaren ikuspegiz behintzat; "burgesa eta langilea ez dira nabarmentzen. Ugazaba eta proletarioa batera dautza, hondar berdinean etzanik", eta, beraz, "hondartza klaseen ukazioa dugu. Ez da hondartzan sozial gisako

Entzun, Zeruko Argiaren irakurleek!

Oharra, 1971-IX-26

Datorren illetik ZERUKO ARGIA-ren ofizinetako ateak goizetik bakarrik iri-kiko dira: goizeko 8-etatik 2-ak eta laurden arte. Arren, zuen urrutizkin-deitzeak eta bisitak goizetik egin; bestela, arratsaldetik, inork ez dizue erantzungo ●

desbe dintasunik nabari. Han suma daitezkeen berezkundeak biologia edo fisiologiaren mailakoak dira. Bata argala, bestea itsusi eta liraina hurrengoa".

Hots, larrugorritan geratuz gero, denak berdinak ematen dugula. Ah... baina, askok aurkakoa uste arren, hilerrian beza-la, horretan ere izan badira bereiztasunak! Gorputza bera ere diruz alda daitekeela ahaztu zitzaion aztertzaileari! Bistan da, orduan ez zegoen modan liposukzioaren

Sinodoa

Editoriala, 1971-IX-26

Laster dugu Sinodo deritzan batzarra Erroman. Apaizen arazoak aztertuko dituzte an biltzen direnak. Izan ere, ez da berriketa apaizari gertatu zaiona! Au bai gelditu dela ez zerurako ez lurrerako! Zenbat galdera, zenbat kezka, zenbat zalantza, zenbat aldaketa! Zer da apaiz izatea? Zertarako apaiz? Zer egin-kizun du apaizak? Kristau-erritik urrun ala bertan bizi behar du? Edozein kris-tauek bezala artu behar al ditu famili, lan eta politikako erantzunkizunak? Zer gertatzen da orrenbeste apaizek beren apaiz biziera uzteko? Zabarkeria? Sines-men eza? Etsipena? Ala kristau izatea familiko, laneko eta gizarteko lotura guzie-kin sakon bizi nahia? Elizak daukan buruausterik aundienetako: apaiza (...) ●

zera, eta agian masaje eta abarrena ere gutxi. Horrela bada, ez da erabat harritze-koa hark zioena: "Hondartzan, gorputza da nagusi. Gizartea eta bere desberdintasunak hondartzaren atarian gelditzen dira, jantzi eta poltsen gisara. Hondartza, gizartearen kontraesanetatik at dago". Egia ote? Bada, ez, antza! Izan ere, "funtsean eta nor bera-ren barne muinean azalezko sozializazio hori, benetakoaren itxura arlotea baizik ez da. Jendetzaren barnean gorderik norbera-ren baldintzak ukatzen ditugu". Kontuan eduki, beraz. Ondoko mezutxo hau ere bai, badaezpada: "Agian, hondartzako sozialis-moa, balizko amets baten inurria dugu. Eta jakina, uda sasoian, hondartzan lortzen den gizarte leuna eta epela, klaserik gabekoa, neguak zapuzten du". Argi, bada!

Amaitzerakoan, oso zuhur izaten saia-tzen zen Haranburu-Altuna: "Orain arte-

koa irakurri ondoren norbaitek pentsa dezake, hondartza begitan hartu dudala. Ala fede! Ez zezakean norbait horrek oke-rago pentsa. Jatorra, bidezkoa, zuzena, ongarria... hori guztia eta gehiago deritzat hondartzari. Baina... Bakar bakarrik, eta udaitzanaren muga, hauxe esan nahi nion irakurleari hasera haseratik: Agian, udako eguzkiaren argitan itxura alaiagoz ikusi duzu Euskal Herria. Behar bada pentsatua duzu Euskal Herria hondartza bat dela, osatua eta penarik gabea. Baina aski duzu hondartzatik bi pausoz aldaratzea, Euskal Herriaren aurpegi gaizto eta egoera tristeaz jabetzeko. Agian errealitatea itzalean datza. Han... eguzkirik ez den tokian. Nahiz euskaldunok bakantzak har, Euskal Herriak ez du oporrik" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

Organistarik baden ala ez

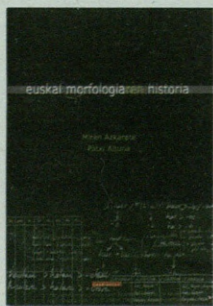
T. Garbizu, 1971-IX-26

Tarteka tarteka entzun oi ditut alako uskeri maatillak: Ez omen dugula gaurko egunean organista gizonik. Leen ere orrelako esaera merkeari esker, ur otzak erreta nago. Inoiz baiño organista geiago ditugu gure errian eta ala ere negarra besterik ez dariote. Ez da leenbiziko aldia, ateraldi oni erantzuten diotala. Auetako bat Igeldoko apaiza: bertako organista zaarrari, alegia, omenaldia egitekoak zirela eta egun ortan organoa mutu egongo zela, ordezkariak aurkitu ezin eta. Orain berriz esan didate Artech mintzatu ote den radio bidez gai bera jokoan arturik. Organistarik ez dela, nork erakutsi ere ez eta orrelako esamesak. Emezortzi urte luze organoa

irakasten daramazkit Donostiako Kontserbatorioan eta orain dator nunbait orrelako txorakeri-porrusaldarekin. Aurten bertan bi gizon-emakumek bukatu dute beren organo-karrera eta biek sari bereziarekin (premio extraordinario delakoa). Leendik baditut orrelako beste zortzi. Ongi esateko, nere-kin organoa jotzen ikasi dutenak, erabat jota, izango dira berrogeiren bat Gipuzkoan. (...) San Bizente elizan, orain berriro omenaldia egin zidaten egunean, biak nerekin ikasitako organistak ziren: Esteban Elizondo eta Mari Koro Saenz. Etxe zuloan lo egoten al dira garai ortan, ala erri guziaren aotan dabillen berria jasotzeko ere ez al dute aukerarik izan sekulan? (...) ●

A S T E K O L I B U R U A

EUSKAL MORFOLOGIAREN HISTORIA EUSKARAZ

**EUSKAL MORFOLOGIA-
REN HISTORIA**
**Patxi Altuna/
Miren Azkarate**
ELKARLANEAN
246 orrialde
2.400 pzta/ 96 lib

Miren Azkaratek eta Patxi Altunak eginiko "Euskal morfologiaren historia" gure hizkuntzaren azterketan egileek sumatutako hutsunea betetzera dator. Izan ere, duela 20 bat urte, diakroniaren ikuspegitik euskal flexio-morfologia lantzeko orduan, arazo latz bati egin behar zioten aurre Miren Azkarate eta Patxi Altuna bezalako irakasleek: euskaraz eskainiriko material bateratu baten faltari. Lehendik ere baziren lan garrantzitsuak gai horietaz, baina hantzen egoteaz gainera, gehien-gehientsuenak erdaraz zeuden. Eta gauzak ordutik ona erraztu badira ere -Koldo Mitxelena,

Lafon eta beste hizkuntzalarien lanen bildumak hor dituztelako-, gaurdaino material hori ere hortik zehar barreiatu zegoen. Hain zuzen Miren Azkaratek eta Patxi Altunak gaiaren ikuspegitik lan horiek bateratu eta euskaraz eman arte. "Euskal morfologiaren historia" batik bat euskal filologia irakasleei eta euskal morfologia lantzen dihardutenei zuzendurik dago, hobekien aprobatza dezaketenak hauek izango direnaren esperantzan. Ilusio horrekin egin dute lan hau bere egileek behintzat: gai hauek aztertzerakoan beraiek jasandako eragozpenak ondoren datozenek izan ez ditzaizkion.

▼ Egileari Galdezka

"Irakasleek ez dute laguntza txikia somatuko"

Patxi Altuna

■ Zeintzuk izan dira zuen liburu honen nondik-norakoak?

Miren Azkarate EUTGn hasi zen, 1971n, Letretako karrera ikasten (artearen ez zen Euskal Filologiari). Bost urteren buruan nota disdiratsuz karrera bukatu, Seminarioan urtebetez irakaskuntzan aritu eta EUTGra itzuli zen, 10 urtez irakasle izatera. Oso emankorrak izan zitzaizkion urte haiek: Mitxelenaren gidaritzapean tesia egin zuen eta liburu honen oinarriak eraiki zituen, azken hiru urteetan Euskal Morfologia ikasleei azalduz.

■ Eta noiz hasi zen zuri dagokizun parte hartzea?

Miren Azkaratek EUTGtik alde egin zuenean, ordezkorik utzi gabe. Nork emango hurrengo urteetan Euskal Morfologia? Bestetik ezean, niri sorbaldaratu zidaten. Ordu txarrean, ez baitzen liburuetan gai horren laburpenik! Iruditu zitzaidan hoberena nuela Mirenen beraren eta bere ikasle argi izaniko Esther Zulaikaren apunteetaz baliatzea, ez nuela inon laguntza hoberik aurkituko. Mundu hartan ordurako sartuak zirenek oroitu zidana zein tristea zen liburuen eta materialen egoera, horrelako ikasgaiak euskaraz irakatsi behar zituztenentzat. Hutsune hura betetzera dator liburu hau, eta irakasleek ez dute gaurdanik laguntza txikia somatuko.

■ Nori bururatu zitzaion liburua egitearena?

Niri. Hirugarren urterako jada gaiaren jabe hobekixeago egina nintzen. Are, ukitu bat eman eta ordenagailuz pasa nituen apunteak, faltan ematen nituen literatura zaharreko aipamenez osatuz. Eta halako batean, Mireni deitu eta esan nion: "Uste dut zeure apunte hauek biribildu eta liburu polita eta oso beharrezkoa atera dezakezula". Eta Mirenek aintzat hartu zuen nik esanikoa.

L I B U R U A K

XX. MENDEKO

POESIA

KAIERAK:

FELIPE JUARISTI

Antologia egilea,

Koldo Izagirre

SUSA

58 orrialde

700 pzt/ 28 lib.

GIPUZKOAKO

ABESBATZEN

FEDERAZIOAREN

URTEKARIA 2000

Gipuzkoako

Abesbatzen Federazioa

GIPUZKOAKO

ABESBATZEN

FEDERAZIOA

40 orrialde

ZIRKU

IZUGARRIA

Karlos Santisteban

IBAIZABAL

132 orrialde

1.085 pezeta

43 libera

FELIPE JUARISTIREN POEMEN KLASIKOTASUNA

Felipe Juaristiren poemak naufragio baten hondakin salbatuez osatuak daukela dirudi, eta guztioi luzatzen digun itsasketa seguruago baterako eskaintza dira, Koldo Izagirreraren esanetara, Susa argitaletxearen "XX. mendeko poesia kaierak" bilduman idazle azkoitiar honen olerki lanari buruz idazten duenean. Maisulanek eduki ohi duten erritmoaren gozoa, apainduraren egokia, esateko moduaren zehatza dute Felipe Juaristiren poemek, alegia klasikotasunaren ezaugarriak. Eta Koldo Izagirrerentzat, inteligentziaren eta sentiberatasunaren arteko oreka zail hori da Felipe Juaristiren olerkigintza. Aipatzen ari garen antologia hau agertu arte, lau poema bilduma zeuzkan plazaratuak: "Denbora, nostalgia", "Hiriaren melankolia", "Laino artean zelatari" eta "Galderen geografia".

GIPUZKOAKO ABESBATZEN FEDERAZIOA 2000. URTEAN

Gipuzkoako Abesbatzen Federazioaren urtekaria duzue haxe. Eta 2000. urtean zehar erakunde horrek jaso dituen laguntzen berri emateaz gain, berak iaz egindako ekitaldi guztiak azaltzen ditu bertan, euskaraz eta gaztelaniaz. Besteak beste, ahots teknika ikastaroa eta Eva Pitli irakasle israeldarrak "Arrakasta sekretuak haur abesbatzetan" gaiaren inguruan emandakoa gogoratzen ditu, hala nola Donostiako Artzai Onaren katedralean lau abesbatza gipuzkoarrek eskainiriko Eguberrietako kontzertua, Gipuzkoako gazte abesbatzari buruzko xehetasunak, probintzia horretako abesbatzen jaialdia, gazteenek emandako "Gabon Kantuz Txiki" kontzertua, zenbait lekutan antolatutako musika zikloak eta Federazio horren partaide diren kontzientzia eragotzleak eta gehitu zaizkion Mutriku eta Oñatiko abesbatza berriak.

IZUA SARTZEN DUEN ZIRKU IZUGARRIAN GALDURIK

Gaztetxoei zuzendutako narrazioa da Karlos Santistebanaren "Zirku Izugarria", zirku berezi batean galdurik ikasle batzuek pasatako beldurraren berri ematen duen kontakizuna. Ikasturtea hasi orduko ohartu ziren neska-mutikoak ikastolan egondako aldaketaz. Halere, beraiei benetan axola zitzaie-na handik aurrera izango zuten irakaslearena zen, oso ospe txarra zuen maisu berria egokitu baitzitzaien. Zorionez, ordea, ez izaki hain gaiztoa, berari buruz esaten zirenak bazekizkiela, esamesak baino ez zirela eta lasai egoteko, esan baitzien. Eta horrez gain, hurrengo egunean zirkura joango zirela eman zien aditzera! Iristen da eguna, eta hara non ikusten duten ikastola aurrean egundoko trailer bat, amaigabea dirudien atoa eta guzti. Tentagarria zen, eta han barruan sartzea erabaki zuten Iratik eta Ikerrek. Baita laster damutu ere!

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.

Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarearik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan dizulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

L I B U R U A K

ENE ARTZAIN-ETXOLAK

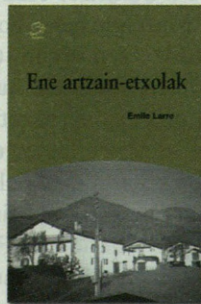
Emile Larre

AUSPOA

358 orrialde

2.800 pezeta

112 libera

“HERRIA”KO ZUZENDARIAREN AUTOBIOGRAFIA

Emile Larre 1926an sortu zen Baigorri-Bastidan, eta hain zuzen, bere bizitzaren gorabeheren bitartez azken mendearen hiru laurdenetan Euskal Herriak ezagutu dituen aldaketak kontatzen ditu, Auspoa argitaletxeak kaleraturiko “Ene artzain-etxola” liburuan. Nafarroa Behereko hizkuntza jator eta jantzian, haur zenean eskolara egindako joan-etorriak, orduko jolasak, etxean egin beharreko lanak eta abar azaltzen ditu. Halere, apaiza ere badugu orain “Herria” aldizkarioko zuzendaria dena, eta seminarioko ikasketa eta ondorengo apez lanen berri ere ematen du Emile Larrek. Baita bizitzea egokitu zitzaion Amerikarena ere: Buenos Airesera joan behar eta etxean utzitako pasaportearena, Ipar Ameriketako ibiliak... Azken solas gisa, “Berriz haste balitz”eko gogoetak eta “Biziaz kantari”ko abestiak eskaintzen dizkigu.

EAE-KO HEZKUNTZA-PREMIA BEREZIEI
EMANDAKO ERANTZUNA

Batzuen artean

ARARTEKO

504 orrialde

HEZKUNTZA-PREMIA BEREZIAK DIZTUTENEN EGOERA

Txosten berezi honetan, Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza erakundeek adin txikiko pertsona talde jakin bati ematen dioten erantzuna ebaluatzen da. Besteak beste, buru-urritasuna edo garapen nahaste orokorrak, gorreria, ikusmen arazoak, mugimenezko ezgaitasuna, garun-paralisia, aparteko adimena, gizarte edo kultura-egoera kaltetua, eskola-moldagabezia larriari loturiko egoerak, ospitalizazioa eta gaixotasun luzeak edota ikaskuntza oztupo handiak izateagatik hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleek ari gara. Arartekoari dagokion ikuspegia eskubideak bermatzearena denez, alderdi kezagarrienak eta lehentasunezko arreta behar dutenak azpimarraturik datoz, eta ikerketaren ondorioak aztertu ondoren Arartekoak Administrazioari luzatutako 21 gomendioak ere azaltzen dira bertan.

NON DAGO?

Paco Capdevila

AIZKORRI

24 orrialde

395 pezeta

15 libera

KUKUKA ARITUZ IKAS DAITEZKEENAK

Gertutasuna, urruntasuna eta abar kontzeptuak haurrak aise ikasteko erapolita proposatzen da Josu Lartategik euskaratutako Paco Capdevilaren “Non dago?” liburuskan: kukuka arituz ikas daitezke. Jakina, jolasari hasiera emateko, hau da, ezkutatzen den jendea aurkitzera jolasteko, bilatzailea nor izango den erabaki behar da ezer baino lehen. Funtzio hori betetzea egokitu zaiona, arbola edo horma baten kontra jarri eta begiak besoekin estalirik egongo da tarte batez, besteei ezkutatzeko denbora emanez. Gero, bila hasiko zaie. Non ote guztiak? Txintxon txakurra bere txabola txikiaren “barruan” ezkutatu da. Miau katua, ordea, hesiaren “gainean” dago. Jone mahaiaren “azpian”. Txio-txio txoritxo landare baten “aurrian”. Antton, berriz, zuhaitzaren “atzean” dago, baina besteak aurkitutakoan bere “ondora” dator...

D I S K O A

SCHOLA GREGORIANISTA DONOSTI ERESKI

Ereski Abesbatza

ELKARLANEAN

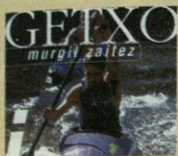
31 kanta

2.195 pezeta

87 libera

DONOSTI ERESKI GREGORIANO ESKOLA

Donostiako Ereski abesbatzak gregoriar kantura gerturatu nahi gaitu Elkarlanean diskoetxearen bidez grabatutako CD honekin. Tradizio eta usadio sustrai sakonak dituen gregoriar kantuen lan aberats eta bariatutak honetan, Eliza katolikoren liturgiako urteari darraio abesbatzak, hasi Eguberri aurreko abendu beretik eta Garizuma eta Pazkoa, urtean zeharreko festaburu nabarmenak erreparatu, Inazio Loiolakoarena barne. Ama Birginaren gorazarre eta antifonak, Aste Santuko ospakizunetan gune berezia zuen goizeko Tinieblak deitu salmo-lamentazio eta erresponso sorta, geroko Alleluiak... Eta bere saio osoa biribiltzeko, eguna amaitzerakoan monje eta lekaide-lekaimeen artean abesten diren Konpletak eskaintzen ditu Donosti Ereski.

GETXO, irailak 22

Bela
Murgil zaitez programak egun osoko bela txangoa egiteko aukera eskaintzen du. Belauntziarekin Castroraino joateko aukera izango dute izen ematen dutenek.
Informazio gehiagorako jo 94 4910800 telefonora.
10:30

EIBAR, irailak 21a arte ikastaroa

Titulazio ofiziala duen unibertsitate mailako graduondokoa eskainiko du UEUK. Hizkuntza eta teknologia adituak trebatzeko ikastaroa da. Urriaren 31n hasiko da 300 orduko ikastaroa. Markeskoa jauretxea

MIARRITZE, irailak 22

Baleta
Maitaldia jaialdiaren egitarauaren barne "Ballet de l'Opéra National de Lyon" konpainia izango da. Europako dantza konpainia garrantzitsuenetakoen artean dago.
Gare du Midi
21:00

MAULE, irailak 25

Antzerkia
"Ambrouille, le Petit Thé, tre de Pain" ikuskizuna izango da taula gainean. Irriak, negarra eta ametsak sortzeko ahalmena duen antzerki honek festa girora eramango ditu bertara hurbiltzen direnak.
Terrain Gore
21:00

BILBO, irailak 20

Festa
"Loading Festa" Artelekuko web jaia egingo dute Bilbon. Bertan Perversus, DJ Makala, A Deshoras dantza taldea, bideoak, eta abar izango dira. Sarrera doakoa da.
Kafe Antzokia
20:00

BILLABONA, irailak 21

Kontzertua
Oreka TX txalaparta bikoteak "Quercus Endorphina" izenaren daraman bere lehen diska aurkezteko kontzertua eskainiko du.
Olaederra kiroldegia.
10:30

AGURAIN, irailak 22

Antzerkia
Clownic-en eskutik, Tricicle taldearen ideia den "Slastic" obra ikusteko aukera aparta izango dute aguraindarrek. Kirol eta umore uztartuz hainbat istorio eskainiko dituzte.
Harresi aretoa
22:30

URRETXU, irailak 23

Lehiaketa
Eusko Jaia direla eta argazki rallia antolatu du kultur etxea. Koloretako diapositibak egin eta aurkeztu beharko dituzte lehiakideek. Informazio gehiago nahi izateko, 943 724170 telefonora deitu.
Kultur etxea
17:00

BARAÑAIN, irailaren 27a

Erakusketa
Txiki korporazioak ipuin tradizionalen inguruan marraztutako bozetoak ikusgai izango dira astelehenetik ostiralera.
Kultur etxea
18:30 -20:30

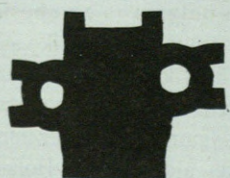
GASTEIZ, irailak 20

Kontzertua
Euskadiko Orkestra Sinfonikoa Arabako hiriburuan izango da eta, beraz, musika klasikoa gustuko dutenek aukera paregabea izango dute belarriak gozatzeko.
Principal antzokia
20:00

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Azkenean iritsi da udazken parteko fruten sasoia. Hemendik aurrera sastraketako frutak bildu ahal izango ditugu, baita eurekin mermelada goxoa egin ere.

ESKARDURETAKO ZASTATEKOA

Urteko fruta uza garrantzitsuenen garaia da. Sagarrak, hurrak, madariak, muxikak, pikoak, aranak eta abar etxe inguruetan eta elorri zuriak, basaranak edo arantzanbiloak, astalarrosak, masustak, otsolizarrak, hostazuriak eta abar basora alderaxeago.

Garai batean baso izan ziren eta artzantzaren garapenaren poderioz piskana belaze eta larre bilakatu dira gure mendietako sail asko. Harria ugaria eta eskulana merkea zen tokietan harresiz mugatzen ziren larreak. Zaharragoa da, ordea, mugatan basoaren kondarrak uzteko ohitura. Bertan lizar eta astigar muarrotugaiak, elorri zuri eta beltzak, otsoli-

zarrak, hurritzak, laharak eta abar hazten uzten dira. Batzuek eskadura deitzen dioten arantzadunen pupurri hau hazien-dari barruti barruan eusteko ona izateaz gain gainontzeko animalientzat babes eta

udazken-negurako janari erreserba aparta da. Animalia hauen artean gaude gu. Mermeladak, dultzeak, ukenduak, edabeak, likorrak, eta abar luze bat negurako osatzeko hor ibili ohi da arantza artean jende desdetxa sasoi honetan. Zastateko eta zastateko artean gehienak arantzanbiloak eta masustak biltzen eta gutxi batzuk elorri zuri eta astalarrosen pinporta gorriak jasotzen, etxera iritsitakoan, ahal dela, eskardak kendu eta holako edo halako ontzietan era batera edo bestera sartzeko. Patxarana edateak ez dakit, baina astalarrosa mermeladak merezi du eskarda kentze lan hau. Sekula dastatu al duzu? ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Uda amaitu da eta berarekin batera eguraldi ona eramango du. Ondorioz, hondartzara joan beharrean solariumetan belztuko gara, baina ez ahaztu segurtasun neurriak.

SOLARIUM ZERBITZUAK

Eusko Jaurilaritzak Lakuan dituen Kontsumoko ikuskatzaileak bisitak egiten hasiko dira datozen egunetan, Euskal Autonomia Erkidegoan funtzionatzen duten solariumak ikuskatu eta aztertzeko asmotan. Beltzaran kolorea hartzeko berariaz prestatutako lokalak ugari dira EAEn (40 Araban, 143 Bizkaian, eta 186 Gipuzkoan, azkeneko zentsuaren arabera), eta bertan ematen den zerbitzuak lege eta arauak betetzen ote dituen kontrolatzea da martxan jarri den ekimen honen nahia.

"Erradiazio ultramoreek begiak eta baita azala ere erasan ditzakete. Eraman eguzki-babeseko anteojuak. Zenbait botika eta kosmetikok sentikortasuna gehitu dezakete". Hori da, adibide bat ematea-

rren, kolore beltzarana ematen diguten makina horiek bistan, edozein kontsumitzaile edo erabiltzailek erraz ikusteko moduan, eduki behar duten oharretako bat. Eta horrelako arauak gehiago ere badira.

Bestalde, ikuskatzaileek kontuan har-

tuko duten beste puntu bat da ea zentro horiek arriskuei eta arreta-neurrirei buruzko informazioa ere behar bezala zabalitzen duten. Zentro horietako arduradunak zerbitzu segurua garantizatzen behartuak daude, eta baita betaurrekoak erabiltzaileei ematera ere.

Larruazala belzteia ia ezinbesteko kontua da gaur egun. Eta gutariko askok ez daukagunez astirik brontzeatu naturala lortzeko, brontzeatu artifiziaia, norberaren nahierara, eskaintzen duten zentroak ugaltu dira azkenaldi honetan. Holakoe-tara joateko ohitura baldin baduzu, lasai jarrai dezakezu zure usadioarekin, baina kasu egiezu aurrerantzean segurtasuneko oharrei ●

◆ JABIER AGIRRE

Aulesti, Lea ibarra.

Murelaga zena

Aste honetan, Bizkaira jauzi eginez, Lea Artibai eskualdera hurbiduko gara. Eskualde hau bi zatitan banatzen da; batetik, Artibai zonaldea dugu eta bestetik, Bizkaiko mendirik garaienetik hasi eta itsasoratzen deneraino, Lea ibaiak ildokatzen duen Lea ibarra. Bost udalerrik osatzen dute Lea ibarra: Munitibar, Aulesti, Amoroto, Gizaburuaga eta Mendexak. Bost udalerrien artean Aulestira joko dugu, Iluntzar eta Bedartzandi mendiek mugatzen duten herrigunera. Hain zuzen, guztien artean, handiena eta populatuena da, 659 biztanle ditu, Lea ibarreko %34,8.

■ Lea ibarreko Aulesti herriko ikuspegi menditsua.

bbk =

Bizkaia beti gure bihotzean

ATZERA BEGIRA

Herriguneak eta zazpi auzo nagusik osatzen dute Aulesti: Goierrri, Ibarrola, Narea, Malats, San Anton, Urriola eta Zubero.

Aulesti elizatea da berez, egitura estu eta luzeko herrigunea, baina XVI. mendetik aurrera hiri balioa hartu zuen eliza eta jau-regiek herriko plaza itxuratu zutenean eta udaletxea eraiki zenean.

Gaurko izen ofiziala Aulesti bada ere (1979. urtetik hona), Murelaga dugu elizatea eratu zeneko izena, egun Murla izenez ezagutzen den auzunean baitzegoen parrokia, hain zuzen ere, San Juan Burumoztua basilizan. Jendea ordea, Aulestin bizi zen eta beraz, San Juan Bataiatzailearen eliza eraiki ostean, 1640. urtean, parrokia bertara aldatu zen.

Herriaren garai ezberdinetan hain garrantzitsuak izan diren bi parrokiak bisitatuko ditugu orain.

SAN JUAN MURELAGAKOAREN ERMITA

Garai bateko parrokia izan zen eta herriko ermiten artean handiena da. 14,60 metro ditu luzeran eta 8,80 zabaleran. Ez dauka kanpandorrik eta aldare bakarra du. San Juanen burumoztua gogoratu eta gurtzen da bertan.

Lehen, lo egin ezinez ibiltzen ziren haurrak ermita honetara ekartzen zituzten. Beharbada, San Juan bezperako loaren esaldiko sinesmenak eraginda. Egun honetako siestak urte guztira-

AULESTI

Herrialdea: Bizkaia

Biztanleak: 659

Euskaldunak: % 96

Azalera: 25, 2 km²

Dentsitatea: 26,1 bizt./km²

Jaiak:

San Bizente (urtamilik 22)

San Blas (otsailak 3)

San Juan (ekainak 24)

Maria Magdalena (uztailak 23)

San Lorentzo (abuztuak 10)

San Juan Burumoztua (abuztuak 29)

Santa Eufemi (irailak 16)

San Martin (azaroak 11)

ko loaldia ematen du.

Aipagarria da ermita honek duen 1918ko ordularia. Esaten denez, ermita honetan kristoren irudi handi bat egon zen, bai Andra Mariarena ere.

Koruko gainaldean, barrualdeko horman, harri zulo bat dago eta harri honek gizonaren ahotsa sendotu egiten duelako ustea dago.

SAN JUAN BATAIATZAILEA PARROKIA

1640. urtean aldatu zituzten Murelagako parrokiatik hona bataioetarako ur bedeinkatuaren ontzia, ponte eta sagrarioa.

136 oin dauka luzeran eta 71 zabaleran. Oiz mendiko karriaz egindako sei zutabe lodi ditu gangei eusteko eta hiru nabetan banatua dago. Elizaurrea berriz, harritzko dorre zabalak hartzen du, lodia eta sendoa.

Bost kanpai ditu eta batek Belen izena du. Trumoi eta ekaitz egunetan jotzen da, konjuruak egitean. Horrez gain, bazuen beste zeregin bat ere: emakumeren bat erditzeko zegoenean, une larri horiek ondo igarotzeko eta zetorrena osasunez etortzeko jotzen zen bertara.

AULESTI, ERMITAZ ERMITA

Erdi Aroan Aulestiko auzo bakoitzeko basiliza bana eraiki zuten, otoitzetarako izateaz gain auzoari nortasuna ematen ziotenak eta era berean, biltzeko lekuak bihurtu zirenak.

Auzune bakoitzeko ermita bana eraiki bazuten, pentsa batekoa den hauenganako debozioa. Halaber, herriko festa guztiak ere hauen inguruan ospatzen dira, San Juan, San Martin, Santa Eufemi eta Maria Madalena, besteak beste.

■ Aulesti herriak 659 biztanle ditu eta horietatik % 96 da euskalduna.

Herriko ermita guztiak ezagutzeko eta herriaz gain bere auzuneak ezagutzeko ibilbiderik aproposa- na proposatzen dizuegu.

Aulestiko plazan geratuko gara, San Juan Bataia- tzailearen elizaren aurrean. Herrian gora abiatuko gara, San Blas ermitara heldu arte. Bertatik frontoi ondotik Gernikako bidea hartu eta Urriola auzorantz joko dugu.

Bide honi jarraituz, Maria Madalenaren ermitara heldu baino lehenago, eskuinaldean antzinako zubi txikitxo bat ikusiko dugu. Bistan den errekan, Lamin deiturikoan, lamiak agertzen zirela diote kondairek.

Maria Madalenaren ermitatik aurrera bideguru- tzean, eskuinaldera joko dugu eta hortik Urriola auzu- nera. Bisita egin ostean, behealdeko eskuinaldeko bideari jarraituko gataizkio Zubero auzora doan bidezidorrera heldu arte. Auzo hau bisitatzeko ere tar- tetxoa hartuko dugu.

Zubero auzunetik San Lorentzora joko dugu eta bertatik Malats auzora eramango gaituen bidezidorra hartuko dugu. Malats auzoan zer ikusi ugari dugu: Salutregi baserri inguruan dagoen gurutzea (Anerreka gurutzea), San Martin ermita, Agerre baserria...

Auzo honetatik Urregarai eta Bedartzandi men- dien artean dagoen zelaia joko dugu Agerre baserri- tik gora. Zelaian hainbat gauza dago ikusgai, horien artean, Santa Eufemi basiliza.

Ondoren berriro zelaia jaitsi eta Bedartzandira joko dugu. Bertatik, ibilbide handiko bidezidor sare- ko GR-38.1 bidezidorrari jarraituko gataizkio eta Lauzirika baserriaren ondoan (Markina) desbideratu egingo gara. PR BI-26 ibilbide txikiko bidezidorra hartuko dugu Goierri alderantz. Bertatik kalera jaitsi- ko gara.

Herriaren behealde honetan, oraindik ere indartsu eta gogoz bagaude bederen, PR BI-26 bidezidorretik segituko dugu, Garaurre auzotik Masti baserrira igoz eta Iluntzar mendiaren magaletik Narea auzora joko dugu. Narean ere San Bizente basiliza aurkituko dugu. Goitia baserriko garaia ere inguruan dago.

■ Goian, Mendexako kostaldea atzean eta, behean, Gizaburuaga herria.

Hemendik Aulestira jaitsiko gara.

Aulestitik Murla deritzon ingurura joko dugu (Ibarrola auzora), San Juan Burumoztuaren basiliza dagoen lekura. Hemendik Usoagaraiko bideari jarraiki Garetxaga baserri ondo- an dagoen San Pablo ermita aurkituko dugu. Bista ikusi ostean atzera egingo dugu.

Azkenik, San Anton ermita gelditzen zaigu, izen bereko auzoan, Lekeitioko errepidearen ezker aldean.

NATURAREN INDARRA

Aipatutako ermitez gain, Lea Ibarra naturaren edertasun guztiak gozatzeko leku aproposa da. Batetik, Lea ibaia eta bere ibaiadarrek ditugu, udalerrri guztiak ureztatzen dituzten suge urdinak eta bestetik, Oiz mendiaren itzala aurrez aurre. Onena Oiz mendira abiatzea izango da, Lea ibaiaren jaiotza lekura hur-

bilduz. Munitibarrera joko dugu eta handik nahi bezala igo gaitzke Lea ibaiaren sorlekura.

Oiz menditik behera isuritzen diren errekek Gerrikatzeko San Migelen biltzen dira. Gerrikaitzeraino egiten duen bideari

jarraiki, historian zehar erabili izan diren eraikuntza mota asko aurkituko ditugu. Ibaiaren indarra erabili izan baitzuten urteetan bertako baserriarrek errotak mugitzeko. Esate baterako, hainbat urtegi txiki ikus dezakegu (Urbai, Olatxo eta Goikolea) harlanduz eginak. Hauen alboan errotak zaharrak (Elortza, Olatxu eta Agorrierrota) eta hauen inguruan estilo zaharreko baserriak, hala nola, Bartieta eta Arbatzei (ataripea arkitrabaduna dute) eta Garro (aterpea arku itxuran).

■ Lea ibarran industrialdea abian da duela urte batzuetatik, baina lehen sektoreak ere oraindik badirau. Argazkian Amoroto herriko sarrera.

NOLA IRITSI

A-8 autopistatik etorri. Ermuan edo Durangon autopista uztea da aukerarik onena. Bi kasuetan, Markinaranzko norabide hartuko dugu. Markinara iritsi ondoren bi aukera ditugu Aulestira heltzeko. Lehenengoa eta gomendagarriena Ondarroaranzko bidea hartzea da, Berriatuara iritsi baino lehen Lekeitiorantz jo. Milloi eta Amorotoko Ugara auzoetatik barrena Oletara helduko gara. Behin hona iritsita, ezkeralderantz hartuko dugu eta Gizaburuaga, Aulesti eta Munitibarrera jotzeko aukera izango dugu.

Bigarren aukera ez da horren gomendagarria baina bista paregabeaz goza dezakegu. Markinara iristean ezkeralderantz doan bidea hartu eta Lekoiz mendatea igaroz, zuzenean helduko gara Aulestira.

Informazio Praktikoa

AULESTI

Jatorduan:

Errekondo jatetxea- Gernika ibilbidea.
Mariano jatetxea- Aulestia kalea.
Zarrabenta taberna-jatetxea- Aulestia kalea 34.

Jan eta lo egiteko:

Santa Eufemiko aterpetxea- Santa Eufemiko zelaia. ☎ 94- 627 90 06.
Udaletxea : ☎ 94- 627 90 06 / 94 627 91 27.
Botikina : ☎ 94- 627 91 39.
Aulestiko sendagilea:
Amaia Lavin: ☎ 94- 616 53 05.
Bankua, kutxazain automatikoa BBK :
Aulestia kalea 18. ☎ 94- 627 91 05.
Taxiak :
Alvaro Quintana: ☎ 630 60 47 02.
Inguruko zerbitzuak:
Teletaxia: ☎ 94- 410 21 21.
Lekeitioko taxi geltokia: ☎ 94- 684 08 59.
Markinako taxi geltokia: ☎ 94- 616 60 96.

MUNITIBAR

Jatorduan:

Lea erretegia- San Pedro kalea.
Basualdo jatetxea- Herriko plaza.

Jan eta lo egiteko:

Garro turismo baserria: San Migel auzoa 33.
☎ 94- 616 41 36.
Munitibarko sendagilea:
Jose Macias: ☎ 94- 616 40 46.
Botikina: ☎ 94- 616 53 05.

GIZABURUAGA

Jatorduan:

Oiniz jatetxea- Okamikako industrialdea z/g.
Jan eta lo egiteko:
Akiola baserri turismoa- Laixier auzoa.
☎ 94- 684 12 13 / 616 14 90 44
Gizaburuagako sendagilea:
Amaia Lavin: ☎ 94- 616 53 05.

AMOROTO

Jatorduan:

Epermedi jatetxea- Ugara auzoa z/g.
Ibaigane jatetxea- Ugara auzoa z/g.
Klaudio jatetxea- Ugara auzoa z/g.
Amorotoko sendagilea:
Aurora Altuna: ☎ 94- 684 24 57.

MENDEXA

Jatorduan:

Tontor jatetxea- Leagi kanpina.
Jan eta lo egiteko:
Endai kanpina- Lekeitio-Ondarroa, kostaldeko errepidea. ☎ 94- 684 24 69.
Leagi kanpina- Lekeitio-Mendexa errepidea.
☎ 94- 684 23 52 / 94 624 34 20.
Mendexakua turismo baserria- Zelaia auzoa.
☎ 94- 624 31 08 / 639 02 13 22.
Mendexako sendagilea:
Aurora Altuna: ☎ 94- 684 28 01.

Denborapasak

Asteko Lokuzioa

MANTAXUT?

GUTIK EGIN DU

Zerbait gertatzeko...

GUTIK EGIN DU EZ BAITUT.

POR POCO, POR LOS PELOS / IL S'EN EST FALLU DE PEU /

**2A2PIAK
BATMAN**

...zorian egon

.MADONAREKIN TOPO EGIN AEROPORTUAN

TO COME CLOSE

www.kaixo.com

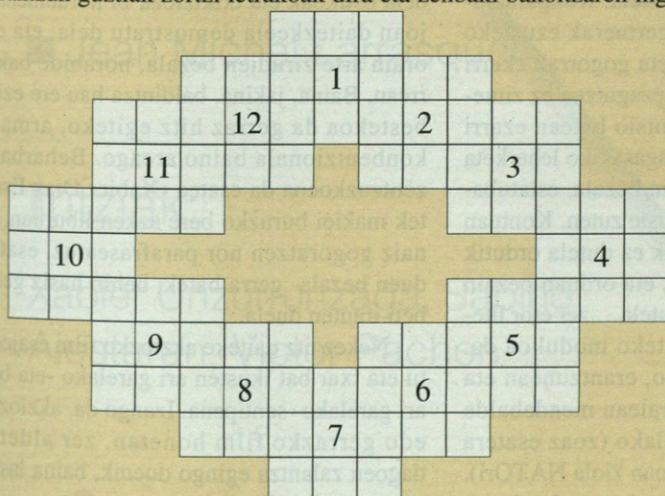
Hitz Gezidunak

	Deitura	Nekadura	Infin., galdu	Zati hiru	Interjekzioa
	Nahigabea	Soldata	Suari dariona	Elkartu	
	Xake jokalaria				
	Oparoa				
Basa	Emakume izena			Gironako ibaia	
Makina mota	Norat atzizkia			Labore mota	
			Leku		
			Izena		
Arrantza tresna			Dago	Bokala	Gizon izena
Atsegin			Gaude	Ogi, hitz elkarketan	
			Ira		Iodoa
			Kontso. errep.		Edo
Tona	Pl., musika tresna				
Arrazoi	Txakur				
		Barre xumea		Egile atzizkia	
		Kontso-nantea		50	
Ez emea			Aurrizki latinoa	Gehiegi	

Pertsonaia: Euskal txirrindularia

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Araudi
- 2.- Lika ugari duena
- 3.- Pl., fruitu mota
- 4.- Parte hartzen duena
- 5.- Gizon
- 6.- Ergelkeria
- 7.- Irudi geometrikoa
- 8.- Asko irauten duena
- 9.- Bisigua
- 10.- Salatzearen ondorioa
- 11.- Nahasi
- 12.- Aldizkari

ALBERTO ELOSEGI

JON ALONSO

AKZIOZKO FILM BATEKO PARTE GARA

Oso litekeena da zuek jada informazio pilo bat edukitzea, eta informazioa ez ezik, iritzi garbia ere, hau kalera ateratzen denean, baina zaila zait niri New Yorkeko eta Washingtonen atentatuaz ez idaztea sei bat ordu baizik pasatu ez direnean gertatu denetik, eta gutxi gorabehera beste hainbeste falta direnean artikulua hau emateko. Izan bedi, bada, artikulua, analisi burutsu eta zorrotza baino areago, guztien bapateko burutazioen lekukotasuna.

EGILEEZ, une honetan, inork ez daki ezer ("hipotesi guztiak irekita daude", diote etengabe), baina denok itzuli ditugu begiak azken urteotan eta, batez ere, azken hilabeteotan, gertaera dramatiko eta oso larrien eszenatoki izaten ari den lurraldera eta euren protagonistengana: ekialde hurbila, herri arabiarak. Esaterako, Estatu Batuetako ekintza terrorista anker eta latza, bere izugarrian, ez da Palestinan, adibidez, gaur bai eta bihar ere bai gertatzen denetik oso diferente, nahiz eta inperioko kronistek eta eskualdeko agintariek horretaz ezer esan nahi izan ez.

Ondorioez, goiz da deus aurreratzeke, baina susmatu, denok susmatzen dugu izugarri larriak izango direla, eta are, hala edo nola denok ukituko gaituztela. Konparazio-ne, Pearl Harboureko gertaerak ezusteko ondorio ikaragarri larri eta gogorrek ekarri zituen, ordura arte inork ezagutzen ez zituena, mundua beste dimentsio batean ezarri zutena: Hiroshima eta Nagasakiko leherketa atomikoak. Orduan, orain bezala, estatubatuarrek ukiezinak zirela uste zuten. Kontuan hartzen bada amerikarrek ez dutela ordutik horrelako jipoirik hartu, eta orduan bezain gogor erantzun nahiko dutela... zer etor liteke? Dar-dar egiten hasteko modukoa da. Batez ere, NATO medio, erantzunean eta hortik sor litekeen espiralean mende balde guztia inplikatu dutelako (zoaz esatera Euskal Herriak ezetza eman ziola NATOri). Agian orain ere erantzunak mundua beste

dimentsio batean paratuko du.

HILDAKO KOPURUEZ, inor ez da oraindik ezer esatera ausartu, milaka izango direla uste zabaldua da. Izugarria da pentsatzea ordenagailuan gutuna idazten ariko zen idazkariak, aizkrina jaten egongo zen umeaz, dorre gainetik paisaiari begira egongo zen turistaz... Eta hegazkin barruko bahituak? Talka izugarria baino aurrerago, minutua ikusiko zuten edo bahitzaileek, hegazkinean sartu eta berehala, traba gutxiago edukitzeko, garbituko zituzten? Ikaragarria da, zinez.

Bestalde, armada, zerbitzu sekretuak eta abarrak barregarri geratu dira. Echelon hiper-espioi sarekoak den-dena omen zekienean, Marteko orbitan dabilen satellite batek komunean egiten ditugunak ikusten ahal omen dituenen, misilen ezkutua eraso guztien aurkako babesa omen zenean, sukalderaino sartu zaizkie. Zer gehiago esan?

Jada entzuten dira hirugarren munduko gerraren atarian gaudela dioten lehen aho-tsak. Bai agian. Baina ez da besteak bezalako izango, ezin da izan, EEBBek ez dutelako konbentzionalki aurre egingo dien armadarik. Orduan, agian zentzuzkoagoa da pentsatzea aspalditxotik gaudela hirugarren munduko gerra horretan, gerra horrek hainbat bataila eduki dituela dagoeneko -Irak, Balkanak, Afganistan, Palestina, Txetxenia...-, eta benetan aldatu den gauza bakarra dela ostikoak eta txikizioak bi norabideetan joan daitezkeela demostratu dela, eta ez, orain arte zirudien bezala, norabide bakarrean. Baina, jakina, baldintza hau ere ezinbestekoa da gerraz hitz egiteko, armada konbentzionala baino areago. Beharbada zentzuzkoena da esatea -Xabier Diaz Esartek makiei buruzko bere azken liburuan, ez naiz gogoratzen nor parafraseatuz, esaten duen bezala- gerra batek, behin hasiz gero, beti irauten duela.

Nekez utz daiteke akziozko film esajeratu eta txar bat ikusten ari garelako -eta bizi ari garelako- sentipena. Izango da, akziozko edo gerrazko film honetan, zer aldetan dagoen zalantza egingo duenik, baina laster gogoraraziko diotelakoan nago ●

"Orduan, agian zentzuzkoagoa da pentsatzea aspalditxotik gaudela hirugarren munduko gerra horretan, gerra horrek hainbat bataila eduki dituela dagoeneko -Irak, Balkanak, Afganistan, Palestina, Txetxenia...-, eta benetan aldatu den gauza bakarra dela ostikoak eta txikizioak bi norabideetan joan daitezkeela demostratu dela, eta ez, orain arte zirudien bezala, norabide bakarrean"

Iraileko

larrun

Mugarik gabeko pentsamendua

Euskal Eurohiria, etorkizuneko Euskal Herriaren gun e estrategikoa.

Baiona eta Donostiaren arteko 50 kilometroko metropoli lineala.

Europaren zeregina izan behar ote du?

Zein dira euskal instituzioen eta herri mugimenduen betebeharrak?

Euskal Herritik Euskal Hirira

Mahaikideak:

- Iñaki Barcena
- Jose Ramon Beloki
- Battitta Boloki
- Jean Michel Larrasquet

Iritziak:

Xabier Unzuurrungaza, Sabino Aiestaran, Victor Pachon

LARRUN hilero banatzen da doan ARGIArekin.

**Bitarteko guztiak
zurekin egoteko.**

Honaino iritsi gara.

Hedabide talde handi bat

izatea lortu dugu.

Horrenbestez, zauden lekuan zaudela

eta nahi dituzun bitartekoak erabiliz,

gu beti zurekin.

Euskal Irrati Telebista.

• ETB 1 • ETB 2 • ETB sat • Canal Vasco
Euskadi Irratia • Radio Euskadi
Radio Vitoria • Euskadi Gaztea
• eitb.com

 eitb
euskal irrati telebista